د پوهنې وزارت

رياضي

دریم ټولګی

Ketabton.com

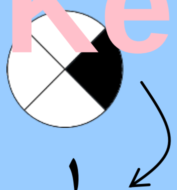

$\frac{۱}{۴}$

$۶-۱ < ۶+۱$

$۹+۲ > ۱۰$

$۶+۵ = ۱۱$

د چاپ کال: ۱۳۹۸ هـ . ش.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ملي سرود

دا وطن افغانستان دی — دا عزت د هر افغان دی
کور د سولې کور د تورې — هر بچی یې قهرمان دی
دا وطن د ټولو کور دی — د بلوڅو د ازبکو
د پښتون او هزاره وو — د ترکمنو د تاجکو
ورسره عرب، ګوجر دي — پامیریان، نورستانیان
براهوي دي، قزلباش دي — هم ایماق، هم پشه یان
دا هېواد به تل ځلیږي — لکه لمر پر شنه آسمان
په سینه کې د آسیا به — لکه زړه وي جاویدان
نوم د حق مودی رهبر — وایو الله اکبر وایو الله اکبر

(c) ketabton.com: The Digital Library

بسم الله الرحمن الرحيم

د پوهنې وزارت

رياضي

دريم ټولګی

د چاپ کال: ۱۳۹۸ هـ ش.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د کتاب ځانګړتیاوې

مضمون: رياضي

مؤلفين: د تعليمي نصاب د رياضي دیپارتمنت د درسي كتابونو مؤلفين

اډيټ كوونكي: د پښتو ژبې د اډيټ دیپارتمنت غړي

ټولګى: دريم

د متن ژبه: پښتو

انکشاف ورکوونکی: د تعليمي نصاب د پراختيا او درسي كتابونو د تأليف لوی رياست

خپروونکی: د پوهنې وزارت د اړيکو او عامه پوهاوي رياست

د چاپ کال: ۱۳۹۸ هجري شمسي

د چاپ ځای: کابل

چاپخونه:

برېښناليک پته: curriculum@moe.gov.af

د درسي كتابونو د چاپ، وېش او پلورلو حق د افغانستان اسلامي جمهوريت د پوهنې وزارت سره محفوظ دی. په بازار کې يې پلورل او پېرودل منع دي. له سرغړوونکو سره قانوني چلندکيږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د پوهنې د وزير پيغام

اقرأ باسم ربک

د لوی او ښېونکي خدای ﷻ شکر په ځای کوو، چې موږ ته يې ژوند رابښلی، او د لوست او ليک له نعمت څخه يې برخمن کړي يو، او د الله تعالی پر وروستي پيغمبر محمد مصطفی ﷺ چې الهي لومړنی پيغام ورته (لوستل) و، درود وايو.

څرنګه چې ټولو ته ښکاره ده ۱۳۹۷ هجري لمريز کال د پوهنې د کال په نامه ونومول شو، له دې امله به د ګران هېواد ښوونيز نظام، د ژورو بدلونونو شاهد وي. ښوونکی، زده‌کوونکی، کتاب، ښوونځی، اداره او د والدينو شوراګانې د هېواد د پوهنيز نظام شپږګوني بنسټيز عناصر بلل کيږي، چې د هېواد د ښوونې او روزنې په پراختيا او پرمختيا کې مهم رول لري. په داسې مهم وخت کې د افغانستان د پوهنې وزارت د مشرتابه مقام، د هېواد په ښوونيز نظام کې د ودې او پراختيا په لور بنسټيزو بدلونونو ته ژمن دی.

له همدې امله د ښوونيز نصاب اصلاح او پراختيا، د پوهنې وزارت له مهمو لومړيتوبونو څخه دي. همدارنګه په ښوونځيو، مدرسو او ټولو دولتي او خصوصي ښوونيزو تأسيساتو کې، د درسي کتابونو محتوا، کيفيت او توزيع ته پاملرنه د پوهنې وزارت د چارو په سر کې ځای لري. موږ په دې باور يو، چې د باکيفيته درسي کتابونو له شتون پرته، د ښوونې او روزنې اساسي اهدافو ته رسېدلی نشو.

پورتنيو موخو ته د رسېدو او د اغېزناک ښوونيز نظام د رامنځته کولو لپاره، د راتلونکي نسل د روزونکو په توګه، د هېواد له ټولو زړه سواندو ښوونکو، استادانو او مسلکي مديرانو څخه په درناوي هيله کوم، چې د هېواد بچيانو ته دې د درسي کتابونو په تدريس، او د محتوا په لېږدولو کې، هيڅ ډول هڅه او هاند ونه سپموي، او د يوه فعال او په ديني، ملي او انتقادي تفکر سمبال نسل په روزنه کې، زيار او کوښښ وکړي. هره ورځ د ژمنې په نوي کولو او د مسؤوليت په درک سره، په دې نيت لوست پيل کړي، چې د نن ورځې ګران زده‌کوونکي به سبا د يوه پرمختللي افغانستان معماران، او د ټولنې متمدن او ګټور اوسېدونکي وي.

همدا راز له خوږو زده کوونکو څخه، چې د هېواد ارزښتناکه پانګه ده، غوښتنه لرم، څو له هر فرصت څخه ګټه پورته کړي، او د زده کړې په پروسه کې د ځيرکو او فعالو ګډونوالو په توګه، او ښوونکو ته په درناوي سره، له تدريس څخه ښه او اغېزناکه استفاده وکړي.

په پای کې د ښوونې او روزنې له ټولو پوهانو او د ښوونيز نصاب له مسلکي همکارانو څخه، چې د دې کتاب په ليکلو او چمتو کولو کې يې نه ستړې کېدونکې هلې ځلې کړې دي، مننه کوم، او د لوی خدای ﷻ له دربار څخه دوی ته په دې سپېڅلې او انسان جوړوونکې هڅې کې بريا غواړم.

د معياري او پرمختللي ښوونيز نظام او د داسې ودان افغانستان په هيله چې وګړي يې خپلواک، پوه او سوکاله وي.

د پوهنې وزير

دکتور محمد ميرويس بلخي

(c) ketabton.com: The Digital Library

لړلیک

شمیره	سرلیکونه	مخونه
	لومړی فصل	
۱	د رقمونو مقامي قیمت	۱
۲	اټکل او تخمین	۹
	دویم فصل	
۳	له (۱۰۰۰) څخه تر (۱۰۰۰۰) پورې د عددونو لوستل او لیکل	۱۱
۴	له ۱۰۰۰۰ څخه تر ۱۰۰۰۰۰ پورې د عددونو پیژندل.	۱۵
	دریم فصل	
۵	د جمعې په عملیې کې د لس دانه ییزو ډلو له جوړولو	۱۸
۶	د څو رقمي عددونو جمع چې د جمعې حاصل يې له ۱۰۰۰۰۰ زیات نشي	۲۰
۷	د هغو عددونو جمع چې له دوو جزو څخه زیاتې اجزاوې ولري	۲۲
۸	د جمعې د عملیې ازمیښت	۲۴
	څلورم فصل	
۹	له یو بل څخه د دوه رقمي، درې رقمي او څلور رقمي عددونو تفریق	۲۶
۱۰	د پور اخیستلو په صورت کې د تفریق د عملیې سرته رسول	۲۸
۱۱	د تفریق د عملیې ازمایل	۳۳
	پنځم فصل	
۱۲	د عددونو خط	۳۵
۱۳	د دوو لسونو په شا او خوا کې د عددونو پرتله	۳۷
۱۴	په عددي خط باندې د جمعې عملیه	۳۹
۱۵	د عددونو په خط باندې د تفریق عملیه	۴۰
	شپږم فصل	
۱۶	د ضرب د عملیې پیژندنه	۴۲
۱۷	د یوه رقمي عدد ضربول په دوه رقمي عددونو کې	۴۴
۱۸	د ٦ او ۷ د ژبني ضرب جدول	۴۶
۱۹	د ۸ ، ۹ او ۱۰ عددونو د ژبني ضرب جدولونه	۴۹
۲۰	د (۱-۱۰) د ژبني ضرب له جدول څخه د کار اخیستلو طریقه.	۵۲
۲۱	د ضرب په عملیه کې د بدلون خاصیت	۵۵
۲۲	په ۱ ، ۱۰ او ۱۰۰ کې د یوه عدد ضربول	۵۸

(c) ketabton.com: The Digital Library

شمیره	سرلیکونه	مخونه
	اووم فصل	
۲۳	د اوږدوالي د اندازه کولو واحد (متر)	۶۴
۲۴	سانتي متر	۶۶
۲۵	ديسي متر	۶۸
۲۶	ملي متر	۶۹
۲۷	کیلو متر	۷۱
	اتم فصل	
۲۸	نقطه، قطعه خط، نیم خط او مستقیم خط	۷۲
۲۹	د خط ډولونو	۷۵
۳۰	د زاويو ډولونو	۷۷
۳۱	خلاص او تړلي شکلونه	۸۱
۳۲	د اوږدوالي اټکلي او دقيق اندازه کول	۸۳
۳۳	د مربع، مستطيل او مثلث د محيط پيدا کول	۵۸
	نهم فصل	
۳۴	د کتلې د اندازه کولو واحد (کیلو گرام)	۸۸
۳۵	د وخت د اندازه کولو واحد (ساعت)	۹۲
۳۶	ورځ، اونۍ، میاشت، کال	۹۸
۳۷	د کليزې یا جنتري پیژندنه	۹۹
۳۸	د معاياتو د اندازه کولو واحد (لیتر)	۱۰۳
۳۹	د يوه رقمي عددونو ضرب کول په څو رقمي عددونو کې .	۱۰۵
۴۰	د دوه رقمي عددونو ضربول په دوه رقمي عددونو کې	۱۰۷
۴۱	د دوه رقمي عددونو ضرب په درې رقمي عددونو کې	۱۱۱
	لسم فصل	
۴۲	د تقسيم عمليه	۱۱۴
۴۳	د دوه رقمي عددونو تقسيم په يوه رقمي عددونو باندې	۱۱۷
۴۴	د درې رقمي عددونو تقسيم په يوه رقمي عدد باندې	۱۲۱
۴۵	د ضرب او د عمليو ازموینه د يو بل په واسطه	۱۲۴
	يوولسم فصل	
۴۶	کسر	۱۲۷

(c) ketabton.com: The Digital Library

لومړی فصل

په عد دونو کې دارقامو مقامي قیمت

لومړی لوست: د رقمونو مقامي قیمت

هدف:زده کوونکي به د يو رقم مقامي قيمت په اړوندو مرتبو کې تشخيص کړای شي .

گرانو زده کوونکو تاسو مخکې د يويزو، لسيزو او سليزو مرتبې پيژندلې دي. دا چې د عددونو په ليکلو کې د مرتبو پيژندل مهم دي، يو ځلې بيا د هغو يادونه کوو.

پام وکړئ:

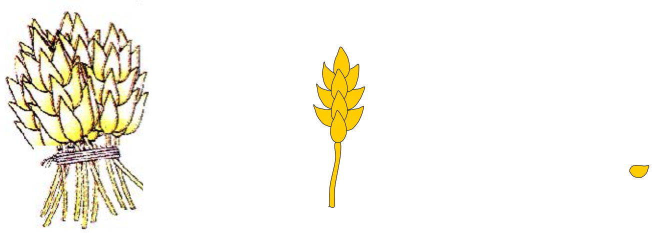

١٠٠　　　　١٠　　　　١

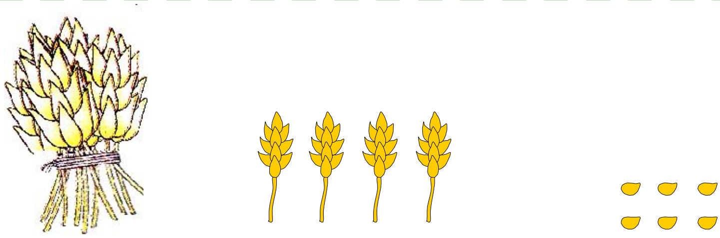

١٠٠　　　　٤٠　　　　٦

پورته شکل د ١٤٦ عدد راښيي په داسې حال کې چې ٦ دانې غنم د ٦ يويز، ٤ د غنمو ١٠ دانه يي وږي د ٤٠ عدد او د غنمو د لسو وږو يوه گيډۍ د ١٠٠ عدد راښيي چې په جدول کې په لاندې توگه ښودل کيږي.

یویز	لسیز	سلیز
٦	٤	١

(c) ketabton.com: The Digital Library

مشق او تمرین

۱. لاندې شکلونه په نظر کې ونیسئ. د هغو له مخې لاندې تش ځایونه ډک کړئ.

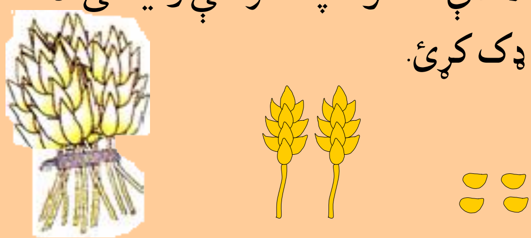

☐ یو یز ☐ لسیز ☐ سلیز، ټوله ☐ کیږي.

لاس ته راغلی عدد څو رقمي دی؟ دغه رقمونه د لاندې جدول په اړوندو مرتبو کې ولیکئ.

یو یز	لسیز	سلیز

۲. لاندې شکلونه په نظر کې ونیسئ. د جدول تش ځایونه په مناسبو عددونو سره ډک کړئ.

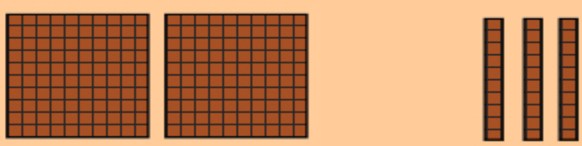

۳ لسیز او ۲ سلیز ☐ کیږي دا عدد په لاندې جدول کې ولیکئ.

یو یز	لسیز	سلیز

۳. د لاندې شکلونو له مخې تش ځایونه په خپلو کتابچو کې ډک کړئ.

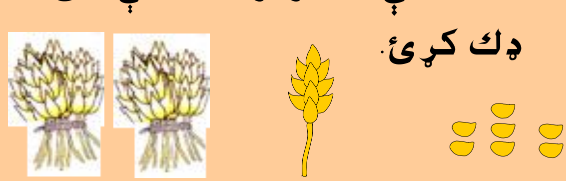

☐ یو یز ☐ لسیز ☐ سلیز ټول ☐ کیږي دا عدد په لاندې جدول کې یې وښیاست.

یو یز	لسیز	سلیز

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱- د لاندې مثال سره سم تش ځایونه په خپلو کتابچو کې ډك کړئ.

۸ یویز ۹ لسیز ۳ سلیز ۳۹۸ کیږي

۶ یویز ۵ لسیز ۹ سلیز [ ] کیږي.

۹ یویز ۹ لسیز ۸ سلیز [ ] کیږي.

۲- د لاندې مثال څخه په کاراخستنې سره تش ځایونه په خپلو کتابچو کې ډك کړئ.

۱-مثال:	۷۸۲	=	۲	یویز	۸	لسیز	۷	سلیز
۲-مثال:	۸۹	=	۹	یویز	۸	لسیز	۰	سلیز
	۷۰	=		یویز		لسیز		سلیز
	۲۰۶	=		یویز		لسیز		سلیز
	۷۶۰	=		یویز		لسیز		سلیز
	۹۵۲	=		یویز		لسیز		سلیز

۳- لاندې هریو عدد په خپلو کتابچو کې په رقمونو سره ولیکئ.

- دوه اویا
- پنځه سوه څلوراتیا
- دوه سوه پنځه دیرش
- شپږ پنځوس
- اووه سوه څلور څلویښت
- پنځه سوه دري

(c) ketabton.com: The Digital Library

۴- لاندې عددونه ولولئ او هر يو په خپلو کتابچو کې په تورو وليکئ.

۷۴۶ ....

۶۴۲ ....

۷۰۷ ....

۹۰۲ ....

۴۳۰ ....

۱۲۳ ....

۵- د ۴ او ۶ له عددونو څخه څو دوه رقمي عددونه ليکلای شئ؟

۶- د ۲۰۰ او ۲۵۰ عددونو په منځ کې ټول هغه عددونه چې د ۵ رقم ولري وليکئ.

۷- فهيم ۳۳ افغانۍ لري د ښي لوري د ۳ رقم ته او هم د کين لوري د ۳ رقم ته ځير شئ.

الف: وواياست چې دا دواړه رقمونه يو له بله سره څه توپير لري؟ ....

ب: د ۳۳عدد ښي او کيڼ لوري رقمونه په عملي توګه د لرګوتو په واسطه وښياست؟

ج: د ۳۳ عدد رقمونه په چوت کې وښياست.

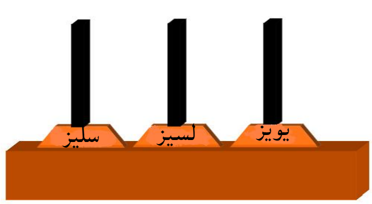

(c) ketabton.com: The Digital Library

۸- لاندې عددونه په نظر کې ونیسئ.

الف ـ د ٦٦ په عدد کې څو یویز او څو لسیز موجود دي؟..

ب- د اووه نوي په عدد کې څو یویز او څو لسیز موجود دي؟ ....

ج ـ د دوه رقمي عددونو تر ټولو کوچني عدد کې څو یویز او څو لسیز موجود دي ؟ ....

د ـ د دوه رقمي تر ټولو لوی عدد کې څو یویز او څو لسیز موجود دي.

فعالیت

ښاغلی ښوونکی دې د زده کوونکو څخه درې تنه د ټولګي مخې ته ودروي. هریوه ته دې د ۱، ۲، ۳ یو یو کارت ورکړي او له هغو څخه دې وغواړي چې خپل اړوند کارت خپلو ټولګیوالو ته وښیي. بیا دې ښاغلی ښوونکی له زده کوونکو څخه پوښتنه وکړي. تاسو د کارتونو په واسطه کوم درې رقمي عدد لیکلای شئ. په دویم ځل دې د زده کوونکو ځایونه بدل کړي، لاس ته راغلی عدد دې په جدول کې ولیکي. په همدې ډول دې د ځایونو بدلولو ته ادامه ورکړي او د هر بدلون عدد دې تر هغه وخت پورې په جدول کې ولیکي چې لاس ته راغلی عدد تکرار رانشي. په پای کې دې وشمیري چې څو درې رقمي عددونه، د ۱، ۲، ۳ رقمونو څخه لاس ته راغلي دي

او هم د هغو تر ټولو کوچنیو او تر ټولو لویو عددونو نومونه واخلئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ترټولو کوچنی عدد

ترټولولوی عدد

(c) ketabton.com: The Digital Library

فعالیت

۱- د مثال په توګه دواړه مساوي عددونه په خپلو کتابچو کې د غشي په واسطه یو له بله سره ونښلوئ.

۱۳یودانه‌یي او ۲ لسیز	۴ یودانه‌یي او ۷ لسیز	۲ یودانه‌یي او ۵ لسیز
۱۴ یودانه‌یي او ۲ لسیز	۱۲ یودانه‌یي او ۴ لسیز	۳ یودانه‌یي او ۷ لسیز

۲- د حل شوي مثال څخه په ګټې اخیستو سره د ښي لوري جدولونه د کیڼ لوري له عددونو څخه داسې بشپړ کړئ چې هر رقم یې په خپله مرتبه کې راشي.

مثال:

یویز	لسیز	سلیز
۲	۴	

یویز	لسیز	سلیز
۱۲	۳	

یویز	لسیز	سلیز

یویز	لسیز	سلیز
۳	۱۷	

یویز	لسیز	سلیز

یویز	لسیز	سلیز
۱۳		۲

۳- د لاندې مثال په ډول د پوښتنو ځوابونه په خپلو کتابچو کې ولیکئ.

مثال: د ۳۵ د عدد ارقام په کومو مرتبوکې قرار لري؟ (۵ د یویزو په مرتبه کې او ۳ د لسیزو په مرتبه کې).

(c) ketabton.com: The Digital Library

- د ۷٦ د عـــدد ارقـــام پـــه کومـــو مرتبـــو کـــې قـــرار لري؟..........................او ....
- د ٦۴۵ د عدد ارقام په کومو مرتبو کې قرار لري؟

په خپله خوښه یو عدد ولیکـئ چـې پـه هغـه کـې یـو یز، لـسیز وجود ولري او ووایاست چې دا عدد څو رقمي دی؟

- په شمیرلو کې له ۹ عدد څخه وروسته کوم عدد راځي؟
- په شمیرلو کې له ۹۹ عدد څخه وروسته کوم عدد راځي؟
- په شمیرلو کې له ۹۹۹ عدد څخه مخکې کوم عدد راځي؟
- د ۹۹۹ عدد څو رقمي دی؟

کورنی دنده

د ۴۰۰ او ۵۲۰ په منځ کې هغه عددونه ولیکئ چې د یو یز رقمونه یې ۵ وي؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

دویم لوست: اټکل او تخمین

هدف: زده کوونکي د تخمین په مفهوم پوه شي او مقدار یې تخمین کړای شي.

مونږ ځنې وخت مقدارونه تخمینوو او بیا د شمیرلو په واسطه یې دقیقه اندازه د یویزو او لسیزو په شکل ټاکو. ګورو چې زموږ تخمین په کومه اندازه حقیقت ته نژدې دی. په حقیقت کې تخمین کول یو هوښیارانه سوچ یا حدس دی چې د ذهن د انکشاف لپاره مهم ګڼل کیږي. عموماً په کورنیو کې د کوچنیانو د ساعت تیرۍ لپاره ډیر ښه ده. مثلاً که چیرې په کورنۍ کې زردآلو وخوړل شي او د هغو مندکې (زړي) سره یو ځای کړي او خپلو کوچنیانو ته ووایې چې چا څو دانې خوړلي دي؟ چا زیات خوړلي دي؟ چا لږ خوړلي دي؟ هر یو د خپل فکر سره سم یو عدد وایې په پای کې دقیق شمیرل کیږي. لیدل کیږي چې د کوم یوه تخمین حقیقت ته نژدې دی؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

مشق او تمرین

ښاغلی ښوونکی دې یو نا معلوم مقدار د لوبیا دانې، یا د زرد آلو مندکې، د هندوانې یا ختکی او یا کدو زړي ټولګي ته راوړي او د ټولګي مخې ته دې کښیږدي، ټولو زده کوونکو ته دې وښیي. بیا دی هغه په یوه پاکټ یا کڅوړه کې واچوي. وروسته دې زده کوونکي په ډلو باندې وویشي او لارښوونه دې ورته وکړي.

۱. هرډله دي داسې جدول رسم کړي چې په هغه کې دوه ستونه د تخمین او دقیقو شمیرلو وي.

۲. د ډلې هریو تن دې د پاکټ یا کڅوړې د شي مقدار په اټکلی توګه وټاکي.

۳. دهر ډلې جدول دې د ټولګي مخې ته څوړند شي.

۴. له هرې ډلې څخه دې یو، یو تن راشي د پاکټ یا کڅوړې د ننه توکي دې داسې وشمیري چې لومړی دې، لس، لس جلا کړي چې څو لسه او څو یو دانه یې دي.

۵. د شمیر حقیقي اندازه دې د ډلو د تخمین له جدول سره پرتله کړي.

۶. کومه ډله چې د مسابقې ګټونکې دی هغه ډله دې تشویق شي او خپل کار دې نورو زده کوونکو ته توضیح کړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دويم فصل

له (۱۰۰۰) څخه تر (۱۰۰۰۰) پورې د عددونو لوستل او ليکل

دريم لوست: له ۱۰۰۰ څخه تر ۱۰۰۰۰ پورې د عددونو لوستل او ليکل

هدف: زده کوونکي به وکړای شي چې عددونه له ۱۰۰۰ څخه تر ۱۰۰۰۰ پورې ولولي، ويې شميري طبقې، او اړوند يې مرتبې يې وپېژني او بيايې وليکې.

تا سو له ۱ څخه تر ۹۹۹ پورې ټول عددونه په دويم ټولګي کې پيژندلي او لوستلي دي چې ۹۹۹ درې مرتبې لري دا درې مرتبې لومړی مرتبه (ديويز و مرتبه) بلل کيږي. که چيرې په ۹۹۹ باندې د يوه عدد ور زيات کړو د ۱۰۰۰ عدد لاس ته راځي چې دا عدد څلور رقمونه لري چې څلورم رقم يې د (۱) عدد او په دويمې مرتبه پورې اړه لري، تا سو په لاندې جدول کې دوه مرتبه ليدلای شئ چې هره مرتبه يې د (يويز، لسيز او سليز) درې مرتبې لري.

دوهمه مرتبه (زريزو مرتبه)			لومړی مرتبه (د يويزو مرتبه)			
د سل زريزو مرتبه	د لس زريزو مرتبه	د زريزو مرتبه	د سليزو مرتبه	د لسيزو مرتبه	د يويزو مرتبه	عدد
				۹	۹	۹۹
			۱	۰	۰	۱۰۰
			۹	۹	۹	۹۹۹
		۱	۰	۰	۰	۱۰۰۰
		۲	۰	۰	۰	۲۰۰۰
		. . . .	. . . .	. . . .	. . . .	. . . .
		۹	۰	۰	۰	۹۰۰۰

(c) ketabton.com: The Digital Library

که چیرې اوس په دویمه مرتبه کې د یو زریزو مرتبې ته پاملرنه وکړئ، لیدل کیږي چې د (١) عدد په همدې مرتبه کې دی او د لومړی مرتبه تولې مرتبې یې صفر دي، چې (١٠٠٠)یو زر لوستل کیږي. که چیرې د (١) د عدد په ځای د ٢، ٣، ۴، ۵، ٦، ٧، ٨ او ٩ عددونه ولیکو د ٢٠٠٠ ، ٣٠٠٠، ۴٠٠٠ ، ۵٠٠٠، ٦٠٠٠ ، ٧٠٠٠ ، ٨٠٠٠ او ٩٠٠٠ عددونه حاصلیږي.

تاسو پوهیږئ چې د پورته عددونو صفرونه په لومړی طبقې پوري اړه لري، که چیرې د لومړی طبقې د صفرونو په ځای د ١ ، ٢ ، ٣ ، ۴ ، ۵ ، ٦ ، ٧ ، ٨ او ٩ مختلف عددونه ولیکل شي په دې صورت کې د ٢٠٠١، ٢٠١١ ، ٣٠٦٣ ، ۴٠٢٠ ، ٨٢۵١ ، ٩٩٩٩ ... عددونه په لاس راځي.

فعالیتونه

لاندې کارتونو ته پاملرنه وکړئ:

د یوزریزو مرتبه　　د سلیزو مرتبه　　د لسیزو مرتبه　　د یویزو مرتبه

الف: هغه عدد چې د پورتنیو ۴ کارتونو څخه په لاس راځي ولیکئ.

ب: نوموړی عدد څو رقمونه لري؟

ج: نوموړی عدد ولولئ او په تورو باندې یې ولیکئ.

د: د صفر کارت په کومه مرتبه کې موقعیت لري؟ د لوستلو په وخت کې تلفظ کیږي او که نه؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

پوښتنې:

۱- د ۱۲۷۴، ۳۰۰۲ او ۲۰۵٦ عددونه ولولئ او په تورو يې وليکئ د نومړو عددونو رقمونه په خپلو کتابچو کې د لاندې جدول په واسطه په اړوند مرتبو کې وليکئ.

یویز	لسیز	سلیز	زریز

۲- د يوزرو دوه، او وه زرو پنځه اتيا او نه زرو اته سوه درې څلوېښت عددونه په رقم سره وليکئ او په جدول کې وښياست چې د هر يوه په مرتبه کې کوم رقم راغلی دی؟

یویز	لسیز	سلیز	زریز

۳- کله چې تا سو نهه زره درې وواياست په يوه جدول کې يې وښياست چې د ۹ رقم په کومه طبقه او مرتبه کې او همدارنګه د ۳ رقم په کومه طبقه او مرتبه کې ځای لري او هغه مرتبې چې نه لوستل کيږي کومې دي، په هغو کې کوم رقم قرار لري؟

یویز	لسیز	سلیز	زریز

۴- د پنځه زرو او وه عدد وليکئ. په جدول کې يې وښياست او رقمونه يې په اړوندو مرتبو کې وليکئ.

یویز	لسیز	سلیز	زریز

کورنۍ دنده

۱- هر زده کوونکی دې د مرتبو يو جدول رسم او د ۲۰۰۷، ۲۰۱٦ او ۱۸۸۷ عددونو ارقام دې په اړوندو مرتبو کې وليکي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۵- اته زره نهه سوه نهه ویشت په عددي بڼه او رقمونه یې په لاندې جدول کې په اړوندو مرتبو کې ولیکئ.

یویز	لسیز	سلیز	زریز

٦- څلور زره یو سلو شپږ په ارقامو ولیکئ او رقمونه یې په لاندې جدول کې په اړوندو مرتبو کې ولیکئ.

یویز	لسیز	سلیز	زریز

۷- اته زره اووه سوه شپږ نوي په ارقامو ولیکئ او رقمونه یې د جدول په اړوندو مرتبو کې ولیکئ.

یویز	لسیز	سلیز	زریز

۸- نهه زره نوي د جدول په اړوندو مرتبو کې ولیکئ.

یویز	لسیز	سلیز	زریز

۹- نهه زره نهه سوه نهه نوي د جدول په اړوندو مرتبو کې ولیکئ او هم د ۸ او ۹ ګڼو پوښتنو د مرتبو په منځ کې توپیر په خپلو کتابچو کې ولیکئ.

یویز	لسیز	سلیز	زریز

کورنۍ دنده

څرنګه چې د ۹۹ په عدد باندې د (۱) عدد ورزیات شي، د ۱۰۰ عدد په لاس راغلی. که چیرې د ۹۹۹ په عدد باندې د (۱) عدد زیات شي، کوم عدد لاس ته راځي او څو رقمي دی؟ د جدول په اړوند مرتبو کې ولیکئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

څلورم لوست

له ۱۰۰۰۰ څخه تر ۱۰۰۰۰۰ پورې د عددونو پېژندنه

هدف: زده کوونکي به وکړای شي چې تر ۱۰۰۰۰۰ پورې عددونه ولولي او د طبقو په اړوندو مرتبو کې يې ولیکي.

تا سو د ۹۹۹۹ عدد پیژ ندلی دی. که چېرې او س په دې عــدد بانـدې د (۱) عدد ز یات کړ و، د ۱۰۰۰۰ پـه لاس راځــي چــې دا عــدد یــو پنځـه رقمي عدد دی او نو مــو ړی عـــدد د (۱)رقــم د دو یمــې طبقــې د لــس زریزو په مرتبه کې قرار لري. که چېرې او س د لس زریزو په مرتبـه کې د (۱) د عــدد پــه ځــای د ۲، ۳، ۴، ۵، ٦، ۷، ۸ او ۹ عــددونــه و لیکــو د ۲۰۰۰۰، ۳۰۰۰۰، ۴۰۰۰۰، ۰۰۰، ۹۰۰۰۰ عــددو نه په لاس راځي.

لومړی طبقه (دیویزو طبقه)			دویمه طبقه (د زریزو طبقه)		
د یویزو مرتبه	د لسیزو مرتبه	د سلیزو مرتبه	د زریزو مرتبه	د لس زریزو مرتبه	د سل زریزو مرتبه
۹	۹				
۰	۰	۱			
۹	۹	۹			
۰	۰	۰	۱		
۹	۹	۹	۹		
۰	۰	۰	۰	۱	
۹	۹	۹	۹	۹	
۰	۰	۰	۰	۰	۱

او س که چېرې د ۹۰۰۰۰ د لو مړی طبقې د یو یزو په مر تبــه کــې د ۱ ، ۲، ۳، ۴، ۵، ٦، ۷، ۸ او ۹ عــددو نــــه و لیکـــو، د ۹۰۰۰۱ ، ۹۰۰۰۲ ، ۹۰۰۰۳، ۰۰۰، ۹۰۰۰۹ عــددو نه په لاس راځي . همدارنګه که چېــرې د ۹۰۰۰۹ عــدد د لسیزو، سلیزو او ز ر یــز و پــه مر تبــو کــې د ۱ ، ۲، ۳، ۰۰۰۰۰۰ ، ۹ رقمونــه و لیکــو د ۹۰۷٦۸ ، ۹٦۰۲۵، ۹۷۵۴۲، ....۹۹۹۹۹ عـــدد پــه لاس راځي. که چېرې د ۹۹۹۹۹ په عــدد باندې د (۱) عــدد و ر ز یــات شــي، د ۱۰۰۰۰۰ عــدد په لاس راځي تاسو کولای شئ، ځنې عــددو نه د لاندې جدول په اړ وندو طبقو او مر تبو کې و ګو ر ئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

مشق او تمرین

لاندې تش ځایونه په مناسبو رقمونو سره د حل شوي مثال په ډول په خپلو کتابچو کې ډك کړئ.

مثال: شپږ او یا زره دوه سوه

۷	٦	۲	۰	۰

پوښتنې:

۱) شل زره
۲) اوولس زره شپږ سوه پنځه څلوېښت
۳) دوه دېرش زره
۴) اته ویشت زره پنځه دېرش

	۰	۰	۰	۰
۱		٦		۵
۳	۲			
۲				۵

لاندې عددونه لکه حل شوی مثال په حروفو باندې ولیکئ.

مثال: ۳۸۹۳۰ – اته دېرش زره نهه سوه دېرش

۱- ٦۵۰۰۴ ....
۲- ۷۳٦۴۲ ....
۳- ۱۰۰۰۰۰ ....
۴- ۸۷۰۰۷ ....
۵- ۹۹۹۹۹ ....

کورنۍ دنده

زده کوونکي دې د طبقو او مرتبو جدول په خپلو کتابچو کې رسم کړي، بیا دې لاندې عددونه د جدول په اړوندو مرتبو کې ولیکي او په تورو دې ولیکی.

۳۴۰۰۳، ۱۰۰۰۰۰، ۹۵۹۹۹

(c) ketabton.com: The Digital Library

پوښتنې:

۱- څو داسې عددونه ولیکئ چې د سلیزو په مرتبه کې یې ۹ او د لسیزو په مرتبه کې یې ۳ یې وي.

۲- یو داسې عدد ولیکئ چې د سلیزو په مرتبه کې یې ۴ او د زریزو په مرتبه کې یې ۲ راغلي وي.

۳- یو داسې عدد ولیکئ چې د یویزو په مرتبه کې یې ۴ او د لس زریزو په مرتبه کې یې ۷ راغلي وي.

۴- داسې یو عدد ولیکئ چې د لس زریزو په مرتبه کې یې ۴ او د سلیزو په مرتبه کې یې ٦ راغلي وي.

۵- داسې یو عدد ولیکئ چې د لس زریزو په مرتبه کې یې ۹ او وواياست چې دا عدد څو رقمونه لري؟

۶- که چېرې د سلو زرو په مرتبه کې د (۱) رقم قرار ولري، د لومړۍ او دویمې طبقې په نورو مرتبو کې یې صفر لیکل شوی وي، کوم عدد لاس ته راځي؟

کورنۍ دنده

په خپلو کتابچو کې د طبقو یو جدول رسم او د ۱٦۰۷۰۴ عدد د لاندې جدول په اړوندو مرتبو کې ولیکئ.

یویز	لسیز	سلیز	زریز	لس زریز	سل زریز

(c) ketabton.com: The Digital Library

دریم فصل
جمع

پنځم لوست: د جمعې په عملیې کې د لس دا نه ییزو ډلو جوړول

هدف: زده کوونکي به وکړای شي چې د جمعې عملیه د لس دانه ییزو ډلو په جوړولو سره سرته ورسوي.

۱- مثال: **لاندې شکلونو او د هغوی اړوندو عملیوته پاملرنه وکړئ.**

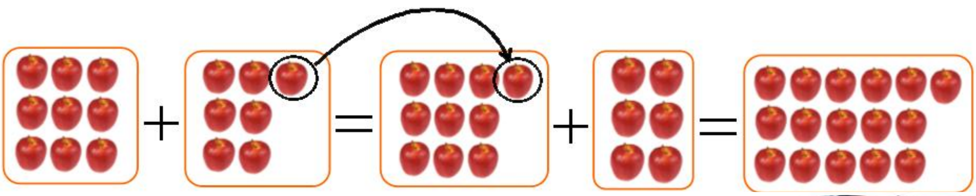

۹+۷ =۱۰+ ۶ =۱۶

۲- مثال

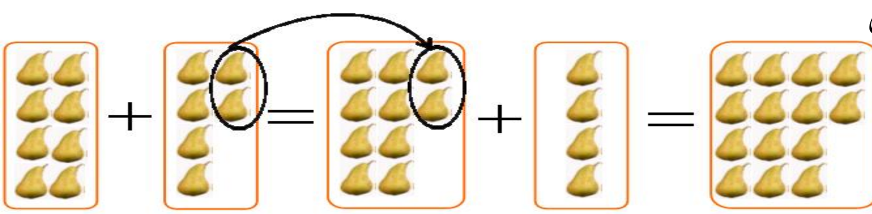

۸+۶=۱۰+۴=۱۴

فعالیت

حل شوي مثال په نظر کې ونیسئ او تش ځایونه یې ډك كړئ.

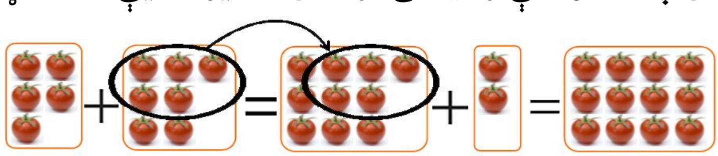

□+□=□+□=□

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱- مثال ته په کتو سره د جمعې په عملیې کې لاندې تش ځایونه په خپلو کتابچو کې ډک کړئ.

۱۳ = ۳ + ۱۰ = ۷ + ۲

□ = □ + ۱۰ = ۲ + ۵ ، □ = □ + ۱۰ = ۹ + ۷

□ = □ + ۱۰ = ۲ + ۹ ، □ = □ + ۱۰ = ۷ + ۸

□ = □ + ۱۰ = ۹ + ۸

۲- د لاندې مثال په ډول د لس جمع یو عدد په جوړولو سره لاندې تش ځایونه په خپلو کتابچو کې ډک کړئ.

۱۴ = ۴ + ۱۰ = ۲ + ۸

۱۳ = □ + □ = ۴ + ۹ ، ۱۵ = □ + □ = ۸ + ۷

۱۲ = □ + □ = ۹ + ۳ ، ۱۲ = □ + □ = ۷ + ۹

۱۳ = □ + □ = ۲ + ۷

۳- د جمعې په عملیه کې لاندې تش ځایونه ډک کړئ.

□ = ۴ + □ = ۸ + ۶

□ = □ + ۱۰ = ۷ + ۳

□ = ۰ + □ = ۶ + ۴

کورنۍ دنده

څو داسې عددونه پیدا کولای شئ چې د ۴ سره جمع شي او د جمعې حاصل یې ۱۰ شي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

شپږم لوست

د څو رقمي عددونو جمع چې د جمعې حاصل يې له ۱۰۰۰۰۰ زيات نشي

هدف: زده کوونکي به وکړای شي چې د څو رقمي عددونو د جمعې حاصل په لاس راوړي.
زده کوونکي په دې وپوهيږي چې په هره مرتبه کې يوازې يو رقم ليکلای شو.

پاملرنه وکړئ: تاسو په دوهم ټولګي کې د حاصل لرونکو عددونو جمع په کوچنيو عددونو کې ولوستل او زده مو کړل، د جمعې دا عمليه په لويو عددونو کې داسې په نظر کې ونيسئ.

زريز	سليز	لسيز	يويز
①	①	①	
۲	۵	۳	۴
+ ۶	۷	۶	۷
۹	①۳	①۰	①۱

مثال:

```
 ①①  ①
  ۲ ۵ ۳ ۴
+ ۶ ۷ ۶ ۷
---------
  ۹ ۳ ۰ ۱
```

فعاليت

مخامخ پوښتنې حل کړئ:

- ٦۴٣۵ + ١۵٨٦ = ____
- ۵٨۴٣ + ٦٠٨٠ = ____
- ٧٣٢١ + ٢٦٠٩ = ____

کورنۍ دنده

لاندې پوښتنې حل کړئ:

- ٢٧٠٣ + ٩٦١٩ = ____
- ١٠٨٧ + ٩٩۴ = ____
- ٣۴٠۵٦ + ٦۴٩٦٧ = ____

(c) ketabton.com: The Digital Library

پوښتني:

۱- د حاصل څخه په کار اخستني سره لاندې د جمعي پوښتني حل کړئ.

۳۴۵٦	۱۰۰۴۷	۱۴۴۳
+ ۴۰۹۰۷	+ ۹۹۹۳	+ ۱۸۵۸
□	□	□

۲- لاندې پوښتني خپلو کتابچو کې وليکئ او په تشو ځايونو کې يې مناسب عددونه وليکئ.

carry: ۱ (middle)	carry: ۱ ۱	
۸ ۸ ٦	□ ۷ ۳	□ □ □
+ □ ۰ □	+ ۳ ۴ □	+ ۴ ۷ ۸
۱۳ ۹ ۴	۵ ۲ ۲	۴ ۷ ۸

carry: ۱	carry: ۱	carry: ۱ ۱
۷□ □ ٦	۸ ۷ ٦	٦ ۷ ۸
+ ۴ ۳ □	+ □ □ □	+ ۳ ۲ □
۷ ۷ ۹ ۰	۱۱ ۰ ۹	۱۰ ۰ ۱

۳- احمد ۲۸ افغانۍ لري، پلار يې د سودا اخيستلو لپاره ۷۰٦ افغانۍ نورې هم ورکړي اوس له احمد سره څو افغانۍ دي؟

۴- په يوه بڼ کې د بادامو ۱۸۰۰ نيالگي او د زرد الو ۵۵۰ نيالگي موجود دي، معلوم کړئ چې د بڼ ټول نيالگي څومره دي؟

۵- کريمه له ذبيح څخه ۱۸۰ افغانۍ زياتې لري. که چيرې ذبيح ۳۸۰ افغانۍ ولري، د کريمې پيسې معلومې کړئ.

کورنۍ دنده

د اختر په ورځ پلار خپل زوی کريم ته ۵ افغانۍ او نورو ۴ زامنو ته يې ۵، ۵ افغانۍ ورکړې، معلوم يې کړئ چې پلار يې زامنو ته څو افغانۍ ورکړي دي؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

اووم لوست

د هغو عددونو جمع چې له دوو جزو څخه زیاتې اجزاوې ولري

هدف: زده کوونکي به وکړای شي چې د جمعې عملیه چې له دوو جزو څخه زیاتې اجزاوې ولري سرته ورسوي.

مثالونه:

①	①	
۱	۴	۸
۲	۶	۵
+ ۱	۰	۰
۵	۱	۳

①	①	
۱	۷	۶
۲	۰	۰
۵	۲	۰
+	۶	۴
۹	۶	۰

د جمعې لومړی جز	۲	۵
د جمعې دویم جز	۱	۲
د جمعې دریم جز	+ ۱	۰
د جمعې حاصل	۴	۷

فعالیتونه

۱- جمع یې کړئ.

الف:

۳۴۷
۱۰۰
۱۲۳
+ ۱۴۷

ب:

۱۰۱
۲۳۴
۵۶
+ ۱۲

ج:

۳۴۷
۱۱۲
+ ۶۲۳

۲- څو داسې عددونه ولیکئ چې د جمعې حاصل یې ۹ شي، په داسې حال کې چې اجزاوې یې تکرار نشي.

۳- څو داسې عددونه ولیکئ چې د جمعې حاصل یې ۱۲ او مساوي اجزاوې ولري.

کورنۍ دنده

جمع یې کړئ:

۷۰۰۲
۱۸۷۰
۹۴۰۲
+ ۸

۳۵
۷۴۳
۳۷۱
+ ۱۰۰

(c) ketabton.com: The Digital Library

پوښتني:

١- يوه بڼوال د ٣٦٢٠٠ افغانيو منې د ١٢٠٠٠ افغانيو ناك او د ٦١٠٠ افغانيو شفتالو وپلورل. معلوم كړئ چې نوموړي بڼوال ټولې څو افغانۍ لاس ته راوړې دي؟

٢- يوه هټۍوال په لومړۍ ورځ د ١٢٠٠ افغانيو، پـه دوهمـه ورځ د ١٢٠ افغانيو، په دريمه ورځ د١٨٠٠ افغانيو او په څلورمه ورځ د ٢٠٢٠٠ افغانيو اجناس پلورلي دي، معلوم كړئ چې هټۍوال په څلورو ورځو كې ټولې څو افغانۍ لاس ته راوړې دي؟

٣- لاندې پوښتنې لومړۍ په خپلو كتابچو كې وليكـئ او بيـايې تـش ځايونه په مناسبو عددونو سره ډك كړئ.

	①	①	①	①	
	[ ]	٣	[ ]	٧	٣
+	٦	[ ]	٤	٣	٨
	٧	١	١	١	١

		①	①	①	①	
		[ ]	٩	[ ]	٥	٥
+		٧	٠	٩	[ ]	٥
	١	٠	٠	٠	٠	[ ]

	○	○	○		
	٧	٨	٨	٤	٢
+		٩	٨	٨	٧
	[ ]	[ ]	[ ]	[ ]	[ ]

	①	①	①		
	١	٠	٦	[ ]	٨
+	[ ]	[ ]	[ ]	٧	[ ]
	١	٢	٣	٥	٦

كورنۍ دنده

د ټوكر اوبدلو يوې فابريكې په لومړۍ ورځ ٤٣٠ متره ټوكر، په دويمه ورځ ٧٤٠ متره ټوكر او په دريمه ورځ ١٠٢٠ متره ټوكر توليد كړی دی. معلـوم يـې كـړئ چې په درې واړو ورځو كې نوموړې فابريكې څو متره ټوكر او بدلي دي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

اتم لوست

د جمعې د عمليې ازموينښت

هدف: زده کوونکي به وکولای شي چې د جمعې عمليې امتحان کړي.

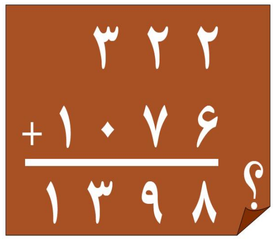

	٣ ٢ ٢
+	١ ٠ ٧ ٦
	١ ٣ ٩ ٨

شاکر، فهیم ته ووېل: کولای شې چې د ۳۲۲ عدد د ۱۰۷۶ له عدد سره جمع کړې؟

فهیم ووېل هو، داسې يې جمع کوم:

شاکر ووېل: څرنګه پوهېږې چې پوښتنه دې صحیح حل کړې ده او که غلطه؟

	١ ٠ ٧ ٦
+	٣ ٢ ٢
	١ ٣ ٩ ٨

فهیم ووېل :ددې کار لپاره د جمعې د اجزاوو ځايونه بدلوو او د جمعې عملیه سرته رسوو.

څرنګه چې په دواړو حالتونو کې عین عدد لاس ته راغلی نو ځواب صحیح دی.

کورنۍ دنده

لاندې پوښتنې لومړی په کتابچو کې جمع او بیا یې وآزمایئ.

۲۳۴۵	۱۰۸۶۰	۲۹۷۶۴
+ ۱۰۲۳	+ ۲۸۰۱۵	+ ۵۰۲۳۵

(c) ketabton.com: The Digital Library

مشق او تمرين

۱. لاندې عددونه لومړی جمع او بيا يې امتحان کړئ.

۳۷٦۴	۷٦۵۰	۱۷۸۹۱
+ ۱۵۳۲۱	+ ٦۳۴۲۵	+ ۷۱۸٦۴

۲. د ۷۲۰۳۵ او ۶۰۱۰ عددونه يو له بله سره جمع او امتحان کړئ.

۳. د ۹۰۹۹ او ۹۹۹۹ عددونه يو له بل سره جمع او امتحان يې کړئ.

۴. په يوه بڼ کې ۸۰۰۰۰ د منيو نيالګي وه، په نوموړي بڼ کې ۱۶۷۴۵ نور نيالګي يې کينول شول اوس په بڼ کې څو نيالګي موجود دي. په دوه ډوله يې ځواب په لاس راوړئ.

کورنۍ دنده

لاندې پوښتنې لومړی په خپلو کتابچو کې حل او بيايې وآزمايئ.

۱۶۴۲	۷۰۰۴۲
+ ۸۶۰۷	+ ۲۰۸۰۰

(c) ketabton.com: The Digital Library

څلورم فصل

د تفریق عملیه

نهم لوست: له یو بل څخه د دوه رقمي، درې رقمي او څلور رقمي عددونو تفریق

هدف: زده کوونکي به وکړای شي چې په دوه رقمي، درې رقمي او څلور رقمي عددونو کې د تفریق عملیه سرته ورسوي.

پاملرنه وکړئ:

حمیده ۹۴ افغانۍ لري په ۴۲ افغانیو یې قلم او کتابچه واخیستل اوس د حمیده سره څو افغانۍ پاتې دي؟

۹۴-۴۲=۵۲

یا:

۹۴	مفروق منه
۴۲ –	مفروق
۵۲	د تفریق حاصل

محسن ۱۳۸ کرېته منې لري، که چیرې د هغو څخه ۲۸ کرېته منې خرڅې کړي، څو کرېته منې به له هغه سره پاتې شي؟

۱۳۸
۲۸ –
۱۱۰

یوه هټۍ وال ۳۹۸۰ متره توکر درلود، که چېرې له هغو څخه یې ۷۸۰ متره توکر پلورلی وي څو متره توکر نور ورسره پاتې دی؟

۳۹۸۰
۷۸۰ –
۳۲۰۰

کورنی دنده

یوه عبارتي پوښتنه ترتیب او حل کړې.

(c) ketabton.com: The Digital Library

مشق او تمرين

۱- لاندې پوښتنې حل کړئ.

۱۹۹۹۹	۶۸۹۲۷	۶۷۴۲
_ ۶۹۹۹	_ ۵۶۷۰۶	_ ۱۰۳۰

۲- لاندې پوښتنې په خپلو کتابچو کې حل کړئ.

۱۹۹۵۲	۱۹۹۵۲	۱۷۷۶۵
_ ۲۶۴۲	_ ۱۷۳۱۰	_ ۲۶۴۲

۱- د اووه اويا زره له عــدد څخــه د اووه زره عــدد تفريــق کړئ.

کورنی دنده

لاندې د تفريق عمليې په خپلو کتابچو کې سرته ورسوئ.

۱۸۹۷۹	۱۸۹۷۹	۱۷۹۷۸
_ ۱۷۱۳۲	_ ۱۸۴۷	_ ۱۸۴۷

(c) ketabton.com: The Digital Library

لسم لوست

د پور اخيستلو په صورت کې د تفريق د عمليې سرته رسول

هدف: که چيرې د مفروق منه د کومې مرتبې رقم د مفروق د هم هغې مرتبې څخه کوچنی وي زده کوونکي د وروستي رقم څخه په پور اخيستلو سره د تفريق عمليه سرته رسولای شي.

څرنګه چې د عددونو په جمع کولو کې مو يو لسي د يويزو له مرتبې څخه لسيزو ته او يو سلي د لسيزو له مرتبې څخه د سليزو مرتبې ته انتقال کړل، د عددونو په تفريق کې کولای شئ د لسيزو له مرتبې څخه يولسي د يويزو مرتبې ته او يا د سليزو له مرتبې څخه لسيزو ته او يا د زريزو له مرتبې څخه د سليزو مرتبې ته انتقال کړئ او د تفريق د عمليې په حل کې له هغه څخه کار واخلئ.

۲	۱۴	۱۲
۳	۵	۲
۱	۷	۵
۱	۷	۷

(−)

فعاليت:

لاندې پوښتنې حل کړئ.

$$\begin{array}{r} ۳۰۰۰۶ \\ -\ ۱۱۲۴۸ \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} ۷۳۵۸ \\ -\ ۶۳۵۹ \\ \hline \end{array}$$

کورنۍ دنده

$$\begin{array}{r} \square \\ -\ ۹۹۹۱ \\ \hline \end{array}$$

(c) ketabton.com: The Digital Library

د جمعې او تفریق تمرینونه:

۱- په چوکاټ کې دوه عددونه یو له بل سره جمع کړئ

۶۰۷ او ۵۸۳	۸۴۰ او ۷۰۳
۲۵۶۴ او ۸۴	۱۰۴ او ۱۱۱
۳۷۲ او ۶۴۱	۱۰۰ او ۲۱۳

۲- په چو کاټ کې دوه عددونه په نظر کې ونیسئ، د لوی عدد څخه کوچنی عدد تفریق کړئ.

۱۰۰۰ او ۹۷۸	۴۸۱ او ۱۷۳۲
۱۹۲ او ۶۴۰	۳۲۵ او ۷۸۶
۱۷۶ او ۸۷	۳۰۰۵ او ۱۰۹

۳- ۱۸۰ کسانو چې سرې او شنې جامې یې اغوستې وې، د څغاستې په یوې لوبې کې یې ګډون وکړ، که چیرې ۹۲ تنو یې سرې جامې اغوستې وي څو تنو یې شنې جامې اغوستې دي؟

کورنۍ دنده

په یوه لومړني ښوونځي کې ۴۸۲ زده کوونکي دي، که چېرې ۱۷۴ یې نجونې وي د هلکانو شمېر معلوم کړئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۴- په یوه الوتکه کې ۳۵۰ تنه مسافر دي،۲۳۰ تنه یې په یوه هوائي ډګر کې کوز شول او ۱۲۰ تنه نور نومورې الوتکې ته وختل. اوس د مسافرینو شمېر څو تنه دی؟

۵- په یوه کارتن کې ۱۰۰ دانه ییز دوه قطیه قلمونه و، که چېرې ۶۸ دانې قلمونه زده کوونکو ته ویشل شوي وي، نور څو دانې قلمونه پاتې دي؟

٦- که چېرې د درېم (الف) په ټولګي کې ۳۷ زده کوونکي او د درېم (ب) په ټولګی کې ۴۳ زده کوونکي شامل وي ، په داسې حال کې که په دواړو ټولګیو کې ۲۰ نجونې وي، په دواړو ټولګیو کې د هلکانو شمېر معلوم کړئ؟

۷- د چرګانو په دوو فارمونو کې ۶۰۰ چرګان دي، که چېرې په یوه فارم کې ۲۷۹ چرګان وي د بل فارم د چرګانو شمېر معلوم کړئ.

۸- د چرګانو په یوه فارم کې ۲۰۵ چرګې او په بل کې ۳۱۱ چرګې دي، په دواړو فارمونو کې د روغو چرګو شمېر معلوم کړئ، په داسې حال کې چې د ناروغو چرګو شمېر ۲۱ دی ؟

کورنۍ دنده

د تفریق یوه عبارتي پوښتنه ولیکئ او حل یې کړئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۹- لومړی یې جمع کړئ بیا له لاسته راغلی د جمعې حاصل څخه هر یو د جمعې جز تفریق کړئ.

۱ ۲ ۴ ۱
۸ ۱ ۲
+

۱۰- احمد یو خوراك، محمود دوه خوراکه او سلیم درې خوراکه کباب وخوړ او د هوټل خاوند ته یې ۵۰۰ افغانۍ ورکړې، که چېرې د یو خوراك کباب قیمت ۵۰ افغانۍ وي معلوم کړئ چې هوټلي څو افغانۍ بیرته ورکړي؟

۱۱- کریم ۹۸۰ افغانۍ درلودې خپلو درېوو زامنو هر یوه ته یې ۹۹ افغانۍ د ښوونځي د اړتیا شیانو لپاره ورکړې، معلوم کړئ چې د کریم سره څو افغانۍ پاتې دي؟

۱۲- د ?= ۶۴ - ۱۲۵ د تفریق عملیه په نظر کې ونیسئ او حل یې کړئ، بیا داسې عبارت ورته ولیکئ چې د عملیې مفهوم وښیي.

کورنی دنده

زده کوونکي دې لاندې پوښتنې په خپلو کتابچو کې ولیکي او بیا دې حل کړي.

۱-

۱۰۹
٦۱۳
۷۸ +

۲-

۴۰۳۹
۷۰۴۷
۲۰ +

۳-

۸۱۱۰
٦۱۸ −

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱۳- د (۷۸۶۴۲) او (۱۹۸۷۶) عددونو څخه کوم يو يې لوی او کوم يې کوچنی دی؟ له لوی عدد څخه کوچنی عدد تفريق کړئ.

۱۴- د لاندې پوښتنو تش ځايونه د $<$، $=$ او $>$ په مناسبو نښو سره ډك كړئ.

۷٦۴۲ ☐ ۲۳۴۵۱

۴۳۲۱٦+۳۰۴ ☐ ۴۳۵۲۰

۴۳۵۲۰-۳۰۴ ☐ ۴۳۲۱٦

۸۷۹۸٦ ☐ ۷۸۴۳۰

کورنۍ دنده

لاندې پوښتنې حل کړی.

	۷۶۴۲۱
−	۶۷۸۴۰
	☐

	۱۸۰۴۲
−	۸۷۲۴
	☐

	۱۰۰۰۰۰
−	۹۲۴۶۸
	☐

	۱۰۰۷۶
−	۹۳۲۷
	☐

(c) ketabton.com: The Digital Library

یوولسم لوست

د تفریق د عملیې ازمایل

هدف: زده کوونکي په دې پوه شي چې د تفریق پوښتنه یې په سمه توګه حل کړې ده او که نه

د دې لپاره چې باوري شو د تفریق پوښتنه مو په سمه توګه حل کړې ده او که نه؟ هغه په لاندې توګه آزمویو:

د تفریق د عملیې د ازمایلو لپاره لومړی د تفریق حاصل له مفروق سره جمع کوو، که چیرې مفروق منه لاس ته راشي پوښتنه سمه ده او له هغه پرته غلطه ده.

فعالیت

- د پورته حل شوي مثال په توګه لاندې پوښتنې په خپلو کتابچو کې حل او وآزمایئ.

۸۴۴۷	۷۶۲۹
_۶۲۴۵	_۴۵۵۲

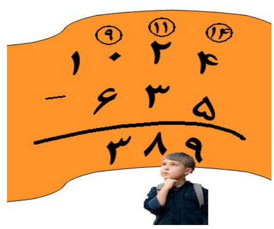

کورنۍ دنده

هر زده کوونکی دې په خپله یوه پوښتنه ولیکي او حل

(c) ketabton.com: The Digital Library

دې کړې بیا دې وآزمویې.

۱- لاندې پوښتنې په خپلو کتابچو کې حل او امتحان کړئ.

الف:
```
  ۶۴۲۰
- ۱۸۴۰
```

ب:
```
  ۷۳۲۵
- ۱۹۷۶
```

ج:
```
  ۱۰۰۰۰۰
-  ۹۹۹۹۹
```

۲- یوه بڼوال ۱۰۸۰ نیالګي وپلورل، ۲۱۰ نیالګي له هغه سره پاتې شول، معلوم کړئ چې نوموړي بڼوال ټول څو نیالګي درلودل؟

۳- یوه مال دار ۱۲۰۰۰ میږې درلودې، نوموړي ۹۰۴ میږې وپلورلې، معلوم کړئ چې څو میږې ورسره پاتې دي؟

۴- یوه دکان دار په څلورو ورځو کې د ۸۷۶۰۲ افغانیو توکر پلورلی دی، که چېرې په لومړۍ ورځ یې د ۱۰۸۰۰ افغانیو، په دویمه ورځ یې د ۱۶۰۷۰ افغانیو او په دریمه ورځ یې د ۳۸۰۰۰ افغانیو توکر پلورلي وي، د هغه د څلورمې ورځې پلورنه معلومه کړئ؟

۵- یو تن مامور په میاشت کې ۳۴۰۰ افغانۍ معاش اخلي، که چېرې په ۹۰۰ افغانۍ اوړه واخلي، ۲۰۰۰ افغانۍ د کور کرایه ورکړي، څو افغانۍ له هغه سره پاتې کیږي؟

کورنۍ دنده

یوه بزګر په یو کال کې ۵۰۰ منه د غنمو حاصل، ۲۰۰ منه یې د خپل خوراك لپاره وساتل، پاتې څومره غنم باید وپلوري تر څو خپلې نورې اړتیاوې بشپړې کړي؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

پنځم فصل

د عددونو خط

دولسم لوست: د عددونو خط

هدف: زده کوونکي به د عددونو خط وپېژني او په ترتیب سره به عددونه په هغه باندې ولیکلای شي.

فعالیت

۱_ د عددي کارتونو د شکلونو څخه په ګټه اخیستنې سره د لاندې جدول تش ځایونه ډک کړئ.

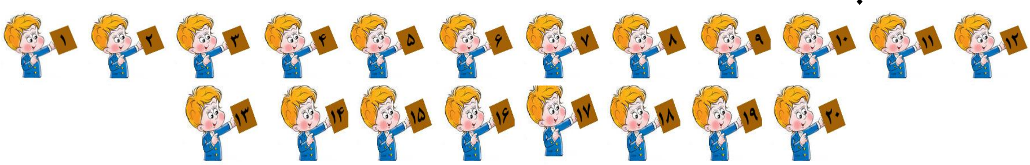

۱		۳			۶				۱۰		۱۲			۱۵			۱۸		

۲_ د پورته ډک شوي جدول څخه په ګټه اخستنې سره د لاندې خط په هغو ټکو باندې چې عدد لیکل شوی نه دی، په ترتیب سره په خپلو کتابچو کې د هغو اړوند عدد ولیکئ.

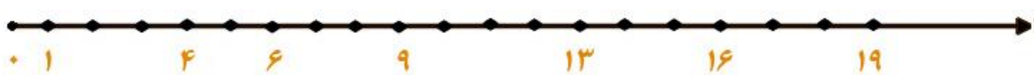

پاملرنه:

الف: صفر د پیل په نقطه کې قرار لري.

ب: د صفر نقطه د عددي خط د پیل (مبدأ) په نامه یادیږي.

ج: دا ډول خط د عددونو د خط په نامه یادیږي.

د: د ۵، ۶، ۷، ۱، ۴، ۲، ۳، عددونه داسې ترتیب کوو.

۲، ۱، ۷، ۶، ۵، ۴، ۳

(c) ketabton.com: The Digital Library

مشق او تمرین

۱- د عددونو یو خط په خپلو کتابچو کې رسم کړئ، د هغه په مخ باندې لس نقطې په مساوي فاصلو سره جلا کړئ، په ترتیب سره عددونه له کینې لورې څخه ښي لورې ته ولیکئ.

۲- یو زده کوونکی دې د ټولګي مخې ته په قدم وهلو پیل وکړي، نور زده کوونکي دې د هغه قدمونه حساب کړي او د عددونو د خط په مخ باندې دې وښیي.

۳- د ۳ ، ۵، ۲، ۷ ،۶او ۴ عددونه په ترتیب سره د عددي خط په مخ ولیکئ.

۴- د ۹ ، ۳، ۶، ۲، ۵، ۷، ۱۰، ۸، ۱، او ۴ عددونه په ترتیب سره د کوچنیو عددونو، څخه د لویو عددونو خواته ولیکئ.

۵- د لاندې عددونو عددي خط نقطې په نظر کې ونیسئ، عددونه په ترتیب سره د کینې لورې څخه ښي لورې ته ولیکئ.

کورنۍ دنده

د عددونو خط په خپلو کتابچو کې رسم کړئ، د ۸ ،۶، ۷، ۵، ۴، ۲، ۱، او ۳ عددونه په ترتیب سره د عددونو په خط باندې ولیکئ.

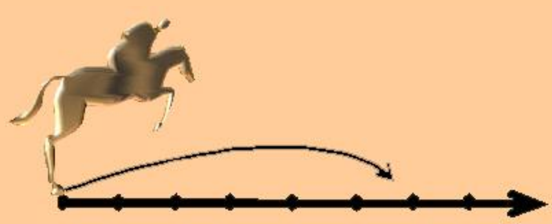

(c) ketabton.com: The Digital Library

د یار لسم لوست: د دوو لسونو په شا او خواکې د عددونو پرتله

هدف: زده کوونکي به لسونو ته نږدې عددونه یعنې(۱۰ ، ۲۰ ، ۳۰، ۴۰ ، .... ته نږدی عددونه) تشخیص کړای شي.

مثال: د ۲۲ عدد د عددونو په خط باندې په لاندې توگه ښودل شوی دی، د ۲۲ عدد کوم یوه لسونو ته نژدې دی؟یعنې۲۰ ته او که ۳۰ ته نژدې دی؟

د خط په مخ باندې لیدل کیږي چې د ۲۲ عدد د ۲۰ او ۳۰ عددونو په منځ کې قرار لري، څرنگه چې ۲۲ له ۲۰ څخه د ۲ واحدونو په اندازه او له ۳۰ څخه د ۸ واحدونو په اندازه فاصله لري، نو ۲۲ د ۳۰ عدد په نسبت د۲۰ عدد ته نژدې دی، نوموږ ۲۲ د ۲۰ په نژدې والی کې حساب وو.

فعالیت: آیا د۲۵ عدد ۲۰ ته نژدې دی او که ۳۰ ته؟

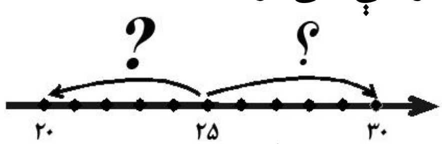

۲۵ د ۲۰ او ۳۰ په منځ کې پروت دی، کله چې داسې پیښه شي، موږ وایو دواړو ته یو شان فاصله لري.

پوښتني:

۱- هغه عددونه چې د ۱۰ او ۲۰ په منځ کې قرار لري کوم یې ۱۰ ته او کوم یې ۲۰ ته نژدې دی؟ جلا جلا یې ولیکئ او کوم عدد د۱۰ او ۲۰ په منځ کې پروت دی.

۲- هغه عددونه چې د ۳۰ او ۴۰ په منځ کې پراته دي کوم عددونه چې ۴۰ ته نژدې دي؟ ویې لیکئ!

کورنی دنده

د ۹۳ ، ۹۸، ۹۷، ۹۵ او ۹۱ په عددونو کې کوم عددونه ۹۰ او کوم عددونه۱۰۰ ته نژدې دي جلا، جلا یې ولیکئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

مشق او تمرین

۱- د عددونو خط ته په پاملرنې سره د حل شوي مثال په توګه لاندې عددونه کوم عددونه ٦٠ او کوم عددونه ٧٠ ته نژدې دي.

مثالونه:

٦١	٦٠	٦٧		٦۴	
٦٩	٧٠	٦٣		٦٦	

۲- د لاندې عددونو خط په نظر کې ونیسئ، کوم عددونه ۴۰ ته او کوم عددونه ۵۰ ته نژدې دي؟

۴۴		۴۸		۴٦	
۴۵		۴۲		۴۴	

۳- هغه عددونه چې ۷۰ ته نژدې دي په خپلو کتابچو کې په ترتیب سره ولیکئ.

--- --- ---

--- --- ---

۴- د ۴۰ او ٦٠ په منځ کې څو عددونه ۵۰ ته نژدې دي؟ په ترتیب سره یې ولیکئ.

کورنۍ دنده

د ۷۹، ۷۵ او ۷۶ عددونو څخه کوم عددونه او یا او کوم یې اتیا ته نژدې دي؟ په خپلو کتابچو کې یې ولیکئ.

څوارلسم لوست

په عددي خط باندې د جمعې عملیه

هدف : زده کوونکي به وکړای شي د جمعې عملیه په عددي خط باندې سرته ورسوي.

د ۱۳=۸+۵ د جمعې عملیه په عددي خط باندې داسې سرته رسوو.

لومړی د لاندې عددي خط په مخ باندې د صفر څخه د ۸ واحدونو په اندازه ښی خوا ته حرکت کوو او په نښه کوو، وروسته له هغه په نښه شوې نقطې څخه د ۵ واحدونو په اندازه ښی خواته حرکت کوو، لیدل کیږي چې د ۱۳ عدد ته رسیږو، دا عدد د ۸ او ۵ عددونو د جمعې حاصل ښیي.

د لاندې شکلونو له مخې د هر یوه ریاضي افاده ولیکئ او د جمعې عملیه سرته ورسوئ.

لاندې عملیې د عددونو د خط پر مخ باندې سرته ورسوئ.

۳+۴ = ۷　　　　　　۳+۶ =۹

(c) ketabton.com: The Digital Library

(c) ketabton.com: The Digital Library

پنځلسم لوست

د عددونو په خط باندې د تفریق عملیه

هدف: زده کوونکي به وکړای شي د عددونو په خط باندې د تفریق عملیه سرته ورسوي.

غواړو د عددي خط پر مخ باندې د ۱۱ له عدد څخه د ۶ عدد تفریق کړو. د عددي خط په مخ باندې د صفر له نقطې څخه د ۱۱ واحدو په اندازه ښې خواته حرکت کوو. وروسته د همدغه عددي خط پر مخ باندې د ۱۱ له عدد څخه کیڼې خواته د ۶ واحدو په اندازه شاته ګرځو او حرکت کوو. لیدل کیږي داسې نقطې ته رسیږو چې د ۵ عدد راښیي. د شکل له مخې معلومیږي چې د ۵ د عدد او د حرکت د لومړنی نقطې تر منځ فاصله ۵ واحده دی او په ریاضي کې هغه عملیه داسې لیکو.

۱۱-۶ = ۵

فعالیتونه

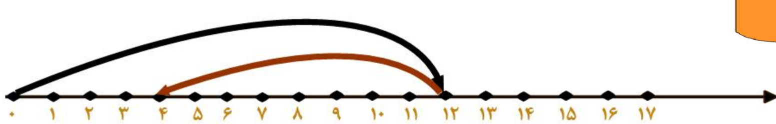

۱۲ - ۸ = ۴

۱- د پورته مثال په پام کې نیولو سره دلاندې شکلو نوله مخې د تشو ځایونو په ډکولو سره عملیې سرته ورسوئ.

□ − □ = □

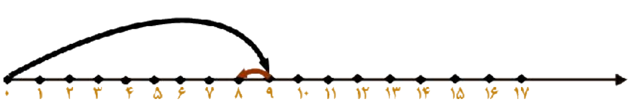

□ − □ = □

(c) ketabton.com: The Digital Library

۲ - د لاندې تفریق عملیې په خپلو کتابچو کې سرته ورسوئ او د عددونو خط پر مخ باندې وښیاست؟

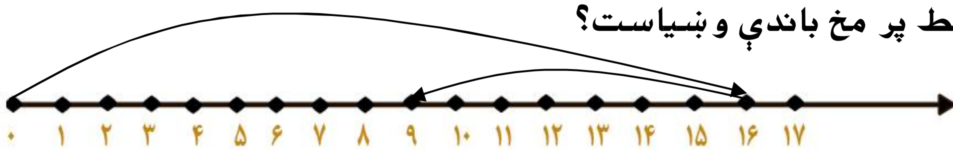

۱۶-۷ =?

۱۴-۸=?

۸-۳=?

کورنۍ دنده

د خط پر مخ باندې د لاندې عددونو د تفریق عملیه سرته ورسوئ.

۷-۴=?

(c) ketabton.com: The Digital Library

شپږم فصل
ضرب

شپاړسم لوست: د ضرب دعملیې پیژندنه

هدف : زده کوونکي د ضرب عملیه چې د څو مساوي عددونو د جمعي لنډې طریقې په مفهوم وپوهېږي.

فعالیتونه

لاندې شکلونه په نظر کې ونیسئ او په شفاهي توګه ورته ځواب ووایاست:

۱- په دوه ښاخونو باندې دوه، دوه مرغۍ ناستې دي او ټولې څو کیږي؟

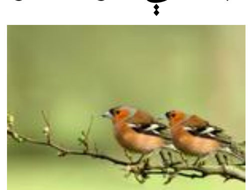

۲- په لاندې تصویر کې څو ګلدانۍ وینئ او په هره ګلدانۍ کې څو ګلان دي؟ ټول څو ګلان کیږي؟

لومړی مثال:

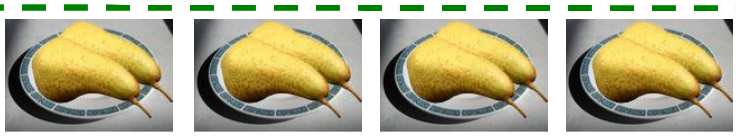

څو قابه وینئ، په هر قاب کې څو دانې ناکه دي او د ټولو ناکو شمېر څو کیږي؟

۲+۲+۲+۲=۸

په پورته عملیه کې د ۲ رقم ۴ وارې لیدل کیږي، په دې معنا چې: ۴ وارې ۲ د ۸ سره مساوي کیږي او د ضرب په شکل يې داسې لیکو. ۸=۴ × ۲ داسې لوستل کیږي،۲ضرب په ۴ کې مساوي له ۸ سره کیږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دویم مثال: د لاندي عددي خط په مخ باندې د ضرب افاده په پام کې نیسو:

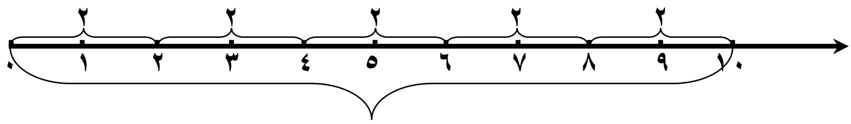

٢+٢+٢+٢+٢=١٠

٢×٥=١٠

دریم مثال:

شپږ ستوري په څو ګروپونو کې وینئ، ټول څو ستوري کیږي؟

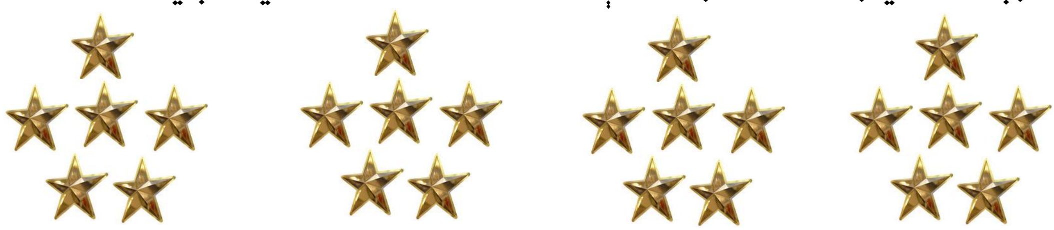

٦+٦+٦+٦=٢۴

هغه د ضرب په شکل داسې لیکو: ٦×۴=٢۴

مشق او تمرین

١- د لاندي شکلونو د جمعې او ضرب افادې ولیکئ.

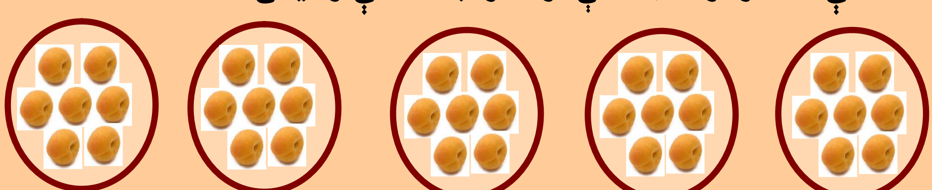

٢- د چاپیریال د موادو په واسطه د ۳×۴ افاده د جمعې په شکل وښیاست!

٣- د لاندي عددونو مجموعه د ضرب په شکل په خپلو کتابچو کې ولیکئ او حل یې کړئ.

۵+۵+۵+۵+۵+۵+۵+۵

___ × ___ = ___

کورنی دنده

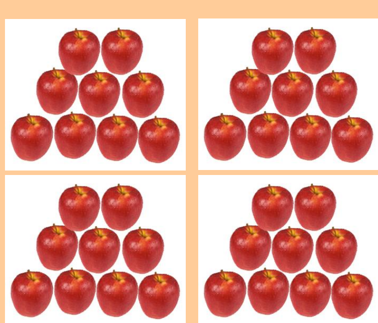

مخامخ شکلونه په نظر کې ونیسئ، د هغو د جمعې او ضرب افادې په خپلو کتابچو کې ولیکئ او حل یې کړئ.

___ + ___ + ___ + ___ + ___ = ___

___ × ___ = ___

(c) ketabton.com: The Digital Library

اوولسم لوست

دیوه رقمي عدد ضربول په دوه رقمي عددونو کې

هدف هدف: زده کوونکي به وکړای شي چې یو رقمي عدد په دوه رقمي

تاسو په دویم ټولګي کې د یو رقمي او دوه رقمي عددونو ضرب ولوستل، اوس د لاندې پوهیدو لپاره د ٦٣×٥ د ضرب حاصل له نظره تیر وو. په دې پوښتنه کې لومړی ۵ د یویزو له رقم یعنې ۳ سره ضربوو چې ۱۵ کیږي، د ۵ رقم د ضرب حاصل د یویزو په مرتبه کې لیکو د لسیزو مرتبه یې چې له ۱ لس څخه عبارت دي د لسیزو د مرتبې دعدد په سر یې یاد داشت کوو. لکه:

```
  ①
  ۶۳
×  ۵
-----
   ۵
```

اوس ۵ د لسیزو په مرتبه یعنې ۶ کې ضربوو چې د ضرب حاصل یې ۳۰ کیږي او د حاصل سره (۱) چې یاد داشت شوی دی جمع کوو او په حاصل ضرب کې یې لیکو.

```
  ①
  ۶۳
×  ۵
-----
 ۳۱۵
```

فعالیتونه

لاندې عددونه یو له بل سره ضرب کړئ.

```
 ۱۵        ۴۱        ۲۵        ۴۴
× ۸       × ۸       × ۷       × ۶
----      ----      ----      ----
 [ ]       [ ]       [ ]       [ ]

 ۲۵        ۳۰        ۵۳        ۲۲
× ۹       × ۶       × ۷       × ۶
----      ----      ----      ----
 [ ]       [ ]       [ ]       [ ]
```

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱- تش ځايونه د ژبني ضرب او د ضرب د معلوم جز څخه په ګټه اخستنې سره په مناسبو عددونو ډك كړئ.

□	×	۲	=	۱۸
□	×	۳	=	۲۷
□	×	۴	=	۱٦
۳	×	□	=	۲۴
۴	×	□	=	۲۴
۵	×	□	=	۳۵

۲- د كيڼ لوري د جدول له بشپړولو وروسته د ښي لوري د جدول تش ځايونه په مناسبو عددونو ډك كړئ.

۵	×	۵	=	۲۵
٦	×	۵	=	
۷	×	۵	=	
۸	×	۵	=	
۹	×	۵	=	
۱۰	×	۵	=	

۵	×	۵	=	۲۵
۵	×	٦	=	
۵	×	۷	=	
۵	×	۸	=	
۵	×	۹	=	
۵	×	۱۰	=	

کورنۍ دنده

له لوبيا، وړو ډبرو او يا د چاپيريال له نورو توكو څخه په ګټه اخېستنې سره د لاندې جدول تش ځايونه په مناسبو عددونو سره ډك كړئ.

×	۱	۲	۳	۴	۵	٦	۷	۸	۹	۱۰
۱										
۲										
۳										
۴										
۵										

(c) ketabton.com: The Digital Library

اتلسم لوست

د ۶ او ۷ د ژبني ضرب جدول

هدف: زده کوونکي به د ۶ او ۷ ژبني ضرب زده کړي.

پاملرنه وکړئ!

۱	×	۷	=	۷
۲	×	۷	=	۱۴
۳	×	۷	=	۲۱
۴	×	۷	=	۲۸
۵	×	۷	=	۳۵
۶	×	۷	=	۴۲
۷	×	۷	=	۴۹
۸	×	۷	=	۵۶
۹	×	۷	=	۶۳
۱۰	×	۷	=	۷۰

۱	×	۶	=	۶
۲	×	۶	=	۱۲
۳	×	۶	=	۱۸
۴	×	۶	=	۲۴
۵	×	۶	=	۳۰
۶	×	۶	=	۳۶
۷	×	۶	=	۴۲
۸	×	۶	=	۴۸
۹	×	۶	=	۵۴
۱۰	×	۶	=	۶۰

کورنۍ دنده

د جدول له مخې دې د ٦ او ۷ عددنو ژبني ضرب له یاده زده کړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

مشق او تمرین

۱. **د ژبني ضرب څخه په ګټه اخیستنې سره لاندې تش ځایونه په مناسبو عددونو سره ډک کړئ.**

۴ × ۷ = □	۴ × □ = ۲۴
۷ × □ = ۴۹	□ × ٦ = ۲۴
٦ × □ = ۳٦	□ × ۷ = ۲۸
□ × ۷ = ۴۹	۷ × □ = ۳۵
۷ × □ = ۵٦	٦ × ۵ = □
□ × ٦ = ۵۴	□ × ٦ = ۴۲
۹ × ۷ = □	٦ × □ = ۴۸
٦ × □ = ۵۴	□ × ۷ = ۵٦
□ × ۷ = ٦۳	۷ × ٦ = □
□ × ٦ = ۴۸	□ × ۵ = ۳۵

کورنی دنده

لاندې عددونه ضرب کړئ.

۵ × ۸ = □	۴ × ۹ = □	۳ × ۷ = □
۸ × ۵ = □	۹ × ۴ = □	۷ × ۳ = □

(c) ketabton.com: The Digital Library

۲- لاندي پوښتني حل کړئ.

۳ × ۸ = ☐	۴ × ۷ = ☐
۸ × ۳ = ☐	۷ × ۴ = ☐
۴ × ۸ = ☐	۵ × ۷ = ☐
۸ × ۴ = ☐	۷ × ۵ = ☐
۵ × ۸ = ☐	٦ × ۷ = ☐
۸ × ۵ = ☐	۷ × ٦ = ☐

۳- لاندي پوښتني حل کړئ.

۳۲ × ۶ = ☐	۶۴ × ۷ = ☐
۴۶ × ۶ = ☐	۷۶ × ۷ = ☐

کورنی دنده

د ۸ او ۷ ژبني ضرب جدول په خپلو کتابچو کې ولیکئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

نولسم لوست

د ۸، ۹ او ۱۰ عددونو د ژبني ضرب جدولونه

هدف : زده کوونکي به د ۸ ، ۹ او ۱۰ عددنو په ژبني ضرب پوه شي او په ورځني ژونـد کې ورځخه ګټه واخلي.

د ژبني ضرب لاندې هر یوه جدول ته پاملرنه وکړئ.

۱	×	۸	=	۸
۲	×	۸	=	۱۶
۳	×	۸	=	۲۴
۴	×	۸	=	۳۲
۵	×	۸	=	۴۰
۶	×	۸	=	۴۸
۷	×	۸	=	۵۶
۸	×	۸	=	۶۴
۹	×	۸	=	۷۲
۱۰	×	۸	=	۸۰

۱	×	۹	=	۹
۲	×	۹	=	۱۸
۳	×	۹	=	۲۷
۴	×	۹	=	۳۶
۵	×	۹	=	۴۵
۶	×	۹	=	۵۴
۷	×	۹	=	۶۳
۸	×	۹	=	۷۲
۹	×	۹	=	۸۱
۱۰	×	۹	=	۹۰

۱	×	۱۰	=	۱۰
۲	×	۱۰	=	۲۰
۳	×	۱۰	=	۳۰
۴	×	۱۰	=	۴۰
۵	×	۱۰	=	۵۰
۶	×	۱۰	=	۶۰
۷	×	۱۰	=	۷۰
۸	×	۱۰	=	۸۰
۹	×	۱۰	=	۹۰
۱۰	×	۱۰	=	۱۰۰

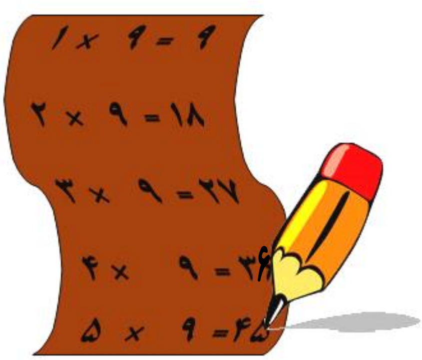

زده کوونکي دې د ۸ او ۹ ژبني ضرب د کاغذ په ټوټو باندې ولیکي او یـاد دې کړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

مشق او تمرین

۱- د ۸ ژبني ضرب څخه په ګټه اخستنې سره لاندې تش ځایونه ډك کړئ.

۸			۲۴				۵۶		۸۰

۲- د ۹ او ۷ د ژبني ضرب په نظر کې نیولو سره لاندې تش ځایونه ډك کړئ.

۹	۱۸		۳۶					۸۱	
۷		۲۱			۴۲			۶۳	

۳- په یوه بڼ کې ۸ هلکان د منو په ټولولو بوخت دي، که چېرې هر هلك ۷ دانې منې ټولې کړې وي، معلوم کړئ چې ټولې یې څو منې ټولې کړې دي.

یادونه: لاندې مثال په پام کې ونیسئ.

۳×۸=۲۴ یا ۸×۳=۲۴

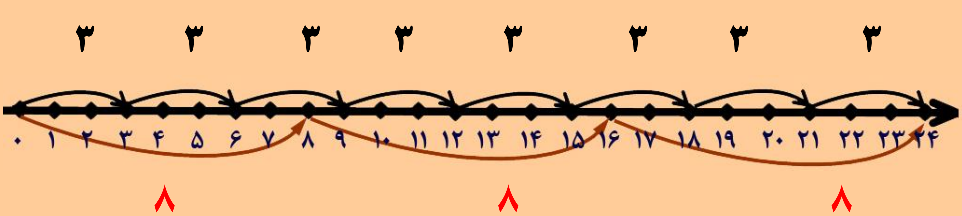

د پورته مثال سره سم لاندې پوښتنې په عددي خط باندې حل کړئ.

الف: ۲×۹=۱۸ ۹×۲=۱۸

ب: ٦×۴=۲۴ ۴×٦=۲۴

(c) ketabton.com: The Digital Library

لاندې پوښتنې د حل شوي مثال په ډول حل کړئ.

۱ مثال:

۴۷	۱۲۸
× ۸	× ۹
۳۷۶	۱۱۵۲

۱۱۴	۲۴	۳۸
× ۷	× ۹	× ۸
☐	☐	☐

۱۷۸	۹۸	۲۸۹
× ۹	× ۷	× ۸
☐	☐	☐

۲- د لاندې شکل په پام کې نیولو سره د ضرب ریاضیکي افادې ولیکئ.

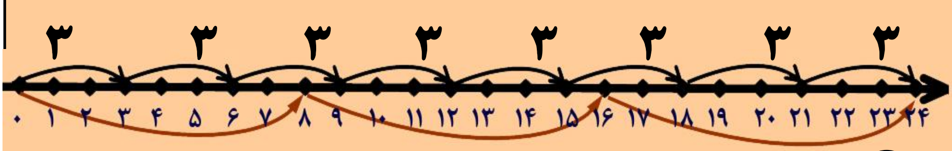

کورنۍ دنده

تول زده کوونکي دې د۸، ۹ او ۱۰ ژبني ضرب له یاده زده کړي او په خپلو کتابچوکې دې ولیکي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

شلم لوست

د (۱ - ۱۰) پورې د ژبني ضرب له جدول څخه د کار اخستلو طریقه

هدف: زده کوونکي د ژبني ضرب جدول وپیژني او له هغه څخه ګټه واخستلای شي.

لاندې د ژبني ضرب جدول ته پاملرنه وکړئ:

×	۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸	۹	۱۰
۱	۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸	۹	۱۰
۲	۲	۴	۶	۸	۱۰	۱۲	۱۴	۱۶	۱۸	۲۰
۳	۳	۶	۹	۱۲	۱۵	۱۸	۲۱	۲۴	۲۷	۳۰
۴	۴	۸	۱۲	۱۶	۲۰	۲۴	۲۸	۳۲	۳۶	۴۰
۵	۵	۱۰	۱۵	۲۰	۲۵	۳۰	۳۵	۴۰	۴۵	۵۰
۶	۶	۱۲	۱۸	۲۴	۳۰	۳۶	۴۲	۴۸	۵۴	۶۰
۷	۷	۱۴	۲۱	۲۸	۳۵	۴۲	۴۹	۵۶	۶۳	۷۰
۸	۸	۱۶	۲۴	۳۲	۴۰	۴۸	۵۶	۶۴	۷۲	۸۰
۹	۹	۱۸	۲۷	۳۶	۴۵	۵۴	۶۳	۷۲	۸۱	۹۰
۱۰	۱۰	۲۰	۳۰	۴۰	۵۰	۶۰	۷۰	۸۰	۹۰	۱۰۰

د جدول نه د کار اخېستنې طریقه:

د ۵ × ۴ د ضرب د پیدا کولو له پاره د ښي لاس یوې ګوتې ته د لومړۍ لیکې د ۴ له عدد څخه کښته خواته حرکت ورکړئ او د کیڼ لاس یوې ګوتې ته د لومړۍ ستنې (ستون) د ۵ له عدد څخه ښي خواته حرکت ورکړئ، په نتیجه کې دواړه ګوتې په یوه عدد باندې سره یو ځای کیږي، کله چې عدد ولولئ لیدل کیږي چې د ۲۰ عدد دی چې د ۵ × ۴ د عملیې د ضرب حاصل دی. یعنې: ۴ × ۵ = ۲۰

(c) ketabton.com: The Digital Library

پوښتنې:

۱- د جدول څخه په ګټې اخېستو سره ځوابونه په خپلو کتابچو کې په تشو ځايونو کې وليکئ.

۱۰×۱= □ ۵×٦= □

٦×۸= □ ۷×۸= □

۴×۸= □ ۹×٦= □

۲- لاندې عددونه يو له بله سره ضرب کړئ او ځوابونه يې د ژبنې ضرب په جدول کې پيدا کړئ.

۷	۸	۹	۵	٦	۴
٦ ×	۸ ×	٦ ×	۷ ×	۸ ×	۵ ×
□	□	□	□	□	□

۳- په متناوب ډول، اته، اته وشميرئ او تش ځايونه پرې ډک کړئ.

۸			۳۲			۵٦		۷۲	

۴- د ژبني ضرب څخه په ګټې اخستنې سره لاندې تش ځايونه په مناسبو عددونو ډک کړئ.

□	۹	۹	□	□
٦ ×	□ ×	٦ ×	۹ ×	۰ ×
۰	۴۵		۷۲	۰

۷	٦	۸	۸
□ ×	□ ×	□ ×	□ ×
۰	۵۴	۸	۰

(c) ketabton.com: The Digital Library

۵- په ۸، ٦ او ۴ عددونو كې ډېر لوی عدد له ډېر كوچني عدد سره ضرب او د ضرب حاصل يې پيدا كړئ.

٦- لطيفې ۹ قطې تباشير راواخيستل كه چېرې په هرې قطې كې ۸ قلمه تباشير وي معلوم يې كړئ چې لطيفې څو قلمه تباشير اخيستلي دي؟

۷- د ژبني ضرب د جدول په مرسته لاندې جدول ډك كړئ.

×	۸	۷	۹	۵	٦
۸					
۷					
۹					

کورنۍ دنده

زده كوونكي دې لاندې پوښتنې حل كړي.

۱۴ × ۷

۱۵ × ۸

۲۲ × ۹

(c) ketabton.com: The Digital Library

یوویشتم لوست

د ضرب په عملیه کې د بدلون خاصیت

هدف: زده کوونکي به د ضرب په عملیه کې د بدلون په خاصیت پوه او په ضرب کې به د بدلون خاصیت سر ته ورسوي.

مثال: تاسو پوهیږئ چې : ٦+٦+٦+٦+٦=٣٠

یا:

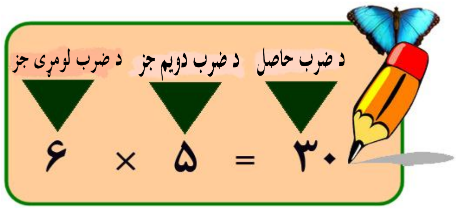

اوس غواړو چې د ۵ عدد ٦ واري جمع کړو.

۵+۵+۵+۵+۵+۵=۳۰

یا:

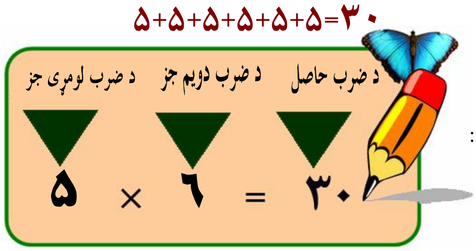

د دوو پورتنیو افادو له پرتله کولو څخه دا نتیجه اخستل کیږي چې د ضرب د اجزاوو د ځایونو په بدلون سره د ضرب حاصل بدلون نه کوي. یعنې:

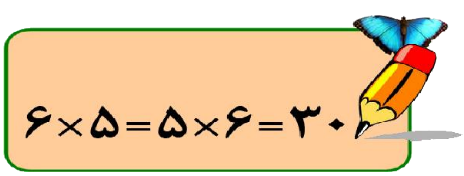

(c) ketabton.com: The Digital Library

فعالیت

۱- د ۵٦= [ ] ×۷ افاده په نظر کې و نیسئ.

الف: د ضرب کوم جز نا معلوم دی؟ ــــــــــــ

ب: د ۷ عدد د ضرب کوم جز دی؟ ــــــــــــ

ج: د ۵٦ عدد په څه نامه یادیږي؟ ــــــــــــ

د: نامعلوم جز یا تش ځای په یوه مناسب عدد سره ډك کړئ.

۲- د ۵٦ =۷× [ ] په افاده کې .

الف: د ضرب کوم جز نامعلوم دی؟ ــــــــــــ

ب: نامعلوم جز یا تش ځای په یوه مناسب عدد سره ډك کړئ.

ج: د (۱) او (۲) پوښتنو افادې یو له بله سره پر تله کړئ او وواياست چې څه توپیر لري؟

د: کومه پایله چې د (۱) او (۲) پوښتنو له پر تله کولو څخه لاس ته راغلې په خپلو کتابچو کې يې ولیکئ.

کورنی دنده

د نمونې په ډول خالي ځایونه په مناسبو عددونو سره ډك کړئ.

نمونه:

۷	×	۶	=	۶	×	۷	=	۴۲
۶	×		=		×	۶	=	۵۴
۷	×	۸	=		×	۷	=	۵۶

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱- د کیڼ لوري د ضرب څخه په ګټې اخستنې سره د ښي لوري د ضرب تش ځایونه بشپړ کړئ.

۶	×	۷	=	☐	↔	۷	×	☐	=	۴۲
۹	×	۷	=	☐	↔	☐	×	۹	=	۶۳
۳	×	۸	=	☐	↔	۸	×	☐	=	۲۴
۶	×	۴	=	☐	↔	☐	×	۶	=	۲۴
۷	×	☐	=	۲۱	↔	۳	×	☐	=	۲۱

۲- په لاندې پوښتنو کې تش ځایونه ډک کړئ.

الف: ☐ × ۴ = ۴

ب: ۶ × ☐ = ۰

ج: ۷ × ☐ = ۷

۳- لاندې جدولونه بشپړ کړئ.

×	۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸	۹	۱۰
۱۰			۳۰			۶۰			۹۰	

×	۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸	۹	۱۰
۷	۷			۲۸			۴۹			

×	۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸	۹	۱۰
۸		۱۶			۴۰		۵۶		۷۲	

کورنۍ دنده

په لاندې تشو ځایونو کې داسې عددونه ولیکئ چې د ضرب حاصل یې بدلون ونکړي.

☐ × ۴ = ۴ × ۷ = ☐

۸ × ۴ = ☐ × ۸ = ☐

(c) ketabton.com: The Digital Library

دوه ويشتم لوست

په ۱ ، ۱۰ او ۱۰۰ کې د يوه عدد ضربول

هدف: زده کوونکي به په ۱ ، ۱۰ او ۱۰۰ کې د يوه عدد ضربول د يوې آسانې طريقې په توګه وپېژني.

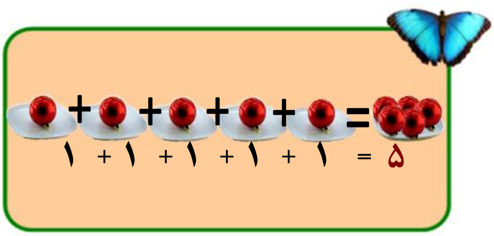

په لنډ ډول داسې ليکل کيږي.

$$1 \times 5 = 5$$

کولای شو چې د ضرب عمليه په لاندې ډول هم وښيو.

په پورته شکل کې ۵ دانې منې يو وارې وينو نو د ضرب عمليه يې داسې ليکو.

$$1 \times 5 = 5$$

له پورته دوو عمليو څخه دا نتيجه لاس ته راځي، که چيرې (۱) په هر عدد کې او يا هر عدد په (۱) کې ضرب شي د ضرب حاصل يې په خپله هم هغه عدد دی ، نو ليکلی شو چې:

$$1 \times 8 = 8$$

$$8 \times 1 = 8$$

$$4 \times 1 = 4$$

$$1 \times 4 = 4$$

$$64 \times 1 = 64$$

$$1 \times 64 = 64$$

(c) ketabton.com: The Digital Library

فعالیت

په تشو ځایونوکې د حل شوي مثال په ډول مناسب عددونه ولیکئ.

مثال : ۱ × ۹ = ۹

۱ × ۱ = □	۱ × ۷۱ = □	۱ × ۱۸۲ = □
□ × ۱ = ۱۲۷۸	□ × ۲۵۴ = ۲۵۴	□ × ۴۲۰ = ۴۲۰
۲۷۸۱ × ۱ = □	۱۹۴ × ۱ = □	۳۰۷ × □ = ۳۰۷
۱ × □ = ۲۷۶۴	۷۰۰۲ × ۱ = □	۴۰۰۵ × □ = ۴۰۰۵
۶۰۱ × ۱ = □	۷۶۴۰ × □ = ۷۶۴۰	□ × ۲۶۵ = ۲۶۵

کورنی دنده

زده کوونکي دې د لاندې عددونو د ضرب حاصل په لاس راوړي.

۱ × ۷۴۰ =?　　　۱۸۴ × ۱ =?　　　۶۱ × ۱ =?

(c) ketabton.com: The Digital Library

د ۱۰ ضربول په یوه عدد کې:

۱ مثال: ۵۰= ۱۰+۱۰+۱۰+۱۰+۱۰

تاسو پوهیږئ چې:

۱۰ پنځه واري جمع شوي دي.

۱۰×۵ =۵۰

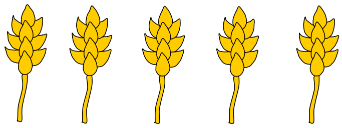

۲ مثال : ۷۰=۱۰+۱۰+۱۰+۱۰+۱۰+۱۰+۱۰

۱۰ اووه واري جمع شوي دي .

۱۰×۷=۷۰

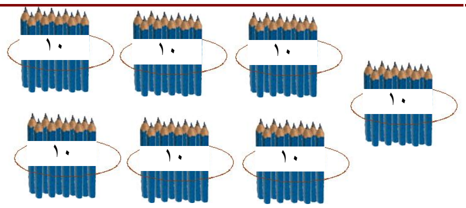

له پورته شکلونو او عملیو څخه معلومیږي، که چیرې ۱۰ په هر عدد کې ضرب شي او یا هر عدد په ۱۰ کې ضرب شي، لومړی یو په هم هغه عدد کې ضربوو بیا د ضرب د حاصل ښی خواته یو صفر لیکو یا په لنډ ډول د هم هغه عدد ښی خواته یو صفر ږدو او د ضرب د حاصل په ځای کې یې لیکو.

فعالیت: لاندې پوښتنې حل کړئ.

۱۰×۷۶۸=	۱۰×۱۳۴=	۱۰×۹=
۲۳۵۶×۱۰=	۷۲۱×۱۰=	۸×۱۰=

کورنی دنده

په یو رقمي عددونو کې د (۱) عدد ضرب او په یو رقمي عددونو کې د (۱۰) عدد ضرب د لاندې جدول په خالي ځایونو کې ولیکئ او نتیجه یې ولیکئ چې یو له بل څخه څه توپیر لري.

×	۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸	۹
۱			۳		۵			۸	
۱۰			۳۰		۵۰			۸۰	

(c) ketabton.com: The Digital Library

په یوه عددکې د ۱۰۰ ضربول:

لومړی مثال:

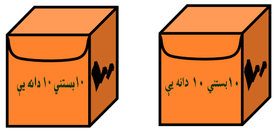

۱۰۰ + ۱۰۰ = ۲۰۰

دوه ځلې ۱۰۰ لیدل کیږي. ۲۰۰=۲×۱۰۰

دویم مثال:

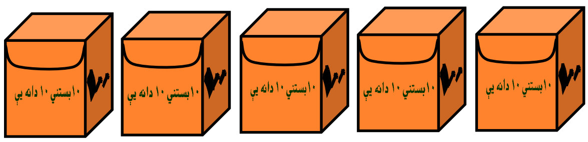

۱۰۰+۱۰۰+۱۰۰+۱۰۰+۱۰۰ =۵۰۰

۱۰۰×۵=۵۰۰

د پورتنیو عملیو او شکلونو څخه نتیجه لاس ته را ځي، که چېرې ۱۰۰ په یوه عدد کې یا یو عدد په ۱۰۰ کې ضرب شي، کولی شو عدد د ضرب د حاصل په ځای کې ولیکو او ښي خواته يې دوه صفرونه کیږدو.

دلاندې عملیو د ضرب حاصل پیدا کړئ.

۶ × ۱۰۰ = ؟

۶۷ × ۱۰۰ = ؟

۲۱۳ × ۱۰۰ = ؟

۴۷ × ۱۰۰ = ؟

۱۶ × ۱۰۰ = ؟

زده کوونکي دې لاندې پوښتنې حل کړي:

۱۰۰×۳ ۱۰۰×۴ ۱۰۰×۵

(c) ketabton.com: The Digital Library

لاندې پوښتنې د حل شوو مثالون په څیر په خپلو کتابچو کې حل کړئ.

مثالونه

١٠٠×١٠=١٠٠٠

١٠٠×٢=٢٠٠

١:-

١١٠٠	=	١١	×	
٢٥٠٠	=		×	١٠٠
٢٠٠٠	=	٢٠	×	
٢٠٠٠	=	١٠٠	×	

٤٠٠	=		×	١٠٠
٦٠٠	=	٦	×	
٩٠٠	=		×	١٠٠
٩٠٠	=		×	٩

٢-یو سړي یوکارتن منې په ١٠٠ افغانۍ وپلورلې، د ٨ کارتنو قیمت ملعوم کړی.

٢-که یو کس په یوه ورځ ٢٥٠ افغانۍ اجوره واخلي، د ١٠٠ ورځو اجوره یې څو افغانۍ کیږي؟

کورنۍ دنده

که چېرې په یوه کارتن کې ١٠٠ پاکته چاکلېټ وي، معلوم یې کړئ چې په ٧ کارتنوکې به څو پاکته چاکلېټ موجود وي؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

مشق او تمرین

۱ – لاندې عددونه یو له بله سره ضرب کړئ.

۱۰۰ × ۸۴	۱۰ × ۸۲	۱۰۰ × ۸٦
۱۰۰ × ۷٦۰	۱۰۰ × ۸۹۰	۱۰۰ × ۲۴۰
۷۴۰ × ۱۰۰	۱۰ × ٦۰۴	٦۰۴ × ۱۰

۲ – یوه هټیوال په یوه ورځ کې ۱۰۰ متره ټوکر وپلورل، که چېرې د یو متر ټوکر بیه ۱۸ افغانۍ وي، معلوم یې کړئ چې څو افغانۍ یې په لاس راوړې دي.

۳ – که چېرې یوې کورنۍ په یوه میاشت کې د ۱۰۰ افغانیو بوره اخیستې وي، معلوم یې کړئ چې نوموړې کورنۍ به په ۱۲ توکي د څو افغانیو بوره راواخلي؟

کورنۍ دنده

د ۷۰، ۸۴، ۹۳، ۹۰ او ۳۵ عددونه د (۱۰) او (۱۰۰) عددونو کې ضرب کړئ، د ۱۰ او ۱۰۰ د ضرب حاصل یې یو له بله سره پرتله او نتیجې یې ولیکئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

اووم فصل
داندازه کولو واحدات

در ویشتم لوست: د اوږدوالي د اندازه کولو واحد (متر)

هدف: زده کوونکي به متر داوږدوالي د واحد په توګه وپیژني او له هغه څخه به په ورځني ژوند کې کار واخستلی شي.

فهیمې خپلې خورته ولیکل چې زه د کړکۍ یوې پردې ته اړتیا لرم، مهرباني وکړه داسې یوه پرده راولیږه چې جګوالي یې ۱۰ لوېشتې او سور یې ۱۲ لوېشتې وي. د فهیمې خور ښارته ولاړه د خپلې خور له هدایت سره سم یې توکر واخیسته پرده یې ور څخه و ګنډله او ور ویې لیږله. کله چې فهیمې پرده په کړکۍ باندې را وځړوله ډېره خواشینې شوه، د هغې د خواشینتیا علت څه وي؟
څرنګه چې لویشتې یوله بله سره توپیر لري او پرده یې د اړتیا سره سمه نه وه لنډه شوه اوس تاسو ووایاست چې څه باید وکړو.

څرنګه چې د نړۍ ټول خلک د دغه ډول ستونزو سره مخامخ اولاس په ګرېوان وو، نو د نړۍ پوهانو او علماؤ د اوږدوالي واحد چې متر بلل کیږي ومانه چې نن د اوږدوالي له همدې واحدڅخه کار اخستل کیږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

فعالیتونه: ښوونکی دې دوه تنه زده کوونکي دټولګي مخې ته را وغواړي او یو د بل په واسطه دې دهغوی قدونه اندازه کړي.

پوښتنې:

۱- د خپل ټولګي اوږدوالی او سور د متر په واسطه اندازه کړئ

۲- ستاسو په ډله کې د کوم یوه د قد اوږدوالی له یو متر څخه زیات دی؟

۳- ستاسو په ډله کې د کوم یوه غړي د قد اوږدوالی له یوه متر څخه کم دی؟

۴- ستاسو د ټولګي اوږدوالی د هغه له سور څخه څومره زیات دی؟

۵- ستاسو د میز اوږدوالی له یوه متر څخه زیات دی او که کم؟

۶- ستاسو د میز سور له یوه متر څخه څولوېشتې کم دی؟

کورنۍ دنده

د خپل کور د یوې کوټې اوږدوالی او سور د متر په واسطه اندازه کړئ او په خپلو کتابچو کې یې ولیکئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

څلورویشتم لوست

سانتي متر

هدف: زده‌کوونکي به سانتی متر د متر د جزء (د یوه متر دسلمې برخې) په توګه وپیژني او په ورځني ژوند کې به له هغه څخه کار واخلي.

تاسو به لیدلي وي چې تړوکر پلورونکي د تړوکرد اخیستلو او پلورلو لپاره دیوې فلزي تړوتې څخه کار اخلي، ترکاڼان، معماران او مهندسان د شیانو د اوږد والي د اندازه کولو لپاره د متر له فیتو څخه کار اخلي ښاغلی ښوونکی دې په ټولګې د تختې په مخ باندې دیوه متر په اندازه یو خط رسم کړي او د زده‌کوونکو پام دې ورته را وګرځوي، بیادې زده‌کوونکو ته دنده ورکړي، هغه متر چې له لرګي، لښتې یا تار څخه یې جوړکړی دی، څرنګه ورڅخه کار اخلي؟ تر څو د ټولګي او میز اوږدوالی او سور اندازه کړي. په ځینو حالاتو کې به ووینئ چې د میز اوږدوالی او سور له متر څخه زیات یا کم دی، په دې صورت کې اړتیا پیداکیږي چې د اوږدوالي کوچنی واحد هم وپیژنو، نو که چیرې یو متر په سلو مساوي برخو جلا کړو هرې برخې ته یې یو سانتي متر وایي. تاسو کولی شئ سانتي متر د خپل خط کش په لیدو سره وپیژنئ.

۱۰۰ سانتي متره = ۱متر

=

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱- ستاسو خط کش څو سانتي متره دی؟

۲- ۱۰۰ سانتي متره څو متره کیږي؟

۳- د خپل کتاب اوږدوالی او سور اندازه کړئ.

۴- که چیرې ستاسو د میز اوږدوالی له یوه متر څخه زیات او له دو و مترو څخه لږ وي، د اندازه کولو د کوم واحد څخه کار اخلئ؟

۵- د ا ب ، ب ج ،او ا ج د قطعه خطونو اوږدوالی اندازه کړئ او وواياست چې هر يو څو سانتي متره دی؟

زده کوونکي دې د ۵ سانتي مترو، ۱۰ سانتي مترو او ۲۰ سانتي مترو په اندازه قطعه خطونه په خپلو کتابچو کې رسم کړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

پنځه و یشتم لوست

د یسي متر

هدف: زده کوونکي به وکولی شي چې د یسي متر د متر د جزء په توګه وپیژني او د اړتیا په وخت کې کار ور څخه واخلي.

فعالیتونه

له خپل خط کش څخه په کار اخیستنی سره لاندې فعالیتونه سرته ورسوئ.

۱- ستاسو خط کش څو سانتي مترو دی؟
۲- د ۱۰ سانتي مترو په اندازه یو قطعه خط رسم کړئ.
۳- د یوې لښتې یا د کاغذ له ترېشې څخه د ۱۰ سانتیم ترو په اندازه جلا کړئ.
۴- د جلا شوې لښتې یا د کاغذ د ترېشې په واسطه یو متر واتن اندازه کړئ.
۵- و وایاست ستاسو د جلا شوې برخې څو لښتې یو متر کیږي؟

هغو زده‌کوونکو چې په دقیقه توګه یې کار سرته رسولی دی ښایې ووایي چې ۱۰ لښتې یا ۱۰ ترېشې یو متر کیږي، هغه دې تشویق شي او پوښتنې دې ورڅخه وشي.

په تاسوکې څوك ویلی شي چې دغه د ۱۰ سانتي مترو لښته په بل څه نامه یادیږي؟

باید وپوهیږئ چې دا د ۱۰ سانتي مترو واټن یو دیسي متر بلل کیږي.

نو ویلی شو:

۱۰ دیسي متره = یو متر　　　　۱۰ سانتي متره = ۱ دیسي متر

پوښتني:

۱- ۴ متره څو دیسي متره کیږي؟
۲- د کریم د قد اوږدوالی ۱۳۰ سانتي متره دی، د کریم د قد اوږدوالی په دیسي متر سره معلوم کړئ؟
۳- و وایاست چې ۱۲۵ سانتي متره څو دیسي متره او څوسانتي متره کیږي؟

کورنی دنده

د یو دیسي متر جلا شوې لښتې څخه کار واخلئ د خپل کور د یوه وره سور اندازه کړئ او ووایاست چې څو دیسي متره او څو سانتي متره کیږي؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

شپږ و يشتم لوست

ملي متر

هدف: زده کوونکي به وکولی شي چې ملي متر و پيژني او د اوږدوالي د اندازه کولو د کوچني واحد په توگه ور څخه کار واخلي.

فعاليتونه

لاندې شکل ته پاملرنه وکړئ.

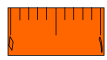

دا شکل د يوه سانتي متر واټن (فاصله) راښيي چې په لسو مساوي برخو ويشل شوی دی.

هرې برخې ته يې يو ملي متر وايي په دې صورت کې.

O ملي متره = ۱ سانتي متر کيږي

لومړی مثال: ۲ سانتي متره څو ملي متره کيږي ؟

حل: پوهيږو چې يو سانتي متر له لسو ملي مترو سره مساوي دی، نو ۲ سانتي متره مساوي کيږي له.

۲۰ ملي متره = ۱۰ ملي متره + ۱۰ ملي متره

يا ۲۰ ملي متره = ۲×۱۰ ملي متره

دويم مثال: غواړو چې د لاندې قطعه خط اوږدوالی د خط کش په واسطه اندازه کړو.

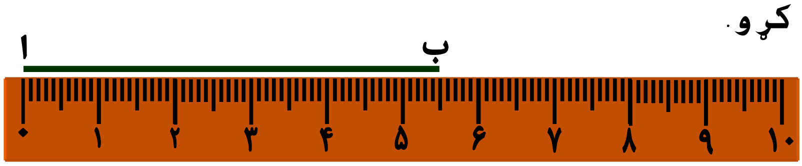

د خط کش صفر د (ا) له ټکي سره سمږدو ليدل کيږی چې د هغه د (ب) ټکی د ۵ سانتي مترو څخه ۵ ملي متره زيات دی، نو وايو چې ددې قطعه خط اوږدوالی ۵ سانتي متره او ۵ ملي متره دی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

په عمومي توګه ليکلی شو چې:

١٠ ديسي متره = ١ متر

١٠٠ سانتي متره = ١ متر

١٠٠٠ ملي متره = ١ متر

١٠ سانتي متره = ١ ديسي متر

١٠ ملي متره = ١ سانتي متر

پوښتنې:

د حل شوي مثال څخه په ګټې اخيستنې سره لاندې پوښتنې په خپلو کتابچو کې حل کړئ.

١. ۴ سانتي متره څو ملي متره کيږي؟
٢. ٦ سانتي متره څوملي متره کيږي؟
٣. د خپل خط کش څخه په ګټې اخيستنې سره لاندې قطعه خطونه اندازه کړی او ووایاست چې هر يو څو سانتي متره او څو ملي متره کيږي؟

۴. د ۵ سانتي مترو او ۵ ملي مترو په اندازه يو قطعه خط رسم کړئ
۵. يو قطعه خط رسم کړئ چې له ۵ سانتي مترو څخه ۲ ملي متره کم وي.

کورنۍ دنده

۳ سانتي متره څو ملي متره کيږي؟

۵ سانتي متره څو ملي متره کيږي؟

۴ ديسي متره څو سانتي متره او څو ملي متره کيږي؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

اووه ویشتم لوست

کیلو متر

هدف: زده کوونکي به وکولی شي چې د متر څخه لوی واحد، (کیلو متر)وپیژني.

حامد له خپل پلار څخه پوښتنه وکړه، پلار جانه کوچني واټنونه(فاصلې) مو ددیسي متر، سانتي متر، ملي متر او متر په واسطه اندازه کړل، د دوو ښارونو تر منځ واټن په څه شي سره اندازه کولای شو؟ پلار یې ځواب ورکړ، زویه، لوی واټنونه لکه: د ښارونو او هیوادونو تر منځ واټنونه د کیلو متر په واسطه اندازه کیږي.

حامد پوښتنه وکړه کیلو متر څه شی دی؟ پلار یې ځواب ورکړ، زر (۱۰۰۰) متر واټن ته یو کیلو متر وایي. یعنې: ۱۰۰۰ متره = ۱کیلو متر

مثال: که چیرې د دوو ښارونو ترمنځ واټن ٦ کیلو متره وي، نوموړی واټن په متر سره حساب کړئ.

٦۰۰۰ متره = ۱۰۰۰ متر + ۱۰۰۰ متر + ۱۰۰۰ متر + ۱۰۰۰ متر+ ۱۰۰۰متر+۱۰۰۰متر

٦۰۰۰ متر = ٦×۱۰۰۰

په پورته مثال کې سربیره پر دې چې د متر او کیلو متر ترمنځ په رابطه پوه شوو، که چیرې یو عدد په ۱۰۰۰ کې ضرب شي کولی شو د ضرب په حاصل کې د هم هغه عدد ښی خوا ته درې صفرونه ولیکو.

۱. ۴ کیلو متره له څو مترو سره مساوي کیږي؟
۲. ۷ کیلو متره له څو مترو سره مساوي کیږي؟
۳. ۲کیلو متره څو متره کیږي؟

کورنی

۱- د کابل او هرات ترمنځ واټن ۱۰۹۳ کیلومتره دی، که چیرې د کابل او قندهار ترمنځ واټن ۵۰۵ کیلومتره وي، د قندهار او هرات ترمنځ واټن معلوم کړئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

اتم فصل
هندسه

اته و یشتم لوست: نقطه، قطعه خط، نیم خط او مستقیم خط

هدف: زده‌کوونکي به نقطه، قطعه خط، نیم خط(شعاع) او مستقیم خط وپیژني او یو له بله سره یې توپیر وکړای شي.

فعالیتونه

تا سو لاندې هندسي شکلونو او نومونو ته پاملرنه، وکړئ. او له هر یوه سره چې بلدتیا لرئ، نوم یې واخلئ او رسم یې کړئ.

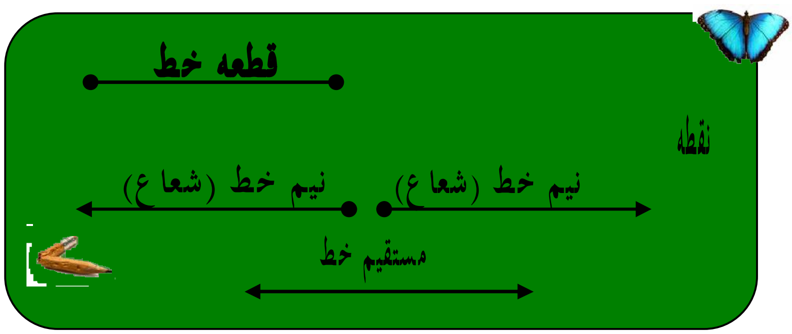

پورتني شکلونه په نظر کې ونیسئ او لاندې پوښتنو ته ځواب ووایاست:

۱- دا (.) نښه چې د پنسل د څوکې په واسطه د کاغذ د پاڼې په مخ اینښودل شوې ده څه نومیږي؟

۲- د (ا) ●————● (ب) شکل دځه په نامه یا دیږي؟

۳- که چیرې د خپل پنسل څوکه په کاغذ باندې کیږدو او په مستقیم ډول حرکت ورکړو، څه شی لاس ته راځي؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

۴- په لاندې شکلونو کې څو قطعه خطونه وجود لري؟

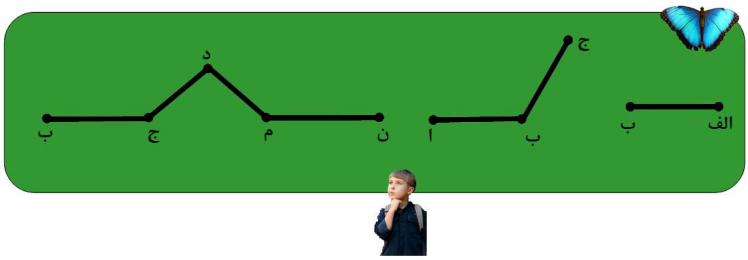

۵- که چیرې د (ا ب) قطعه خط ترښۍ او کیڼې خواته امتداد ورکړو، کوم هندسي شکل لاس ته راځي.

۶- که چېرې د (ب) له نقطې څخه ښۍ خوا ته یو مستقیم خط رسم او ادامه ورکړو، کوم شکل لاس ته راځي؟ رسم یې کړئ.

کورنۍ دنده

- زده کوونکي دې لاندې شکلونه په خپلو کتابچو کې رسم کړي او دهغو نومونه دې ولیکي.

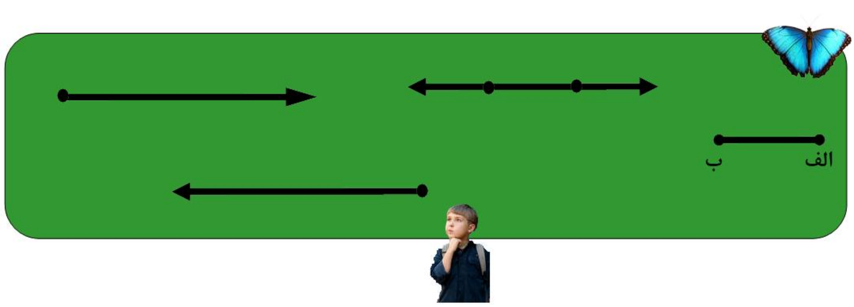

- د کاغذ پرمخ دوه نقطې وټاکئ او بیا یې په مستقیمه توګه یو له بل سره ونښلوئ، په دواړو نقطو باندې نومونه کیږدی. یعنی ۱، ب، وواياست چې دا خط په څه نامه یادیږي؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

پوښتنې:

۱- لـه دې شـکلونو څخـه کـوم يـو يـې مـستقيم خـط، کـوم يـو يې نـيم خط(شعاع) او کوم يو يې قطعه خط دی؟

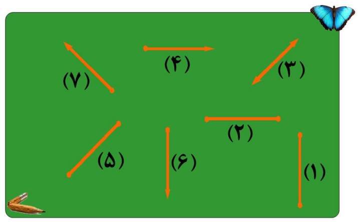

د لومړي پوښتنې شکلونه په نظر کې ونيسئ، د شکلونو له مخې لاندې پوښتنو ته ځواب ووایاست:

الف: آيا يو مستقيم خط او يوه شعاع يوله بله توپير لري؟

ب: يوه شعاع او يو قطعه خط يو له بل سره څه توپير لري؟

ج: يو قطعه خط او يو مستقيم خط يو له بل سره څه توپير لري؟

۲- په لاندې شکل کې څو مستقيم خطونه او څو قطعه خطونه دي؟

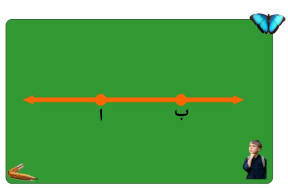

کورنی دنده

په لاندې شکل کې څو قطعه خطونه ليدلی شئ؟ د دوو نقطو په واسطه يې وښياست.

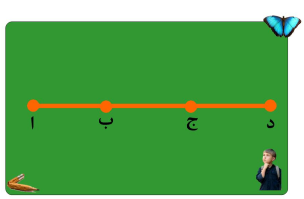

(c) ketabton.com: The Digital Library

نهه ویشتم لوست

د خط ډولونه

هدف: زده کوونکي به مستقیم، منکسر او منحني خطونه وپیژني او یو له بل سره یې توپیر وکړای شي.

فعالیتونه

د چوکاټ د شکلونو نمونه ولولئ او په خپلو کتابچو کې یې رسم کړئ.

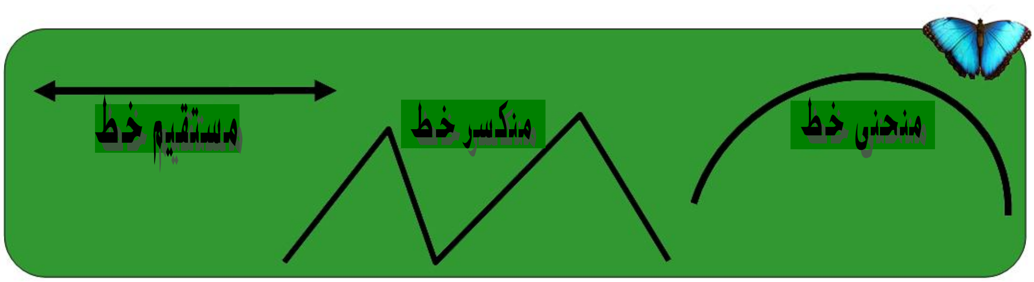

لاندې پوښتنو ته ځوابونه ووایاست.

الف: له لاندې شکلونو څخه کوم یو منکسر خط دی او کوم یې منکسر خط نه دی؟

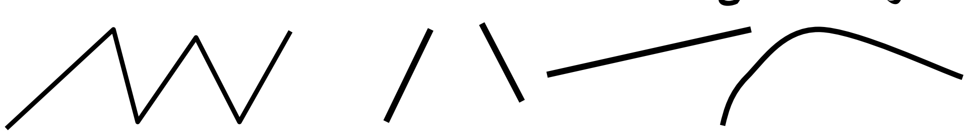

ب: ستاسو د مېز یوه څنډه یا د کتاب یوه څنډه مستقیم خط دی او که منحني خط؟

ج: د ا ⟷ ب او ج ⟷ د شکلونه یو له بل سره څه توپیر لري؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

د: که چیرې یو تار د دوارو د لاسونو په واسطه ښه کش کړئ، کوم خط ښيي؟ که چېرې کش يې نکړئ او خپل لاسونه سره نژدې کړئ کوم خط ښيي؟
هـ: په خپل ټولګي کې د څو شیانو نومونه واخلئ چې دمنکسر خط او منحني خط شکلونه ولري.

کورنی دنده

۱- لاندې شکلونه په نظر کې ونیسئ، هر یو شکل په خپلو کتابچو کې رسم او نومونه يې ولیکئ.

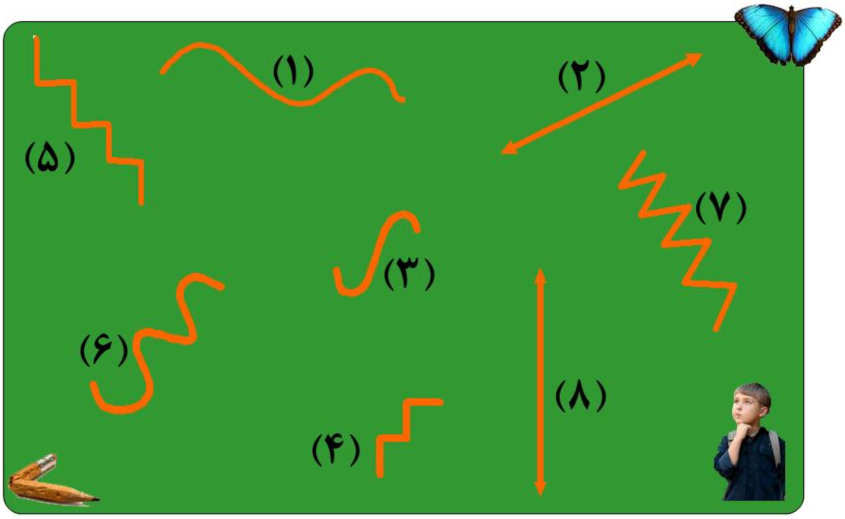

۲ - د خپل چاپیریال د هغو شیانو او شکلونو نومونه په خپلو کتابچو کې ولیکئ چې د منکسر، منحني او مستقیم خطونو شکل ولري.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دېرشم لوست

د زاويو ډولونه

هدف: زده کوونکي به زاويه او د هغې ډولونه وپېژني.

فعالیتونه

تاسو له لاندې شکلونو سره پېژند ګلوي لرئ.

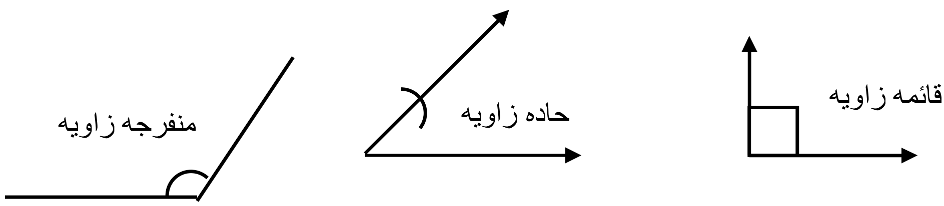

اوس غواړو چې قايمه زاويه په عملي توګه له کاغذ څخه جوړه کړو او له هغې څخه په ګټې اخېستنې سره نورې زاويې وپېژنو.

ګرانو زده‌کوونکو! تاسو هر يو يوه ټوټه کاغذ په لاس کې ونيسئ.

الف: هغه قات کړئ.

ب: قات شوی کاغذ په يو بل باندې داسې قات کړئ چې د قات شوي کاغذ څنډې په يو بل باندې منطبق راشي.

ج: د قات شوي کاغذ کنج يوه قايمه زاويه جوړوي.

د: قات شوي کنج د کاغذ په مخ باندې کېږدئ او زاويه رسم کړئ.

هـ: خپلې رسم کړې زاويې ته پاملرنه وکړئ او وواياست چې د لاندې کومې يوې زاويې سره برابره ده؟ او همدارنګه چې له کومې زاويې څخه لويه او کومې يوې څخه کوچنۍ ده؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

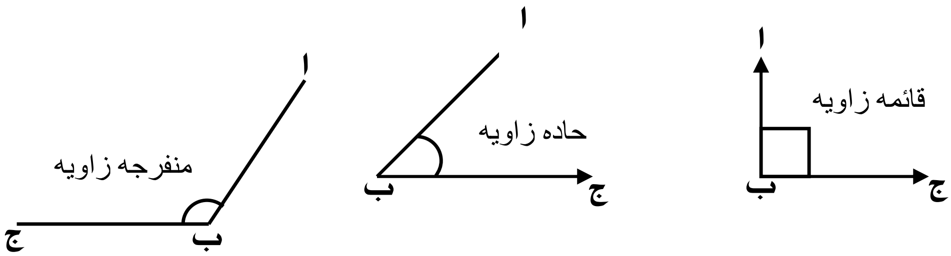

په پورته شکلونو کې به ووینئ چې ستاسو جوړه کړې زاویه د قایمې زاویې سره برابره، حاده زاویه له هغې څخه کوچنۍ او منفرجه زاویه له هغې څخه لویه ده.

زده کوونکي دې د کاغذ له یوې ټوټې څخه قایمه زاویه جوړه کړي او ټولګي ته دې راوړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱- د خپلې جوړې کړې قايمې زاويې په کارولو سره لاندې شکلونه په خپلو کتابچو کې رسم او د هغو له زاويو سره يې پر تله کړئ. وواياست چې هر يو شکل څو زاويې لري او د هر شکل نوم وليکئ.

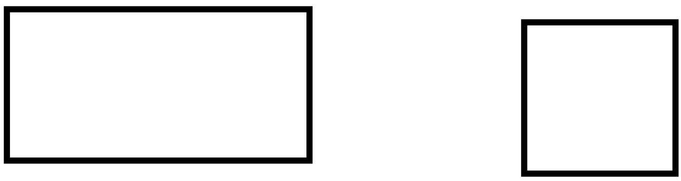

له پرتله کولو وروسته به تاسو ووينئ چې مربع د څلورو قايمو زاويو لرونکې او مستطيل هم څلور قايمې زاويې لري. اوس وواياست چې د هغو تر منځ توپير څه شی دی؟

۲- د خپلې جوړې کړې قايمې زاويې څخه کار واخلئ او په لاندې شکلونو کې حاده، قايمه او منفرجه زاويې وښياست.

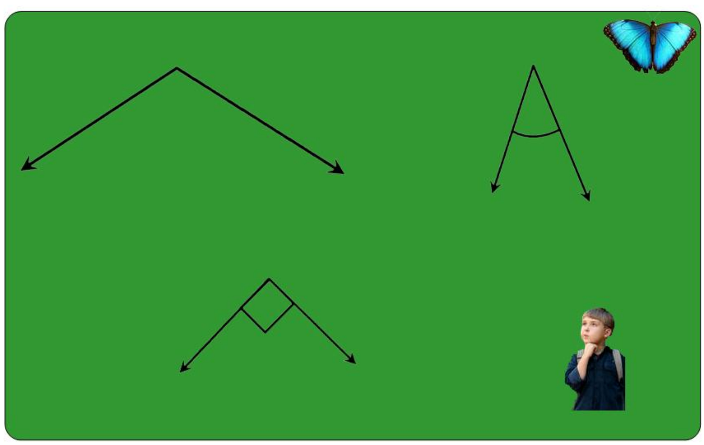

(c) ketabton.com: The Digital Library

۳- د خپلې قايمې جوړې کړې زاويې څخه په کار اخستنې سره دلاندې شکلونو زاويې اندازه کړئ او وواياست چې په هر شکل کې څو قايمې زاويې ليدل کيږي او دهغو حاده او منفرجه زاويې هم وښياست.

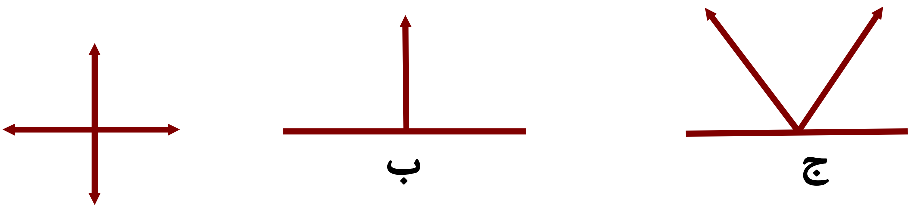

ج ب الف

۴- په لاندې شکلونه کې څو حاده زاويې، څو منفرجه زاويې او څو قايمه زاويې ليدل کيږي.

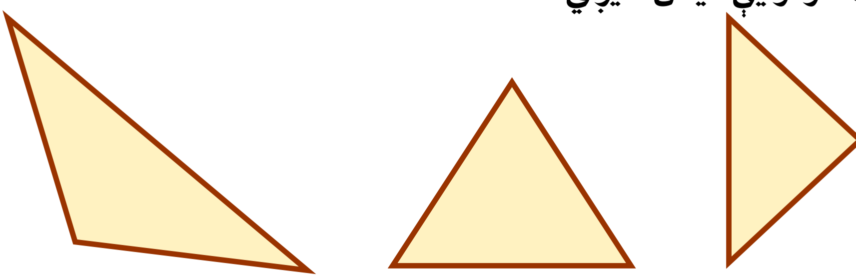

ج ب الف

کورنۍ دنده

د خپل ټولګي او کورځينو اسبابونو ته ښه ځير شئ، په نوموړو اسبابو کې (حاده، قايمه او منفرجه) زاويې چې په نښه کړئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

یو دېرشم لوست

خلاص او تړلي شکلونه

هدف: زده کوونکي به خلاص او تړلي شکلونه وپېژني او یو له بله سره یې توپیر او تشخیص کړي.

فعالیتونه

پاملرنه وکړئ:

دا یو خلاص شکل دی او دا 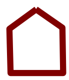 یو تړلی شکل دی. دا 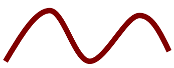 یوه خلاصه منحني او دا یوه تړلې منحني ده.

۱- په لاندې شکلونو کې تړلي او خلاص شکلونه وښیاست.

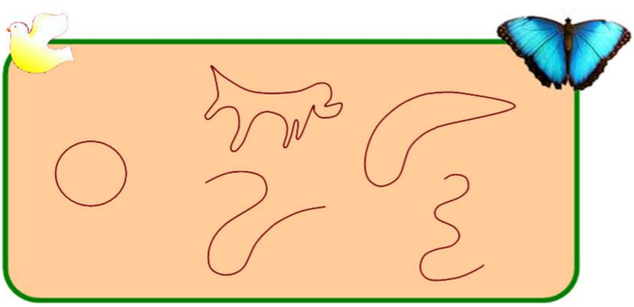

۲- په لاندې شکلونو کې کوم یو خلاص او کوم یو تړلی دی؟

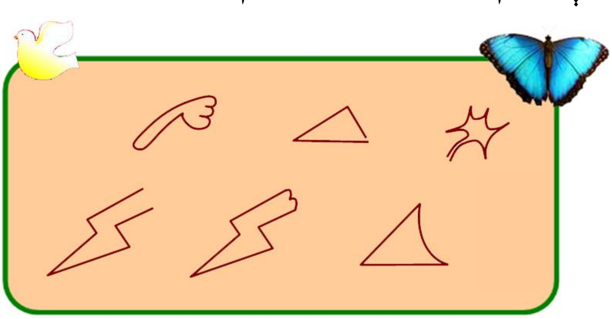

(c) ketabton.com: The Digital Library

۳- **الف: آیا مثلث خلاص شکل دی او که تړلی؟**

ب: آیا مربع خلاص شکل دی او که تړلی؟

ج: آیا مستطیل خلاص شکل دی او که تړلی؟

د: آیا دایره خلاصه منحني ده او که تړلې؟

۴- **د لاندې شکلونو څخه کوم یو تړلی او کوم یو خلاص دي؟**

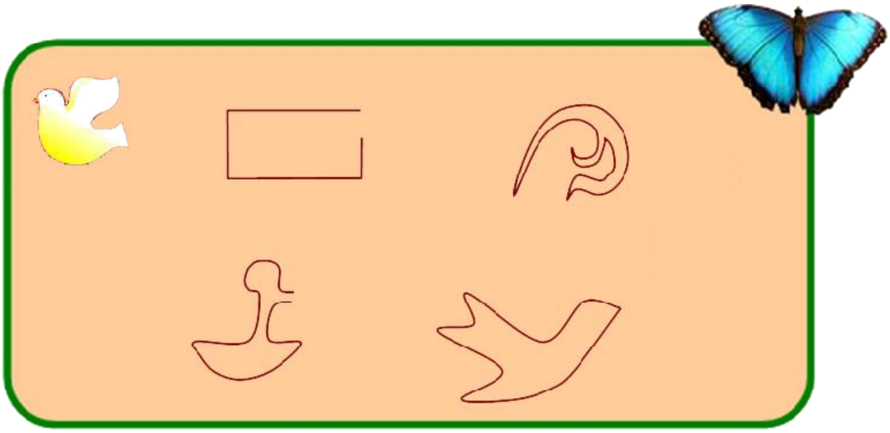

۵- **هغه خلاص او تړلي شکلونه چې په خپل ټولګي کې وینئ وښیاست.**

۶- **د دریو قطعه خطونو او څلورو قطعه خطونو په واسطه خلاص او تړلې شکلونه رسم کړئ.**

کورنی دنده

په خپله خوښه یو خلاص او یو تړلی شکل په خپلو کتابچو کې رسم او په بل درسی ساعت کې یې راوړئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دوه دیرشم لوست

د اوږدوالي اټکلي او دقیق اندازه کول

هدف: زده کوونکي د تضمین په مفهوم پوه شي او وکولای شي په دقیق توګه کمیتونه اندازه کړي.

لومړی د لاندې هر قطعه خط اندازه تخمین کړئ او بیا د هر یوه اوږدوالی دخط کش په واسطه اندازه کړئ. په غور سره وګورئ چې ستاسو تخمین تر کومه حده واقعیت ته نژدې دی؟

د درکړل شوو قطعه خطونو د اټکلي او دقیق اندازه کولو وروسته مخامخ جدول بشپړ کړئ.

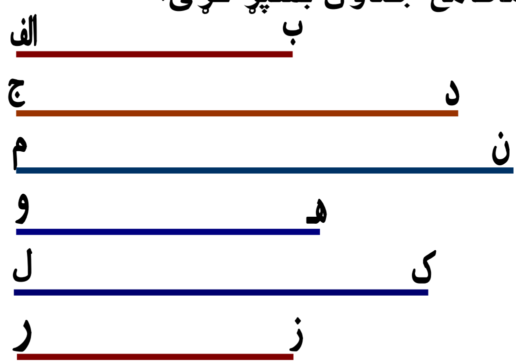

تیوته خطونه	اټکلي اندازه	دقیق اندازه
الف ب		
د ج		
ن م		
هـ و		
ك ل		
ز ر		

کورنۍ دنده

زده کوونکي دې د پورتنیو قطعه خطونو اوږدوالی په نظر کې ونیسي، له اوږده قطعه خط څخه دې د لنډ قطعه خط خواته ترتیب او ولیکي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

مشق او تمرین

لاندې جدول ته پاملرنه وکړئ هرې ډلې ته دې د لاندې جدول په ډول یو جدول رسم کړي، د ډلو د یوه، یوه زده کوونکي قد دې په ترتیب سره د لومړی اټکل او وروسته دې په دقیقه توګه اندازه کړي.

د هرې ډلې د زده کوونکو نوموڼه	د قد اندازه	
	اټکلي	دقیق

هره ډله دې د اړوند جدول د بشپړولو وروسته په خپله د ډلې زده کوونکي پرتله کړي چې د کوم یوه زده کوونکي اټکل حقیقت ته ډیر نژدې دی او هغه دې یاددابنت کړي، بیا دې لومړی تن د هرې ډلې سره پرتله شي په ډلو کې دې لومړی، دویم او دریم معلوم کړي او ممتاز زده کوونکي دې پیدا کړي.

کورنۍ دنده

هر زده کوونکی دې د خپل کور د یوې کوټې پراخوالی د خپلو قدمونو په واسطه اټکل او بیا دې په دقیقه توګه د متر په واسطه اندازه کړي، بیا دې توپیر ولیکي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دري دېرشم لوست

د مربع، مستطيل او مثلث د محيط پيدا کول

هدف: زده کوونکي به د مربع، مثلث او مستطيل محيط اندازه کړای شي.

لاندې شکل ته پاملرنه وکړئ:

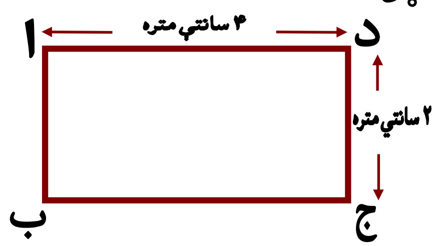

پورته شکل يو تړلی شکل دی که چيرې د (۱) له نقطې څخه وخوځيږو او د هغه په ټولو ضلعو باندې په ترتيب سره ولاړ شو او بيا د (۱) نقطي ته راورسيږو په حقيقت کې د مستطيل د ټولو ضلعو فاصله مو وهلې ده چې دا د مستطيل محيط بلل کيږي.

څرنګه چې د مستطيل مخامخ ضلعې يو له بل سره مساوي دي، نو د نوموړي مستطيل د ضلعو مجموعه ۱۲ سانتي متره=۲+۴+۲+۴ کيږي.

په دې صورت کې د راکړل شوي مستطيل محيط ۱۲ سانتي متره دی. څرنګه چې مربع هم ۴ مساوي ضلعې لري نو د مربع د څلورو واړو ضلعو داوږدوالي مجموعه د هغه محيط بلل کيږي او همدارنګه د مثلث د دري واړو ضلعو داوږدوالي مجموعه د هغه د محيط څخه عبارت دي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

فعالیتونه

- په لاندي مستطیل کې د دوو ضلعو اوږدوالی درکړل شوی دی، د دوو نورو ضلعو اوږدوالی اندازه کړئ او محیط یې په لاس راوړئ.

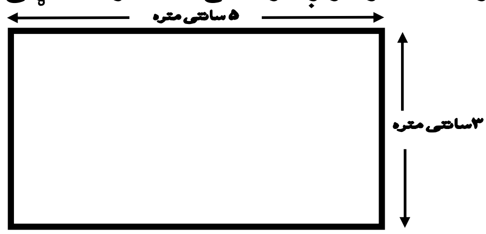

- د خط کش او قایمې زاویې څخه استفاده وکړئ او یوه مربع رسم کړئ چې د هرې ضلعې اوږدوالی یې (۵) سانتي متره وي.

پوښتنې:

۱- که چیرې د یوې مربع هره ضلعه ۱۲ سانتي متره وي، د نوموړې مربع محیط پیدا کړئ.

۲- که چیرې د یوه تولګي اوږدوالی ۸ متره او سوریې ۴ متره وي محیط یې پیدا کړئ.

۳- د یوې مربع محیط چې د هرې ضلعې اوږدوالی یې ۴ سانتي متره دی، د هغه مستطیل له محیط سره یې پرتله کړئ چې اوږدوالی یې ۶ سانتي متره او سور یې ۲ سانتي متره وي.

۴- که چیرې د یوه مستطیل شکله بڼ اوږدوالی ۳۵۰ متره او سور یې ۲۳۰ متره وي، څو متره اغزن سیم ته اړتیا ده تر څو د بڼ محیط وتړي؟

۵- د یوې کوټې د فرشی اوږدوالی۴ متره او سور یې ۳ متره وي محیط پیدا کړئ؟

کورنۍ دنده

د کاغذ له یوې پاڼې څخه داسې یو مستطیل جوړ کړئ چې اوږدوالي یې ۷ سانتي متره او سور یې ۳ سانتي متره وي، بیا د نوموړي مستطیل محیط حساب کړئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

مشق او تمرين

۱- په لاندې شکل کې څو مستطيلونه او څو مثلثونه دي، د هرې ضلعې اوږدوالی يې اندازه او محيطونه يې معلوم کړئ.

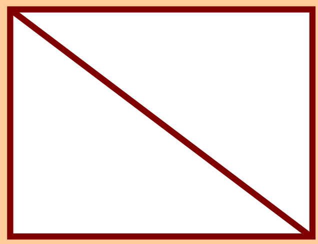

۲- په لاندې شکل کې د (ز) او (ح) نقطې او همدارنګه د (هـ) او (و) نقطې يو له بل سره ونښلوئ.

الف: څو مستطيلونه او څو مربع ګانې ليدلای شئ؟

ب : د هرې مربع محيط معلوم کړئ؟

ج : د هر مستطيل محيط معلوم کړئ.

کورنۍ دنده

که چيرې د يوه مثلث اضلاع په ترتيب سره ۳، ۷ او ۵ سانتي متره وي محيط يې پيدا کړئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

نهم فصل

د کتلې، وخت او مایعاتو اندازه کول

څلور دیرشم لوست: د کتلې د اندازه کولو واحد (کیلوګرام)

هدف: زده کوونکي به د کتلې د اندازه کولو نړیوالو واحد وپیژني او په ورځني ژوند کې به ورڅخه کار واخستلی شي.

د تلې شکل ته وګورئ چې د هغې په یوه پله کې مڼې او په بله پله کې د کیلوګرام وزنونه ایښودل شوي دي پاملرنه وکړئ.

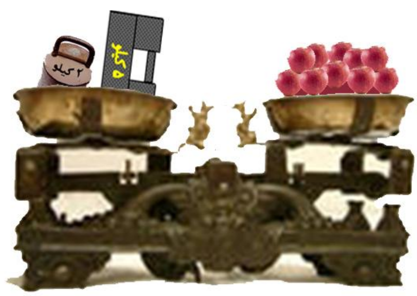

کیلوګرام: د دې لپاره چې د کتله لرونکو شیانو پلورل او اخیستل په ځیر تیا سره وشي، له هغو وزنونو څخه کار اخیستل کیږي چې په ځای کې خلك ورسره بلدتیا ولري. د دې وزنونو ډېر نامتو وزن ۱ کیلو ګرام دی چې په مخامخ شکلونو کې یې ښه لیدلی شئ.

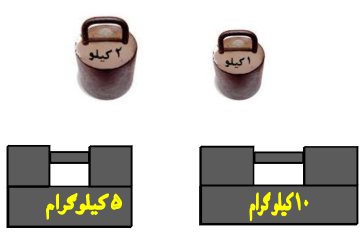

د ۱ کیلو ګرام څخه زیات وزنونه یعنې ۲ کیلوګرامه، ۵ کیلوګرامه، ۱۰ کیلوګرامه او ۲۰ کیلوګرامه دي چې د نړۍ په ګوټ ګوټ کې ورڅخه کار اخلي. د ډېرو کوچنیو شیانو داندازه کولو لپاره د کوچنیو وزنونو څخه چې هغه هم پیژندل شوي دي کار اخیستل کیږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

لاندې شکلونو ته پاملرنه وکړئ، درانه او سپك وزنونه په ترتيب سره په خپلو کتابچو کې وليکئ.

زده کوونکي: ښاغليه ښوونکيه! گرام څه شی دی؟

ښوونکی: ۱ گرام په تقريبي ډول د ۱۰ عدسو (نسكو) په اندازه دی.

زده کوونکی: ښاغليه ښوونکيه! نو ۱ كيلو گرام څو گرامه دی؟

ښوونکی: گرانو زده‌كوونكو! بايد پوه شئ چې ۱ کيلو گرام له ۱۰۰۰ گرامه سره مساوي دي.

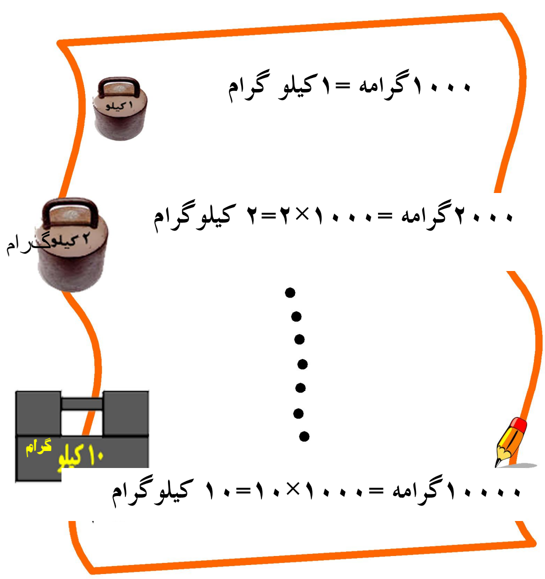

مشق او تمرین

۱- که چېرې د ۱ کیلو گرام وزن ونه لرئ څرنگه کولی شئ د نورو وزنونوپه کارولو سره یو کیلو گرام منې اندازه کړئ؟

۲- د >، = او < نښو څخه کار واخلئ او تش ځایونه په مناسبو نښو سره ډك کړئ؟

۵ کیلو گرامه	☐	۵۰۰۰ گرامه
۵۰۰۰ گرامه	☐	۱۰۰ گرامه+ ۲۰۰ گرامه+۴۰۰ گرامه
یو ۵۰ گرامه او درې ۲۰ گرامه	☐	۱۰۰ گرامه
۵۰۰ گرامه	☐	نیم کیلو گرام
۵۰۰ گرامه	☐	دوه ۲۰۰، گرامه ، یوه ۵۰ گرامه او دوه ۲۰ گرامه
۷ کیلو گرامه کچالو	☐	۷۰۰۰ گرامه یوه بوجۍ پنبه

۳- یوه هټۍ وال د تلې په یوه پله کې د ۵ کیلو گرامو یو وزن او په بله کې یې یوه دانه هندوانه کېښوده او ویې لیدل چې هندوانه سپکه ده. نو کله چې د تلې په بله پله کې یې د ۱ کیلو گرام وزن کیښود تله د تعادل حالت ته راغله، ووایاست چې د هندوانې دروندوالی څومره دی؟

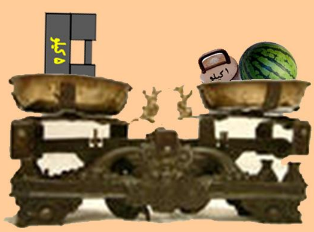

کورنی دنده

زده کوونکي دې له ډبیو څخه تله جوړه کړي او ټولگي ته دې راوړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

زده کوونکی: ډېر درانده شیان د څه شي په واسطه اندازه کوي؟

ښوونکی: گرانو زده کوونکو! ډېر زیات درانده شیان لکه: بار لرونکي موټرونه او نور د ټن په واسطه اندازه کیږي.

زده کوونکی: یو ټن څومره وزن دي.

ښوونکی: یو کیلو گرام مو وپېژنده باید پوه شئ چې ۱۰۰۰ کیلو گرامه یو ټن کیږي.

۱۰۰۰ کیلو گرامه = ۱ ټن

۲۰۰۰ کیلو گرامه = ۲×۱۰۰۰ = ۲ ټن

کورنۍ دنده

که چیرې یو موټر د بار سره ۲۰ ټن وزن ولري او د موټر وزن ۵ ټنه وي، د موټر د بار وزن پیدا کړئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

پنځه دېرشم لوست

د وخت د اندازه کولو واحد (ساعت)

هدف: زده کوونکي به ساعت وپېژني، د ساعت ښودونکي، دقیقه ښودونکي او ثانیه ښودونکي په موقعیت سره وخت تشخیص او ولوستلای شي.

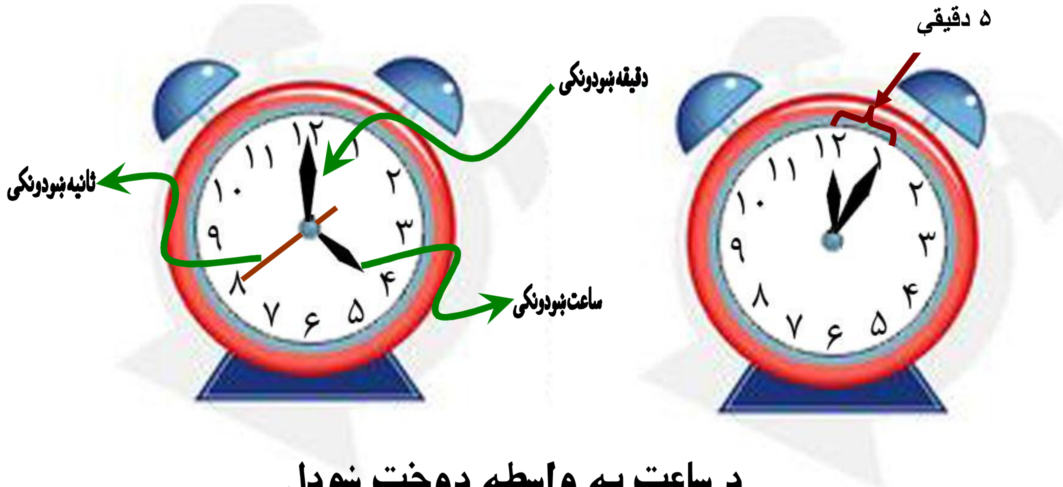

د ساعت په واسطه دوخت ښودل

د ساعت په مخ باندې چې په عمومي توګه یوه دایره وي شکل لري ۱۲ عددونه په معلومو ځایونو کې وینئ، د هرو دواړو عددونو په منځ کې ۵ واړه خطونه یا نقطې دي، کوم وخت چې ثانیه ښودونکی له یوه عدد څخه پیل وکړي او یوه بشپړه دوره ووهي دقیقه ښودونکی له یوې نقطې څخه بلې نقطې ته رسیږي، ویل کیږي چې یوه دقیقه تیره شوې ده. که چیرې دقیقه ښودونکی له یوه عدد څخه په حرکت پیل وکړي د یوې بشپړې دورې وهلو وروسته یعنې له ۶۰ نقطو یا خطونو څخه تیر شي چې په حقیقت کې ۶۰ دقیقې یا یو ساعت تیر شوی دی، په دې صورت کې د ساعت ښودونکي عقربه له یوه عدد څخه بل عدد ته رسیږي نو په دې صورت کې لیکلی شو چې:

۶۰ دقیقې = ۱ ساعت

۶۰ ثانیې = ۱ دقیقه

(c) ketabton.com: The Digital Library

د ساعت لوستل ب الف

که چېرې د الف د شکل ساعت ته پاملرنه وکړئ، لیدل کیږي چې دقیقه ښودونکی د ۱۲ د عدد مخامخ او ساعت ښودونکی د ۴ د عدد په مقابل کې قرار لري، داسې لوستل کیږي چې ساعت ۴ بجې دي او یا داسې ۴:۰۰.
اوس که چیرې دقیقه ښودونکی له ۱۲ څخه حرکت وکړي، لکه د (ب) شکل د ۳ د عدد په مقابل کې قرار ونیسي. د ساعت ښودونکی ځای هم د ۴ رقم څخه بدلون کوي، په دې حالت کې ساعت داسې لوستل کیږي. له څلورو څخه پنځلس دقیقې تیرې دي. یا ۴:۱۵ یا پنځلس د پاسه ۴ بجې دي.

فعالیتونه

۱. لاندې شکلونو ته ځیر شئ، وختونه لکه د ښې خوا د ساعت وختونه په دوو طریقو سره په خپلو کتابچو کې ولیکئ.

۳:۴۵ ______ ______ ______

۱۵ پاتې ۴ ته ______ ______ ______

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱- مخامخ شکل په خپلو کتابچو کې رسم کړئ.

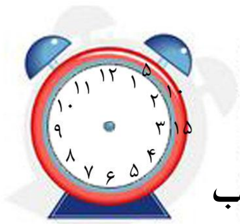

ساعت ته ځير شئ. د ۵، ۱۰ او ۱۵ عددونو په څېر په ترتيب د ۵،۵ په زياتولو سره د ساعت د نورو عددونو مقابل عددونه وليکئ.

۲- وواياست هر يو ساعت کوم وخت ښيي، ساعتونه په پام کې ونيسئ د هر ساعت وخت په خپلو کتابچو کې وليکئ.

الف

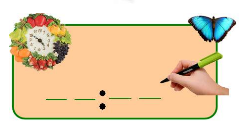

ب

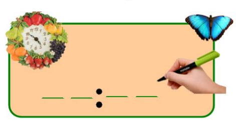

ج

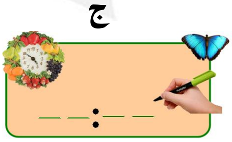

د ساعتونو ، دقيقو، ثانيو د ښودنکو په پام کې نيولو سره وختونه په خپلو کتابچو کې وليکئ.

د

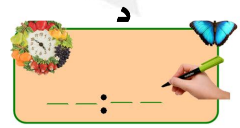

هـ

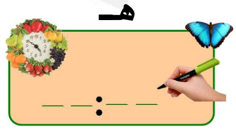

و

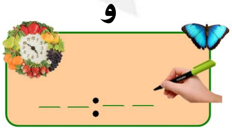

(c) ketabton.com: The Digital Library

مشق او تمرین

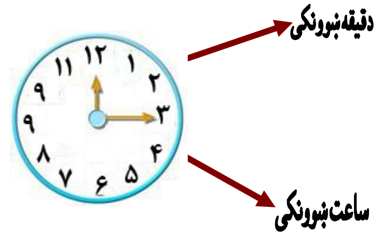

۱. پورتنی شکلونه کوم وختونه راښيي؟

۲. یو له بله څه توپیر لري؟

۳. ساعت ښودنکی او دقیقه ښودنکی یو له بل سره څه توپیر لري؟

۴. د ساعت مخ په څو مساوي برخو ویشل شوی دی؟

۵. که چیرې د ساعت ښودنکي عقربه د ۳ د عدد مخامخ او دقیقه ښوونکي عقربه د ۲ د عدد مخامخ وي، کوم وخت راښيي؟

۶. په ساعت کې د ۲ او ۳ دوو عددونو تر منځ څو دقیقې دي

(c) ketabton.com: The Digital Library

فعاليتونه

لاندې ساعتونه د په توګه درکړل شوي دي.
د هر ساعت لاندې تش ځای کې اړوند وخت په خپلو کتابچو کې وليکئ.

د پورته ساعتونو رسمونو ته پاملرنه وکړئ او ځوابونه يې وواياست.

الف: درې واړه ساعتونه يو له بل سره څه توپير لري؟

ب: که چيرې دقيقه ښودونکی د ۱۲ له عدد څخه د ۲ عددته ورسيږي نومورې ساعتونه کوم وخت ښيي؟

ج: که چيرې دقيقه ښودونکی له ۱۲ څخه حرکت وکړي او د ٦ عدد ته ورسيږي، په پورتنيو شکلونو کې ساعتونه څو بجې راښيي.

د: که چيرې دقيقه ښودونکی د ۱۲ له عدد څخه حرکت وکړي او يوه بشپړه دوره ووهي، بيا د ۱۲ عدد ته را ورسيږي، هر يو ساعت کوم وخت راښيي؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

لاندې عبارتونه بشپړ کړئ او د ساعتونو عقربې په خپلو کتابچو کې رسم کړئ.

۱. زه له خوبه په.............................. بجو ویښېږم.

۲. زموږ ښوونځی په........................ بجو پیل کېږي.

۳. زه د غرمې ډوډۍ په...................... بجو خورم.

۴. زه په.........................بجو کورنۍ دنده سرته رسوم.

۵. زه په........................ بجو له ښوونځي څخه رخصت کېږم.

زده کوونکي دې د یوه ساعت موډل له کاغذ څخه قیچي کړي او د مازدیگر د لمانځه وخت دې په هغه کې وښيي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

شپږ دېرشم لوست

ورځ، اونۍ ، میاشت او کال

هدف: زده کوونکي به وکړای شي، ورځ، اونۍ، میاشت او کال وپېژني.

۲۴ ساعته = یوه شپه او ورځ

۷ شپې او ورځې = یوه اونۍ

۴ (اونۍ) = یوه میاشت

۳۰ شپې او ورځې = یوه میاشت

۱۲ میاشتې = یو کال

۳۶۵ شپې او ورځې = یو کال

۴ فصله = یو کال

لاندې تش ځایونه د حل شوي مثال په توګه په مناسبو عددونو ډک کړئ.

مثال:

یوه میاشت ___۳۰___ شپې او ورځې ده.

یو کال ______ شپې او ورځې دي.

یوه اونۍ ______ شپې او ورځې ده.

یوه میاشت ______ اونۍ ده.

یو کال ______ میاشتې دي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

اووه دېرشم لوست

د کلیزې یا جنتري پېژندنه

هدف: زده کوونکي به کلیزې یا جنتري وپېژني او د هغې څخه کار واخستلی شي.

حمل - وری ۱۳۸۵
March / April 2006 — صفرالمظفر / ربیع الاول ۱۴۲۷

شنبه sat	یکشنبه sun	دوشنبه mon	سه شنبه tue	چهارشنبه wed	پنجشنبه thu	جمعه fri
			۱ (۲۰) 21	۲ (۲۱) 22	۳ (۲۲) 23	۴ (۲۳) 24
۵ (۲۴) 25	۶ (۲۵) 26	۷ (۲۶) 27	۸ (۲۷) 28	۹ (۲۸) 29	۱۰ (۲۹) 30	۱۱ (ربیع الاول) 31
۱۲ (۲) April	۱۳ (۳) 2	۱۴ (۴) 3	۱۵ (۵) 4	۱۶ (۶) 5	۱۷ (۷) 6	۱۸ (۸) 7
۱۹ (۹) 8	۲۰ (۱۰) 9	۲۱ (۱۱) 10	۲۲ (۱۲) 11	۲۳ (۱۳) 12	۲۴ (۱۴) 13	۲۵ (۱۵) 14
۲۶ (۱۶) 15	۲۷ (۱۷) 16	۲۸ (۱۸) 17	۲۹ (۱۹) 18	۳۰ (۲۰) 19	۳۱ (۲۱) 20	

ثور - غویی ۱۳۸۵
April / May 2006 — ربیع الاول / ربیع الاخر ۱۴۲۷

شنبه sat	یکشنبه sun	دوشنبه mon	سه شنبه tue	چهارشنبه wed	پنجشنبه thu	جمعه fri
۳۰ (۲۱) 20	۳۱ (۲۲) 21					۱ (۲۲) 21
۲ (۲۳) 22	۳ (۲۴) 23	۴ (۲۵) 24	۵ (۲۶) 25	۶ (۲۷) 26	۷ (۲۸) 27	۸ (۲۹) 28
۹ (۳۰) 29	۱۰ (ربیع الاخر) 30	۱۱ (۲) May	۱۲ (۳) 2	۱۳ (۴) 3	۱۴ (۵) 4	۱۵ (۶) 5
۱۶ (۷) 6	۱۷ (۸) 7	۱۸ (۹) 8	۱۹ (۱۰) 9	۲۰ (۱۱) 10	۲۱ (۱۲) 11	۲۲ (۱۳) 12
۲۳ (۱۴) 13	۲۴ (۱۵) 14	۲۵ (۱۶) 15	۲۶ (۱۷) 16	۲۷ (۱۸) 17	۲۸ (۱۹) 18	۲۹ (۲۰) 19

جوزا - غبرګولی ۱۳۸۵
May / June 2006 — ربیع الاخر / جمادی االاول ۱۴۲۷

شنبه sat	یکشنبه sun	دوشنبه mon	سه شنبه tue	چهارشنبه wed	پنجشنبه thu	جمعه fri
		۱ (۲۳) 22	۲ (۲۴) 23	۳ (۲۵) 24	۴ (۲۶) 25	۵ (۲۷) 26
۶ (۲۸) 27	۷ (۲۹) 28	۸ (جمادی الاول) 29	۹ (۲) 30	۱۰ (۳) 31	۱۱ (۴) June	۱۲ (۵) 2
۱۳ (۶) 3	۱۴ (۷) 4	۱۵ (۸) 5	۱۶ (۹) 6	۱۷ (۱۰) 7	۱۸ (۱۱) 8	۱۹ (۱۲) 9
۲۰ (۱۳) 10	۲۱ (۱۴) 11	۲۲ (۱۵) 12	۲۳ (۱۶) 13	۲۴ (۱۷) 14	۲۵ (۱۸) 15	۲۶ (۱۹) 16
۲۷ (۲۰) 17	۲۸ (۲۱) 18	۲۹ (۲۲) 19	۳۰ (۲۳) 20	۳۱ (۲۴) 21		

سرطان - چنګاښ ۱۳۸۵
June / July 2006 — جمادی االاول / جمادی الاخر ۱۴۲۷

شنبه sat	یکشنبه sun	دوشنبه mon	سه شنبه tue	چهارشنبه wed	پنجشنبه thu	جمعه fri
۳۱ (۲۵) 22					۱ (۲۵) 22	۲ (۲۶) 23
۳ (۲۷) 24	۴ (۲۸) 25	۵ (۲۹) 26	۶ (۳۰) 27	۷ 28	۸ (۲) 29	۹ (۳) 30
۱۰ (۴) July	۱۱ (۵) 2	۱۲ (۶) 3	۱۳ (۷) 4	۱۴ (۸) 5	۱۵ (۹) 6	۱۶ (۱۰) 7
۱۷ (۱۱) 8	۱۸ (۱۲) 9	۱۹ (۱۳) 10	۲۰ (۱۴) 11	۲۱ (۱۵) 12	۲۲ (۱۶) 13	۲۳ (۱۷) 14
۲۴ (۱۸) 15	۲۵ (۱۹) 16	۲۶ (۲۰) 17	۲۷ (۲۱) 18	۲۸ (۲۲) 19	۲۹ (۲۳) 20	۳۰ (۲۴) 21

اسد - زمری ۱۳۸۵
July / August 2006 — جمادی الاخر / رجب المرجب ۱۴۲۷

شنبه sat	یکشنبه sun	دوشنبه mon	سه شنبه tue	چهارشنبه wed	پنجشنبه thu	جمعه fri
	۱ (۲۶) 23	۲ (۲۷) 24	۳ (۲۸) 25	۴ (۲۹) 26	۵ (رجب المرجب) 27	۶ (۲) 28
۷ (۳) 29	۸ (۴) 30	۹ (۵) 31	۱۰ (۶) August	۱۱ (۷) 2	۱۲ (۸) 3	۱۳ (۹) 4
۱۴ (۱۰) 5	۱۵ (۱۱) 6	۱۶ (۱۲) 7	۱۷ (۱۳) 8	۱۸ (۱۴) 9	۱۹ (۱۵) 10	۲۰ (۱۶) 11
۲۱ (۱۷) 12	۲۲ (۱۸) 13	۲۳ (۱۹) 14	۲۴ (۲۰) 15	۲۵ (۲۱) 16	۲۶ (۲۲) 17	۲۷ (۲۳) 18
۲۸ (۲۴) 19	۲۹ (۲۵) 20	۳۰ (۲۶) 21	۳۱ (۲۷) 22			

سنبله - وږی ۱۳۸۵
August / September 2006 — رجب المرجب / شعبان المعظم ۱۴۲۷

شنبه sat	یکشنبه sun	دوشنبه mon	سه شنبه tue	چهارشنبه wed	پنجشنبه thu	جمعه fri
				۱ (۲۸) 23	۲ (۲۹) 24	۳ (۳۰) 25
۴ 26	۵ (۲) 27	۶ (۳) 28	۷ (۴) 29	۸ (۵) 30	۹ (۶) 31	۱۰ (۷) September
۱۱ (۸) 2	۱۲ (۹) 3	۱۳ (۱۰) 4	۱۴ (۱۱) 5	۱۵ (۱۲) 6	۱۶ (۱۳) 7	۱۷ (۱۴) 8
۱۸ (۱۵) 9	۱۹ (۱۶) 10	۲۰ (۱۷) 11	۲۱ (۱۸) 12	۲۲ (۱۹) 13	۲۳ (۲۰) 14	۲۴ (۲۱) 15
۲۵ (۲۲) 16	۲۶ (۲۳) 17	۲۷ (۲۴) 18	۲۸ (۲۵) 19	۲۹ (۲۶) 20	۳۰ (۲۷) 21	۳۱ (۲۸) 22

(c) ketabton.com: The Digital Library

میزان - تله ۱۳۸۵

September / October 2006 — شعبان المعظم / رمضان المبارک ۱۴۲۷

شنبه sat	یکشنبه sun	دوشنبه mon	سه شنبه tue	چهارشنبه wed	پنجشنبه thu	جمعه fri
۱ ۲۹ 23	۲ رمضان المبارک 24	۳ ۲ 25	۴ ۳ 26	۵ ۴ 27	۶ ۵ 28	۷ ۶ 29
۸ ۷ 30	۹ ۸ October	۱۰ ۹ 2	۱۱ ۱۰ 3	۱۲ ۱۱ 4	۱۳ ۱۲ 5	۱۴ ۱۳ 6
۱۵ ۱۴ 7	۱۶ ۱۵ 8	۱۷ ۱۶ 9	۱۸ ۱۷ 10	۱۹ ۱۸ 11	۲۰ ۱۹ 12	۲۱ ۲۰ 13
۲۲ ۲۱ 14	۲۳ ۲۲ 15	۲۴ ۲۳ 16	۲۵ ۲۴ 17	۲۶ ۲۵ 18	۲۷ ۲۶ 19	۲۸ ۲۷ 20
۲۹ ۲۸ 21	۳۰ ۲۹ 22					

عقرب - لړم ۱۳۸۵

October / November 2006 — رمضان المبارک / شوال المکرم ۱۴۲۷

شنبه sat	یکشنبه sun	دوشنبه mon	سه شنبه tue	چهارشنبه wed	پنجشنبه thu	جمعه fri
		۱ ۳۰ 23	۲ شوال المکرم 24	۳ ۲ 25	۴ ۳ 26	۵ ۴ 27
۶ ۵ 28	۷ ۶ 29	۸ ۷ 30	۹ ۸ 31	۱۰ ۹ November	۱۱ ۱۰ 2	۱۲ ۱۱ 3
۱۳ ۱۲ 4	۱۴ ۱۳ 5	۱۵ ۱۴ 6	۱۶ ۱۵ 7	۱۷ ۱۶ 8	۱۸ ۱۷ 9	۱۹ ۱۸ 10
۲۰ ۱۹ 11	۲۱ ۲۰ 12	۲۲ ۲۱ 13	۲۳ ۲۲ 14	۲۴ ۲۳ 15	۲۵ ۲۴ 16	۲۶ ۲۵ 17
۲۷ ۲۶ 18	۲۸ ۲۷ 19	۲۹ ۲۸ 20	۳۰ ۲۹ 21			

قوس - لیندی ۱۳۸۵

November / December 2006 — ذیقعده الحرام ۱۴۲۷

شنبه sat	یکشنبه sun	دوشنبه mon	سه شنبه tue	چهارشنبه wed	پنجشنبه thu	جمعه fri
				۱ ذیقعده الحرام 22	۲ ۲ 23	۳ ۳ 24
۴ ۴ 25	۵ ۵ 26	۶ ۶ 27	۷ ۷ 28	۸ ۸ 29	۹ ۹ 30	۱۰ ۱۰ December
۱۱ ۱۱ 2	۱۲ ۱۲ 3	۱۳ ۱۳ 4	۱۴ ۱۴ 5	۱۵ ۱۵ 6	۱۶ ۱۶ 7	۱۷ ۱۷ 8
۱۸ ۱۸ 9	۱۹ ۱۹ 10	۲۰ ۲۰ 11	۲۱ ۲۱ 12	۲۲ ۲۲ 13	۲۳ ۲۳ 14	۲۴ ۲۴ 15
۲۵ ۲۵ 16	۲۶ ۲۶ 17	۲۷ ۲۷ 18	۲۸ ۲۸ 19	۲۹ ۲۹ 20	۳۰ ۳۰ 21	

جدی - مرغومی ۱۳۸۵

December 2006 / January 2007 — ذیحجه الحرام ۱۴۲۷ / محرم الحرام ۱۴۲۸

شنبه sat	یکشنبه sun	دوشنبه mon	سه شنبه tue	چهارشنبه wed	پنجشنبه thu	جمعه fri
۳۰ محرم الحرام 20						۱ ذیحجه الحرام 22
۲ ۲ 23	۳ ۳ 24	۴ ۴ 25	۵ ۵ 26	۶ ۶ 27	۷ ۷ 28	۸ ۸ 29
۹ ۹ 30	۱۰ ۱۰ 31	۱۱ ۱۱ January	۱۲ ۱۲ 2	۱۳ ۱۳ 3	۱۴ ۱۴ 4	۱۵ ۱۵ 5
۱۶ ۱۶ 6	۱۷ ۱۷ 7	۱۸ ۱۸ 8	۱۹ ۱۹ 9	۲۰ ۲۰ 10	۲۱ ۲۱ 11	۲۲ ۲۲ 12
۲۳ ۲۳ 13	۲۴ ۲۴ 14	۲۵ ۲۵ 15	۲۶ ۲۶ 16	۲۷ ۲۷ 17	۲۸ ۲۸ 18	۲۹ ۲۹ 19

دلو - سلواغه ۱۳۸۵

January / February 2007 — محرم الحرام / صفرالمظفر ۱۴۲۸

شنبه sat	یکشنبه sun	دوشنبه mon	سه شنبه tue	چهارشنبه wed	پنجشنبه thu	جمعه fri
	۱ ۲ 21	۲ ۳ 22	۳ ۴ 23	۴ ۵ 24	۵ ۶ 25	۶ ۷ 26
۷ ۸ 27	۸ ۹ 28	۹ ۱۰ 29	۱۰ ۱۱ 30	۱۱ ۱۲ 31	۱۲ ۱۳ February	۱۳ ۱۴ 2
۱۴ ۱۵ 3	۱۵ ۱۶ 4	۱۶ ۱۷ 5	۱۷ ۱۸ 6	۱۸ ۱۹ 7	۱۹ ۲۰ 8	۲۰ ۲۱ 9
۲۱ ۲۲ 10	۲۲ ۲۳ 11	۲۳ ۲۴ 12	۲۴ ۲۵ 13	۲۵ ۲۶ 14	۲۶ ۲۷ 15	۲۷ ۲۸ 16
۲۸ ۲۹ 17	۲۹ ۳۰ 18	۳۰ صفرالمظفر 19				

حوت - کب ۱۳۸۵

January / February 2007 — محرم الحرام / صفرالمظفر ۱۴۲۸

شنبه sat	یکشنبه sun	دوشنبه mon	سه شنبه tue	چهارشنبه wed	پنجشنبه thu	جمعه fri
			۱ ۲ 20	۲ ۳ 21	۳ ۴ 22	۴ ۵ 23
۵ ۶ 24	۶ ۷ 25	۷ ۸ 26	۸ ۹ 27	۹ ۱۰ 28	۱۰ ۱۱ March	۱۱ ۱۲ 2
۱۲ ۱۳ 3	۱۳ ۱۴ 4	۱۴ ۱۵ 5	۱۵ ۱۶ 6	۱۶ ۱۷ 7	۱۷ ۱۸ 8	۱۸ ۱۹ 9
۱۹ ۲۰ 10	۲۰ ۲۱ 11	۲۱ ۲۲ 12	۲۲ ۲۳ 13	۲۳ ۲۴ 14	۲۴ ۲۵ 15	۲۵ ۲۶ 16
۲۶ ۲۷ 17	۲۷ ۲۸ 18	۲۸ ۲۹ 19	۲۹ ربیع الاول 20			

(c) ketabton.com: The Digital Library

پوښتنې:

۱- د چنګاښ د میاشتې د ورځو تش ځایونه د جنترې له مخې ډك كړئ.

June July 2006 — **سرطان - چنګاښ ۱۳۸۵** — جمادی الاول جمادی الاخر ۱۴۲۷

جمعه fri	پنجشنبه thu	چهارشنبه wed	سه شنبه tue	دوشنبه mon	یکشنبه sun	شنبه sat
۲ ۲۶ 23	۱ ۲۵ 22					۳۱ ۲۵ 22
۹ ۳ 30	۸ ۲ 29	۷ 28	۶ ۳۰ 27		۴ ۲۸ 25	۳ ۲۷ 24
۱۶ ۱۰ 7	۱۵ ۹ 6			۱۲ ۶ 3	۱۱ ۵ 2	۱۰ ۴ July
۲۳ ۱۷ 14	۲۲ ۱۶ 13		۲۰ ۱۴ 11	۱۹ ۱۳ 10		
		۲۸ ۲۲ 19	۲۷ ۲۱ 18			۲۴ ۱۸ 15

۲- د جنترې له مخې د کال کومې میاشتې ۳۱ ورځې دي؟

....

۳- د کال کومې میاشتې ۳۰ ورځې دي؟

....

۴- د کال کومې میاشتې ۲۹ ورځې دي؟

....

۵- په جنترې کې د زمري د میاشتې ۲۸ نېټه د اونۍ له کومې ورځې سره سمون لري؟

....

(c) ketabton.com: The Digital Library

۶- د زمري د مياشتې د چهارشنبې په ورځ كوم، كوم تاريخونه دي؟

۷- د اونۍ ورځې د جنترۍ له مخې وليكئ.

۸- د كال د مياشتو نومونه په ترتيب سره د جنترۍ له مخې په خپلو كتابچو كې وليكئ.

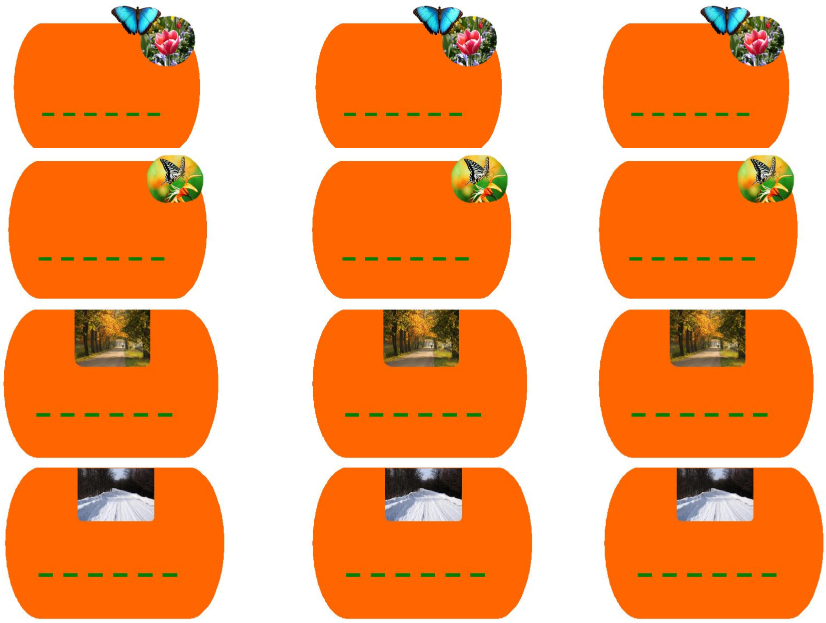

کورنۍ دنده

زده كوونكي دې هر يو د پلار او مور په مرسته د خپلو زېږيدلو، كال، مياشت او ورځ په خپلو كتابچو كې وليكي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

اته دېرشم لوست

د مایعاتو د اندازه کولو واحد (لیتر)

هدف: زده کوونکي به پوه شي چې په ورځني ژوند کې مایعات په لیتر باندې اندازه کېږي.

پوښتنې:

١. څوک ویلی شي چې تېل په څه شي اندازه کېږي؟
٢. شیدې د څه شي په واسطه اندازه کېږي؟
٣. اوبه د څه شي په واسطه اندازه کوی؟

ګرانو زده‌کوونکو! که چیرې ځیر شوي یاست د تېلو په ګیلنو، په مایع دواګانو، د اوبو په بوشکو او په مایع غوړیو باندې د لیتر کلمه لیکل شوې وي.

نو باید پوه شئ چې مایعات د لیتر په واسطه اندازه کیږي، که چیرې ۴ معمولي ګیلاسه اوبه په یوه لوښي او یا یوه جګ کې واچوو نو تقریباً یو لیتر اوبه کیږي.

تاسو کولای شئ چې ددغه ۴ معمولي ګیلاسو اوبو مقدار، د یوه لیتر په توګه ومنئ، دتېلو، شیدو، مایع غوړیو او اوبو په اخیستلو او پلورلو کې د لیتر څخه کار واخلئ دېر تیل پلورونکي سر خلاصی بوتل او یا ګیلن په نښه کوي، په پلورلو او اخیستلو کې له هغو څخه د مایعاتو د واحد په توګه کار اخلي.

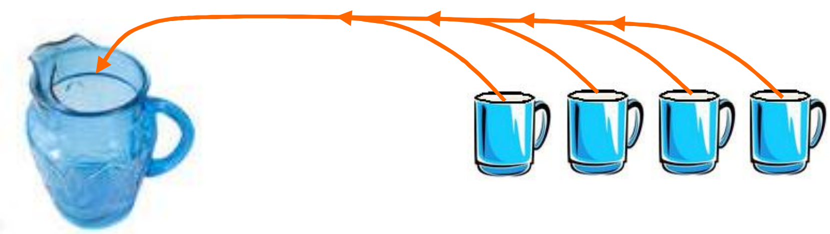

(c) ketabton.com: The Digital Library

مشق او تمرین

۱- څو ګیلاسه اوبه یو لیتر کیږي؟

۲- ۲ ګیلاسه اوبه څو لیتره کیږي؟

۳- که چیرې د یوه لیتر تیلو بیه ۲۵ افغانۍ وي، د ۵ لیترو تیلو بیه څو افغانۍ کیږي؟

۴- که چیرې د دوو ګیلاسه شیدو بیه ۲۰ افغانۍ وي، یو لیتر شیدې څو افغانۍ کیږي؟

۵- د وه لیتره اوبه څو ګیلاسه کیږي؟

۶- د (أ، آر، إس) په پاکټونو باندې لیکل شوي دي چې په یوه لیتر اوبو کې حل او کار ورڅخه واخلئ، که چیرې د لیتر اندازه ونه لرئ، د ګیلاسونو په واسطه څرنګه لیتر اندازه کوئ؟

۷- د =، > او < نښو څخه په کار اخیستنې د لاندې لوښو ظرفیت پرتله کړئ.

ب □ الف　　　الف □ ت　　　ب □ ت　　　ب □ ث

کورنۍ دنده

زده کوونکي دې د (أ، آر، اس) د پاکټونو د حل کولو له پاره د یوه لیتر اندازه کول، د ګیلاسونو په واسطه خپلو کورنیو ته وښيي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

نهه دېرشم لوست

د یوه رقمي عددونو ضرب کول په څو رقمي عددونو کې

هدف: زده کوونکي به وکړای شي چې یو رقمي عددونه په څـو رقمـي عـددونو کـې ضـرب کړي.

ګرانو زده‌کوونکو! تاسو مخکې د یو رقمي عددونو ضرب کـول پـه دوه رقمـي عددونو کې زده کړي دي.

اوس غواړو چې د ۲۱۴ درې رقمي عدد ٦ په عدد کې ضرب کړو.

لومړی: د ٦ عدد د عدد د یویزو په رقم کې چې ۴ دی ضربوو.

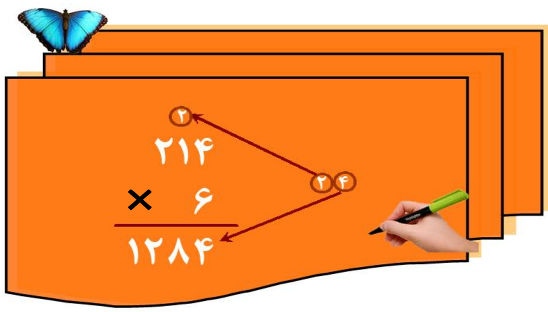

(٦ × ۴=۲۴)

د ۲۴ د عدد د یویز رقم هم چې ۴ دی د ضرب د حاصل د یـویزو پـه مرتبـه کـې لیکو او د ۲۴ د لسیز رقم چې ۲ دی، د ۲۱۴ د عدد د لسیزو د مرتبې په سر لیکو.

دویم: د ٦ عدد د عدد د لسیزو په رقم کـې چـې (۱) دی ضـرب کـوواو د ۲ رقـم سره چې حاصل نیول شوی دی جمع کوو.

(٦ × ۱) +۲=۸

یا ۸ = ۲ + ٦

چې د ۸ عدد حاصل کیږي او د ضرب د حاصل د لسیزو په مرتبه کې یې لیکو.

دریم: د ٦ عدد د عدد په سلیزو کې چې ۲ دی ضربوو ۱۲=(۲ × ٦) کیږي د ۱۲ د عـدد د ۲ رقم د ضرب د حاصل د سلیزو په مرتبه کې او د (۱) رقم یـې د زریـزو پـه مرتبـه کې لیکو او د ۱۲۸۴ عدد په لاس راځي.

کورنی دنده

د ۷۰۲عدد په ۴ کې ضرب کړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

مشق او تمرین

۱- د ۱۱۲ عدد د ۹ په عدد کې ضرب کړئ.

۲- د ۴۰۸ عدد د ۷ په عدد کې ضرب کړئ.

۳- د ۳۰۰ عدد د ۸ په عدد کې ضرب کړئ.

۴- لاندې پوښتنې حل کړئ.

۶۵۴ × ۷ = ☐

۷۴۵ × ۶ = ☐

۳۴۱ × ۵ = ☐

۵- له لاندې مثال نه په ګټه اخستنې، سره لاندې پوښتنې حل کړئ.
①⑤⑥

مثال:

$$
\begin{array}{r}
۳۸۷۲ \\
\times \quad ۸ \\
\hline
۳۰۹۷۶
\end{array}
$$

۹۶۰۴ × ۷ = ☐

۶۰۰۲ × ۸ = ☐

۱۲۸۴ × ۵ = ☐

۶- لاندې پوښتنې حل کړئ.

۷۳۲ × ۶ = ☐

۵۱۴ × ۷ = ☐

۱۱۷۸ × ۵ = ☐

۷۰۴۳ × ۸ = ☐

کورنۍ دنده

لاندې پوښتنې حل کړئ.

۱۷۴ × ۴ = ☐

۶۰۰۲ × ۹ = ☐

۹۰۴۴ × ۸ = ☐

(c) ketabton.com: The Digital Library

څلوېښتم لوست:

د دوه رقمي عددونو ضربول په دوه رقمي عددونو کې

هدف: زده کوونکي به وکړای شي چې دوه رقمي عددونه په دوه رقمي عددونو کې ضرب کړي.

مثال: غواړو د ۲۳ عدد د ۱٦ په عدد کې ضرب کړو.

لومړی:

د ۱٦ د عدد دیویزو مرتبه چې د ٦ عدد دی د یوه رقمي او دوه رقمي عددونو د ضرب په ډول سره ضربوو چې د ضرب حاصل یې ۱۳۸ کیږي.

۲۳
× ۱٦
———
۱۳۸

دویم:

د ۱٦ د عدد لسیز مرتبه چې د ۱ عدد دی د ۲۳ په عدد کې ضربوو چې په حقیقت کې د ۱۰ ضربول په ۲۳ کې دي چې د ضرب د حاصل د ۳ رقم یې د لسیزو د مرتبې لاندې او د ۲ رقم یې د سلیزو د مرتبې لاندې لیکو، په پای کې د ۱۳۸ او ۲۳ د جمعې حاصل په لاس راوړو، په نتیجه کې د ۳٦۸ عدد حاصل کیږي چې د ۱ د ۱٦ او ۲۳ عددونو د ضرب حاصل دی.

۲۳
× ۱٦
———
۱۳۸
+ ۲۳
———
۳٦۸

لاندې پوښتنې حل کړئ.

۲۵	۱۹	۱۵
× ۱۱	× ۱۳	× ۲۱

(c) ketabton.com: The Digital Library

ددي له پاره چې صفر لرونكي عددونه په اسانۍ سره ضرب كړاى شو، لاندې مثال په نظر كې نيسو.

۴۰ × ۳۰ =?

لومړى حالت:

```
   ۴۰
×  ۳۰
-----
   ۰۰
+۱۲۰
-----
 ۱۲۰۰
```

دويم حالت:

۴۰× ۳۰ =?

په دې حالت كې د عددونو صفرونه په نظر كې نه نيسو، يوازې د ۳ او ۴ رقمونه يو له بل سره ضربوو يعني (۴ × ۳=۱۲)

بيا د ضرب د دواړو اجزاو د صفرونو په شمېر صفرونه د ضرب د حاصل مخې ته ليكو، لكه: ۴۰ × ۳۰=۱۲۰۰

لاندې پوښتنې په خپلو كتابچو كې حل كړئ.

(۱)
```
  ۶۳۰        ۹۸        ۸۰
×  ۴۰     ×  ۶۰     ×  ۷۰
------    ------    ------
۲۵۲۰۰

  ۱۰۰۰       ۳۰۰
×  ۱۰۰     ×  ۷۰
------    ------
```

(c) ketabton.com: The Digital Library

مشق او تمرین

۱. د لاندې عددونو د ضرب حاصل په لاس راوړئ.

الف: ۳۰ او ۴۰

ب: ۶۱ او ۹۰

د: ۶۰ او ۳۰۰

ذ: ۱۰ او ۲۰۰

ر: ۶۳ او ۱۰۰

ز: ۱۷۲او ۸۰

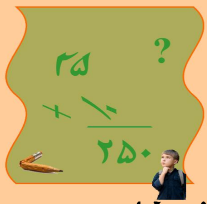

۲. د ضرب د حاصل په کارولو سره لاندې تش ځایونه د حل شوي مثال په ډول د صفرونو په شمیر سره ډك کړئ.

مثال: ۴۲۰۰ = [۰] ۷×۶۰

ج: ۴۰۰۰ = ☐ ۸ × ☐ ۵

الف: ۴۲۰۰ = ☐ ۷۰×۶

د: ۷۳۰۰ = ۷۳× ☐ ۱

ب: ۶۵۰ = ☐ ۶۵×۱

هـ: ۲۰۰ = ☐ ۴×۵

۳. څو دوه رقمي عددونه چې د هغو ښۍ خواته صفر وي ولیکئ، بیا یې یو له بله سره ضرب کړئ او د ضرب حاصل یې لاس ته راوړئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۴ - لاندې پوښتنو ته په شفاهي توګه ځواب ووایاست.

۱۰×۰=?	۱×۷=?	۲×۵=?
۸۰×۰=?	۱×۲۲=?	۵۰×۲۰=?
۱۰×۵۰=?	۳۲×۱=?	۸۰×۴۰=?
۰×۱=?	۸۰×۱۰=?	۷۰×۴۰=?
۱۴۰×۰=?	۹۰×۲۰=?	۶۰×۸=?
۲۲×۲۰=?	۱۱×۱=?	۴۰×۹۰=?
۳۰×۰=?		
۲۰×۲۲۰=?		

۵- الف: د لاندې شکل له مخې د ضرب یوه پوښتنه ولیکئ او په هغه باندې د ضرب عملیه سرته ورسوئ.

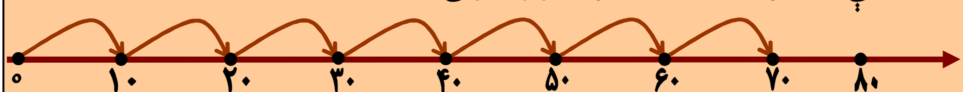

____ × ____ = ____

ب: لاندې عددونه ضرب کړئ او په شکل کې وښیاست.

$۳ \times ۱۰ = ?$

کورنۍ دنده

۱. لاندې پوښتنې حل کړئ.

۳۱	۶۳	۹۵	۸۰
× ۲۲	× ۳۵	× ۲۷	× ۴۰
☐	☐	☐	☐

(c) ketabton.com: The Digital Library

یوڅلویښتم لوست:

د دوه رقمي عددونو ضرب په درې رقمي عددونو کې

هدف: زده کوونکي به وکړای شي چې دوه رقمي عددونه په درې رقمي عددونو کې ضرب

تاسو په تیرو لوستونو کې دیو رقمي او دوه رقمي عددونو ضرب له دوه رقمي عددونو سره زده کړی او د هغه په طریقه باندې پوه شوي یاست، اوس درې رقمي عددونه له دوه رقمي عددونو سره ضربوو.

```
   ۷۶۵
×   ۵۸
------
  ۶۱۲۰
+ ۳۸۲۵
------
 ۴۴۳۷۰
```

مثال: غواړو چې د ۷٦۵ عدد د ۵۸ له عدد سره ضرب کړو.

لومړی د۵۸ د عدد د یویزو رقم یعنې ۸ د ۷٦۵ په عدد کې ضربوو چې د٦١٢٠ عدد په لاس راځي بیا د ۵۸ د عدد د لسیزو رقم یعنې ۵ په ۷٦۵ عددکې ضربوو چې د ۳۸۲۵ عدد حاصلیږي، ددې عدد د یویز رقم د ٦١٢٠ د عدد د لسیزو تر مرتبې لاندې لیکو، په پای کې دواړه لاس ته راغلي عددونه یوله بله سره جمع کوو چې د ۴۴۳۷۰ عدد لاس ته راځي.

فعالیتونه

لاندې درکړل شوي عددونه یو له بله سره ضرب کړئ.

۹۰۰	۸۴۰	۲۰۸	۱۳۶	۶۰۱	۷۲۵	۹۱۰
× ۷۱	× ۶۷	× ۹۶	× ۲۷	× ۱۴	× ۲۰	× ۶۲
☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

کورنۍ دنده

۷۲۵	۹۱۰
× ۲۰	× ٦٢
☐	☐

(c) ketabton.com: The Digital Library

مشق او تمرین

۱. لاندې درکړل شوي عددونه یو له بل سره ضرب کړئ.

۷٦۴ × ۷۳	۱۷۳ × ٦۴	۱۰۱ × ۷۳	۹۰۰ × ۱۰
۷۰۴ × ٦۲	۱۰۲ × ۴۴	۱۹۸ × ۸۷	٦۸۷ × ۹۸

۲. که چیرې د یوې نکلي چاینکې بیه ۱۵۷ افغانۍ وي، د یوه درجن (۱۲ دانو)

۳. بیه به څو افغانۍ وي؟

۴. که چیرې د یوه صندوق مڼو بیه ۲۱۸ افغانۍ وي، د ۹۰ صندوقونو بیه معلومه کړئ؟

۵. شریف د یوې ځغاستې په سیالۍ کې ٦۰ متره لاره په یوه دقیقه کې وهي معلوم کړئ چې په یوه ساعت کې به څو متره لاره ووهي؟

۶. د یوه قطي ګوګړو بیه یوه افغانۍ ده،د یوه درجن (۱۲ قطیو) بیه څو افغانۍ کیږي؟

۷. د یوه کیلو ګرام غوړیو بیه ۴۰ افغانۍ ده، د ۱۲ کیلو ګرامه غوړیو بیه څو افغانۍ کیږي؟

۸. یو پلورونکی په یوه ورځ کې ۲۰۰ افغانۍ ګټه لري او په یوه ورځ کې ۱۹۰ افغانۍ خرڅ لري، معلوم کړئ چې په یوه میاشت کې څو افغانۍ سپمولای شي؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

کورنی دنده

۱- که چیرې یوه کورنۍ په یوه ورځ کې ۱۰۰ ګرامه بوره مصرف کړي، معلوم کړئ چې په یوه میاشت کې به څو ګرامه بوره مصرف کړي؟

۲- یو تن په یوه شپه او ورځ کې ۳۲ رکعته لمونځ کوي، په یوه میاشت کې به څو رکعته لمونځ وکړي؟

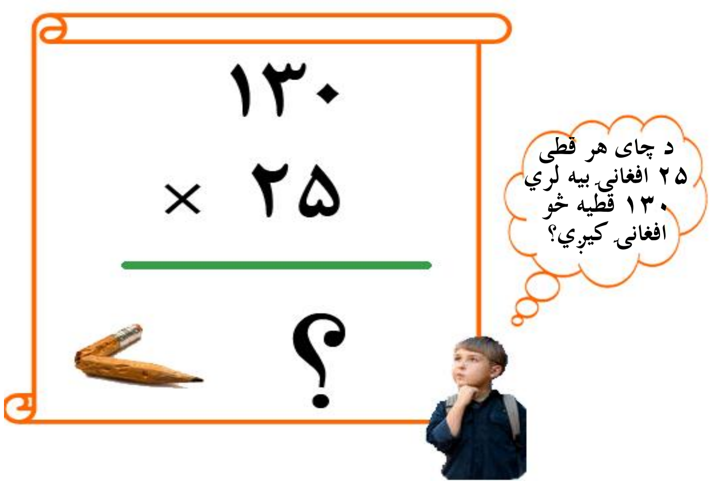

(c) ketabton.com: The Digital Library

لسم فصل
تقسیم

دوه څلویښتم لوست: د تقسیم عملیه

هدف: زده کوونکي به د تقسیم په مفهوم باندې پوه شي او به وکولی شي چې د تقسیم د عملیې په واسطه خپلې ورځینۍ ستونزې حل کړي.

فعالیت

- درې زده کوونکي دې د ټولګي مخې ته ودرېږي.
- ښاغلی ښوونکی دې ۱۲ دانې لوبیاوې، وړې ډبرې او یا نور محیطي مواد په لاس کې ونیسي. په لومړي وار دې هر زده کوونکي ته یوه، یوه دانه لوبیا ورکړي.
- دویم وار دې له پاتې شویو ۹ دانو څخه یوه، یوه دانه هر زده کوونکي ته ورکړي. ۱۲−۳=۹
- دریم وار دې له ٦ پاتې شوو دانو څخه یوه، یوه دانه هر زده کوونکي ته ورکړي. ۹−۳=۶
- څلورم وار دې له ۳ پاتې شوو دانو څخه یوه، یوه دانه هر زده کوونکي ته ورکړي. ۶−۳=۳

۳−۳=۰

په پای کې:

- هر زده کوونکي ته څو دانې لوبیا وې یا نور مواد رسیدلي دي؟
- د تفریق عملیه څو وارې سرته رسول شوې ده؟
- د څو وارې ۳ له ضرب کولو څخه د ۱۲ عدد لاس ته راځي.
- په ټولو حالاتوکې مو ولیدل چې د ۱۲ له عدد څخه ۳ څلور وارې تفریق شوی او یا ۳ څلور وارې د ۱۲ په عدد کې شامل دی،د تفریق دا تکراري عملیه د تقسیم په توګه داسې لیکو:

۱۲÷۳=۴

مقسوم ← ۱۲ ؛ مقسوم علیه ← ۳ ؛ د تقسیم حاصل ← ۴

باید پوه شو چې د ۱۲ عدد دمقسوم، د ۳ عدد مقسوم علیه او د ۴ عدد د تقسیم د حاصل یا خارج قسمت په نامه یادیږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

پوښتني

۱. د درکړل شوي شکل له مخې د ویش ځواب ولیکئ.

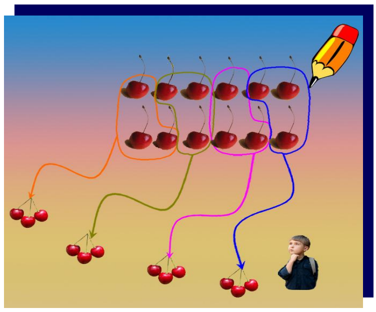

۱۲÷۴=○

۲. په خپلو کتابچو کې په تشو ځایونو کې مناسب عددونه ولیکئ او په هغه کې مقسوم، مقسوم علیه او خارج قسمت وښیاست.

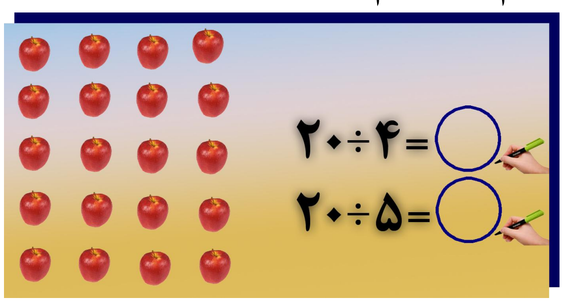

۳. دپورته شکل له حل شوي پوښتنې څخه په ګټې اخیستنې سره لاندې تش ځایونه په مناسبو عددونو سره په خپلو کتابچو کې ډک کړئ.

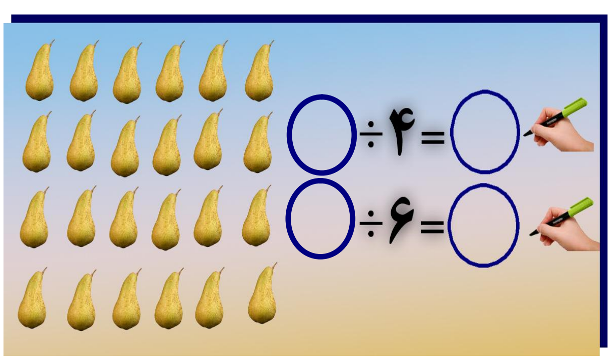

(c) ketabton.com: The Digital Library

مشق او تمرین

۱. د تقسیم د حاصل یا (خارج قسمت) د پیدا کولو لپاره د حل شوي مثال په ډول د تفریق عملیه سرته ورسوئ او ځواب یې ولیکئ.

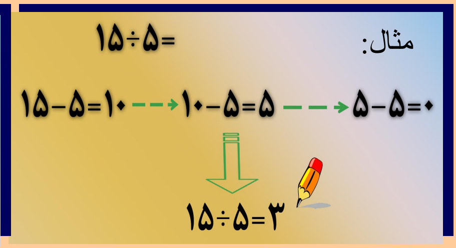

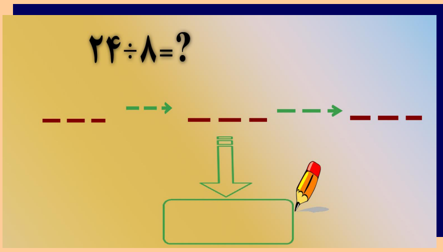

۲. د عددونو د خط په مرسته دحل شوي مثال په ډول د تفریق عملیې سرته ورسوئ.

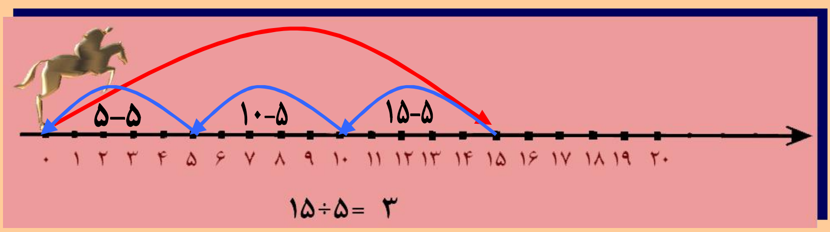

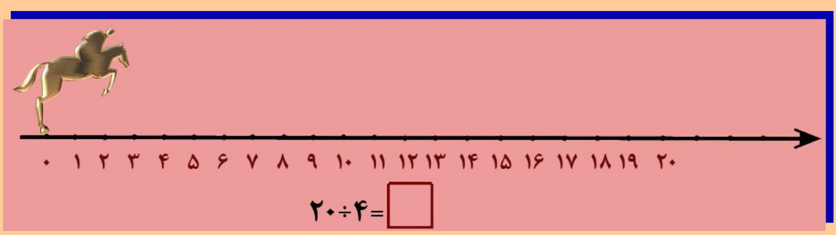

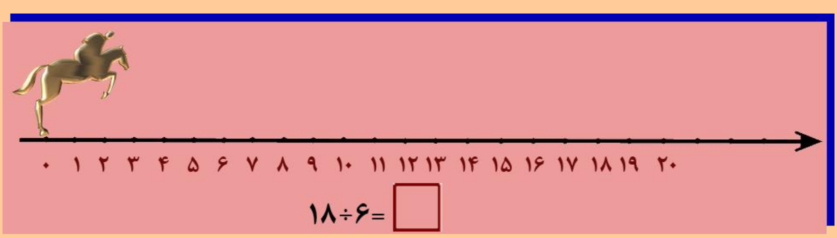

کورنی دنده

د عددونو د خط په مخ باندې د ?=۱۶÷۴ افادې د تقسیم حاصل په لاس راوړئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

درېيم څلويښتم لوست:

د دوه رقمي عددونو تقسيم په يوه رقمي عددونو باندې

هدف : زده کوونکي به وکړای شي دوه رقمي عددونه په يو رقمي عدد باندې تقسيم کړي.

لومړی مثال: غواړو د ۹۸ عدد په ۷ باندې وويشو،ليدل کيږي چې د مقسوم د کيڼې خوا رقم يعني ۹ د مقسوم عليه يعنې د ۷ څخه لوی دی او په هغه باندې ويشل کيږي چې خارج قسمت يې (۱) دی، هغه په ۷ کې ضربوو او د ضرب حاصل يې تر ۹ لاندې ليکو او تفريق کوو يې چې د تفريق حاصل يې ۲ کيږي.

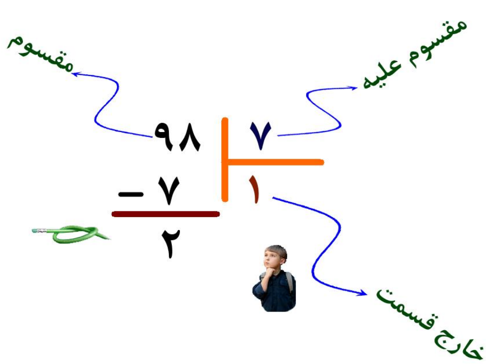

بيا ۸ را کښته کوو او د تفريق د حاصل ښی خواته يې ليکو چې د ۲۸ عدد لاس ته راځي اوس د ۲۸ عدد په ۷ باندې ويشو د ژبني ضرب څخه په ګټې اخيستنې سره پوهيږو چې.

۲۸ = ۷ × ۴ کيږي.

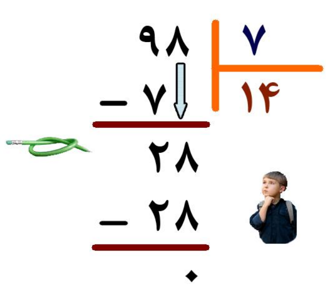

د ۴ عددپه خارج قسمت کې ليکو او په ۷ کې يې ضربوو، دا د ضرب حاصل د ۲۸ لاندې ليکو او له ۲۸ څخه يې تفريقوو. په نتيجه کې ليدل کيږي چې د تفريق حاصل يې صفر(پاتې) او خارج قسمت يې د ۱۴ عدد په لاس راځي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دوهم مثال: د ۴۸ عدد په ٦ باندې ویشو، که چیرې د تقسیم د حاصل د پیدا کولو لپاره ژبني ضرب ته پاملرنه وکړو، لیدل کیږي چې. ۴۸ = ٦ × ۸

نو لیکلی شو چې: ۸ = ٦ ÷ ۴۸

او یا

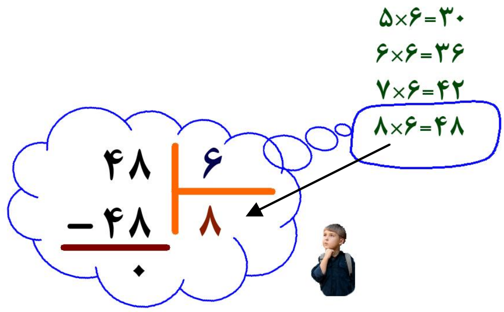

دریم مثال: د لاندې پوښتنو د حل طریقې ته پاملرنه وکړئ.

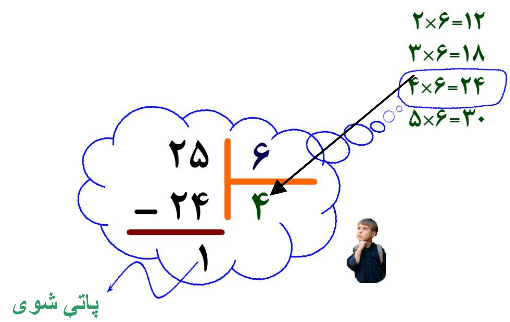

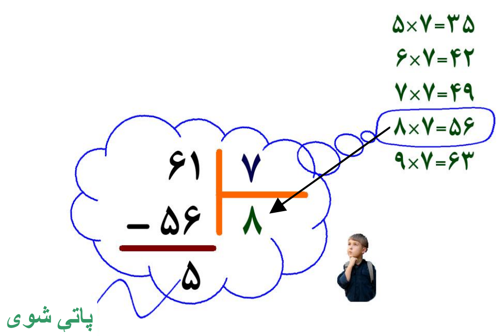

کورنۍ دنده

لاندې پوښتنې په خپلو کتابچو کې حل کړئ.

۷۲ | ۹

۶۳ | ۸

۹۴ | ٦

(c) ketabton.com: The Digital Library

مشق او تمرین

۱- د لاندې عملیو خارج قسمت پیداکړئ.

۷ ۲۲   ۷ ۲۸   ۸ ۳٦   ۷ ۴۹

۸ ٦۷   ۴ ۳۴   ۸ ۳۲   ٦ ۴٦

۲ - لاندې پوښتنې حل کړي.

? ○×۸<۷۵   ۸ ۷۵

? ○×۷<۴۱   ۷ ۴۱

? ○×۳<۲۸   ۳ ۲۸

کورنی دنده

کورنی دنده: لاندې پوښتنې حل کړئ.

۵ ۵۵   ۴ ۹۴   ۲ ۴۲

(c) ketabton.com: The Digital Library

پوښتنې

۱- عبدالله غواړي چې ۸۸ دانې نيالګي په ۹ پټيو کې په مساوي توګه کښېنوي، معلوم کړئ چې څو نهاله زيات پاتې کيږي.

۲- که چيرې په يوه موټر کې ۹ تنه ځاى شي نو د ۷۲ تنو له پاره څو موټرو ته اړتيا ده؟

۳- که چيرې په يوه غوري کې ۲ تنه ډوډۍ و خوري، معلوم کړئ چې د ۶۸ تنو لپاره څو غوريا نو ته اړتيا ده؟

۴- که چيرې يو زده کوونکى ۶ ټوله کتابچو ته اړتيا ولري، ۵۶ ټوکه کتابچې څو زده‌کوونکو ته رسيږي او څو کتابچې پاتې کيږي؟

۵- که چيرې يوې کورنۍ په يوه اونۍ کې ۸۶ کيلو واټه برق مصرف کړی وي، معلوم کړئ چې په يوه ورځ کې يې څو کيلو واټه برق مصرف کړی دی؟

۶- که چيرې يوتن په يوه ورځ کې ۸ ګرامه بوره مصرف کړي، نو ۹۶ ګرامه بوره د هغه د څو ورځو له پاره بس کېدلي شي؟

۷- ۶۳ تنه په ۹ موټرو کې ځي، که چيرې په هر موټرکې د سړيو شمېر سره مساوي وي، معلوم کړئ چې په هر موټرکې څوتنه ناست دي؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

څلور څلويښتم لوست

د درې رقمي عددونو تقسيم په يوه رقمي عدد باندې

هدف: زده کوونکي وکړای شي چې درې رقمي عددونه په يوه رقمي عدد باندې تقسيم کړي.

لومړی مثال: د ٦٩٣ عدد په ٣ باندې وېشو.

حل: لومړی د مقسوم د سلېزو مرتبه يعنې ٦ د ٣ په عدد باندې وېشو چې خارج قسمت يې ٢ کيږي. په خارج قسمت کې ليکو بيا ٢ په ٣ کې ضربوو او د ضرب حاصل يې د ٦ لاندې ليکو او تفريق کوو يې چې د تفريق حاصل يې صفر کيږي.

په همدې ډول د لسيزو او يويزو مرتبو رقمونه را کښته کوو او د وېش عمليه سرته رسوو، په پای کې ليدل کيږي چې پاتې يې صفر دی.

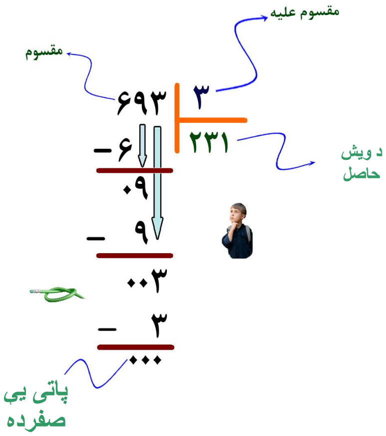

دوهم مثال: د ١٣٦ عدد، د ٥ په عدد باندې وېشو. ليدل کيږي چې دسلېزو رقم له مقسوم عليه څخه کوچنی دی، نو د لسيزو رقم دسلېزو له رقم سره چې ١٣ کيږي، په ٥ باندې وېشو. په دې صورت کې د وېش حاصل يې ٢ دی. ٢ په ٥ کې ضربوو، د ضرب حاصل يې له ١٣ څخه تفريقوو چې د تفريق حاصل يې ٣ کيږي، اوس د مقسوم ديويز رقم يعنې ٦ را کښته کوو د٣٦عدد حاصليږي. هغه په ٥ باندې وېشو چې د وېش حاصل يې ٧ کيږي. د ٧ عدد په ٥ کې ضربوو او د ضرب حاصل يې له ٣٦ څخه تفريقوو په پای کې ليدل کيږي چې د (١) عدد پاتې شوی او له مقسوم عليه څخه کوچنی دی.

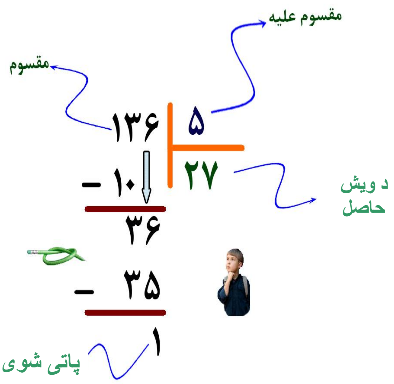

(c) ketabton.com: The Digital Library

فعالیت:

د لاندې پوښتنو حل په نظر کې ونیسئ.

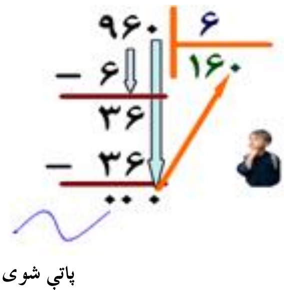

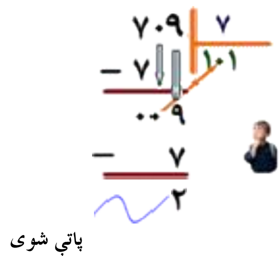

۵۷۴	۸
۵٦	۷۱
۱۴	
ـ ۸	
٦ پاتې	

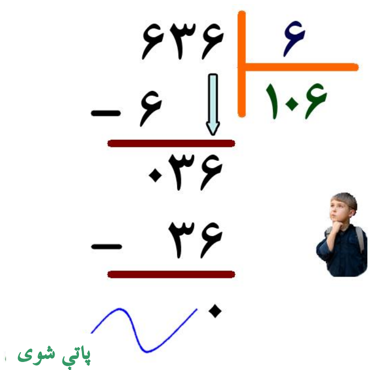

خرنګه چې د لسیزو د مرتبې رقم یعنې ۳ له مقسوم علیه څخه کوچنی دی، د خارج قسمت په اړوند مرتبه کې صفر لیکو. او بیا دمقسوم بل عدد را کښته کوو.

کورنی دنده

تقسیم کړي.

۲۸۴ | ۶

۴۵۲ | ۳

(c) ketabton.com: The Digital Library

پوښتنې:

۱- په لاندې پوښتنو کې د تقسيم عمليې سرته ورسوئ؟

۸٦۷	۵	۴۱	٦	٦٦	۷	۱۷۰	۹
۴۲۰	۱	۳۷۵	۱	۱٦۸	۸	۲۸۵	۳
۹٦۰	٦	۷۰۹	۷	۱۰۰	۷	۴۹۸	۸

۲- يوه بزگر ۹۸۰ کيلو گرامه غنم حاصل واخيست، که چيرې نومورې بزگر د ورځې ۷ کيلو گرامه غنم مصرف ولري، معلوم کړئ چې نوموړي غنم د بزگر د څو ورځو له پاره بس دي.

۳- يوه بڼوال ۸۰۱ کيلو گرامه زردآلو حاصل واخيست، که چيرې وغواړي هغه په ۹ کيلو گرامه صندوقونو کې واچوي، نو څو صندوقونو ته اړتيا پيدا کوي. د اړتيا وړ صندوقونو شمېر معلوم کړئ؟

کورنۍ دنده

زده کوونکي دې لاندې پوښتنې حل کړي.

۵۰۰	۵	۱۰۷	۳	٦۷۳	۲

(c) ketabton.com: The Digital Library

پنځه څلویښتم لوست

د ضرب او تقسیم د عملیو ازموینه د یو بل په واسطه

هدف: زده کوونکی به وکړای شي چې د ضرب او تقسیم عملیې د یو بل په واسطه وآزمایي.

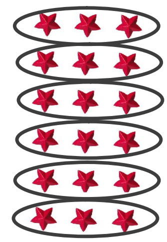

۱۸÷۶=۳

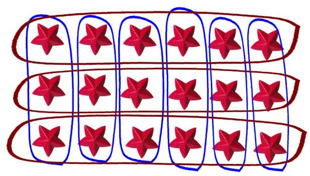

۱۸÷۳=۶

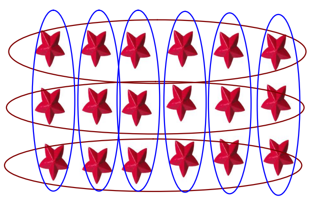

۶×۳=۱۸

د ضرب او تقسیم د آزمویلو د عملیو په کار ولو سره لیکلی شو چې:

۵×٦=۳۰	۷×۴=۲۸	۱۱×٦+۲=?
۳۰÷٦=۵	۲۸÷۴=۷	٦٦+۲=٦۸
۳۰÷۵=٦	۲۸÷۷=۴	

٦۸	٦
- ٦	۱۱
۸	
- ٦	
۲	

د پورتنیو پوښتنو له حل څخه نتیجه اخستلای شو، که چیرې د ضرب حاصل دضرب په یوه جز باندې و ویشو، د ضرب بل جز لاس ته راځي او همدارنګه، که چیرې مقسوم علیه په خارج قسمت کې ضرب او له پاتې شوي عدد سره یې جمع کړو مقسوم لاس ته راځي.

کورنۍ دنده

د ٦ او ۸ د ضرب حاصل په لاس راوړئ او د هغه له پاره د وېش یا تقسیم دوه عملیې ولیکئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

مشق او تمرين

۱- مثال ته په پاملرنې سره په تشو ځايونو کې مناسب عددونه وليکئ.

مثال:

۵۴ ÷ ٦ = ٩	٧٢ ÷ ٩ = □
۵۴ ÷ ٩ = ٦	٧٢ ÷ ٨ = □
۵۴ = ٩ × ٦	٧٢ = ٨ × □
٣٢ ÷ ۴ = □	٢١ ÷ ٣ = □
□ ÷ ٨ = ۴	□ ÷ ٧ = ٣
٣٢ = ٨ × □	٢١ = □ × ٣

۲- تش ځايونه په مناسبو عددونو سره ډك کړئ.

٧×٨= ۵٦	٩×٨= ٧٢	٩×٧= ٦٣
۵٦÷٨= □	٧٢÷٨= □	٦٣÷٧= □
۵٦÷٧= □	٧٢÷٩= □	٦٣÷٩= □

۳- په لاندې پوښتنه کې د مقسوم، مقسوم عليه او خارج قسمت ترمنځ اړيکې په غور سره وګورئ او تش ځايونه يې ډك کړئ.

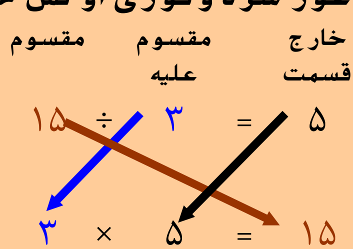

د مقسوم ويشل په مقسوم عليه باندې د خارج قسمت د پيدا کولو څخه عبارت دي، که چيرې خارج قسمت په مقسوم عليه کې ضرب کړو مقسوم په لاس راځي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۴- لاندې پوښتنې حل او امتحان کړئ.

۹۷۰ | ۸

۶۴۰ | ۵

۹۷۲ | ۸

۱۰۰ | ۹

۱۰۵ | ۸

۷۰۶ | ۶

۵- د ۵ متره ټوکر بیه ۷۵ افغانۍ ده، د یوه متر ټوکر بیه معلومه کړئ.

۶- که چیرې یو کارګر په میاشت کې ۲۱۰ متره ټوکر وابودي، معلوم کړئ چې نوموړی کارګر په ۹ ورځو کې څو متره ټوکر اوبدلای شي؟

۷- که چیرې یو مامور په یوه اونۍ کې ۵٦۰ افغانۍ تنخا (معاش) واخلي، معلوم کړئ چې په یوه ورځ کې څو افغانۍ تنخا لري.

کورنۍ دنده

لاندې پوښتنې حل کړئ.

٦۰۹ | ۸

٦۱۱ | ۸

(c) ketabton.com: The Digital Library

یوولسم فصل
کسر

شپږ څلویښتم لوست:

هدف: زده کوونکی به $\frac{۱}{۲}$ د یوه شي د نیمايي په توګه، $\frac{۱}{۳}$ د یوه شی د دریمي برخې په توګه. او $\frac{۲}{۳}$ د یوه شي دوه دریم برخې په توګه وپیژني.

پاملرنه وکړئ:

که مونږ یوه مڼه په دوو مساوي برخو وویشو په حقیقت کې مومڼه نیمايي کړې ده چې په رياضي کې داسې ليکل کيږي: $\frac{۱}{۲}$

که مونږ یوه مڼه په درې مساوي برخو وویشو او له هغې څخه یوه برخه واخلو دریمه برخه داسې ښودل کیږي. $\frac{۱}{۳}$

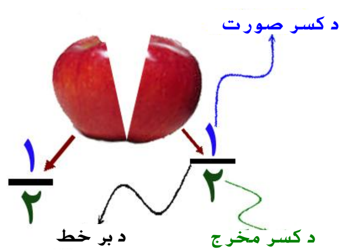

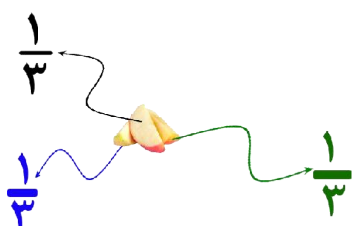

که چیرې د یوې مڼې له دریو برخو څخه یوه برخه په یوه قاب کې او دوه برخې یې په بل کې کښېږدو داسې لیکو:

الف: $\frac{۱}{۳}$ **برخه په یوه قاب کې**

$\frac{۱}{۳}$

ب: $\frac{۲}{۳}$ **برخې په بل قاب کې**

$\frac{۲}{۳}$

(c) ketabton.com: The Digital Library

د لاندې شکلونو اړوندو کسرونو ته پاملرنه وکړئ.

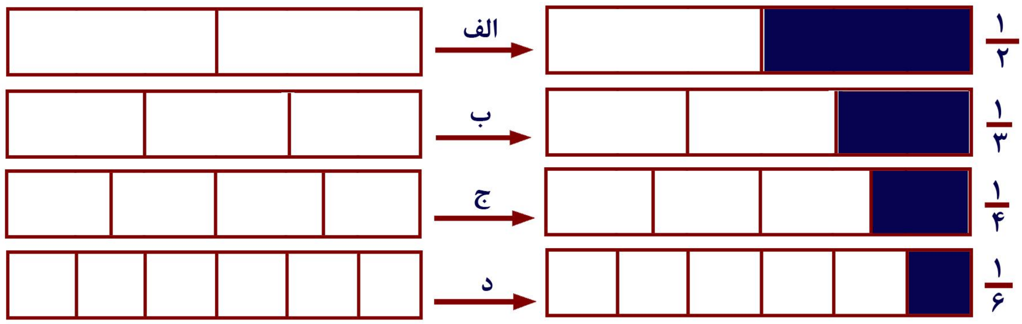

د الف په شکل کې د ۱/۲ کسر ښيي چې د دوو برخو څخه يې يوه برخه يې جلا شوې ده.

د (ب) په شکل کې د ۱/۳ کسر ښيي چې له دريو برخو څخه يې يوه برخه يې جلا شوې ده.

د (ج) په شکل کې د ۱/۴ کسر ښيي چې له څلورو برخو څخه يې يوه برخه جلا شوې ده.

د (د) په شکل کې د ۱/۶ کسر ښيي چې له شپږو برخو څخه يوه برخه جلا شوې ده.

د دې لپاره چې تاسو د يوه کسر د ليکلو سره ښه بلدتيا پيدا کړئ، لاندې کسر ته پاملرنه وکړئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

مشق او تمرين

۱- د لاندې شکلونو د تورو شوو او سپینو برخو کسري برخې په خپلو کتابچو کې ښیاست او و یې لیکئ.

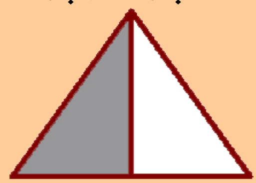

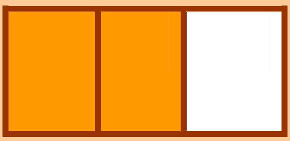

توره ____ سپینه ____   سپینه ____ توره ____

۲- لاندې جدول بشپړ کړئ.

مخرج	صورت	کسر
۲	۱	$\frac{۱}{۲}$
		$\frac{۲}{۳}$
		$\frac{۳}{۵}$
		$\frac{۴}{۵}$
		$\frac{۵}{۶}$

کورنۍ دنده

د $\frac{۲}{۵}$، $\frac{۴}{۵}$، $\frac{۲}{۳}$ په کسرونو کې صورت او مخرج ولیکئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۳- له لاندې جدول څخه کسرونه په خپلو کتابچو کې وليکئ.

صورت	۳	۴	۵	٦	۲	۱
مخرج	۴	۷	۸	۷	۵	٦
اړوند کسر	$\frac{۳}{۴}$					

٤- کوم شکل په دوو مساوي برخو ویشل شوی دی، د هغه اړوند کسر په خپلو کتابچو کې وليکئ .

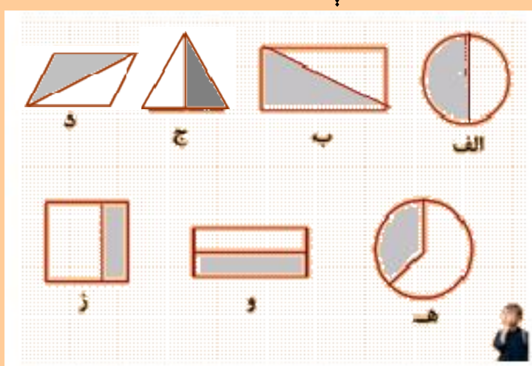

٥- کوم شکل په درې مساوي برخو ویشل شوی دی، د هغه اړوند کسر په خپلو کتابچو کې وليکئ.

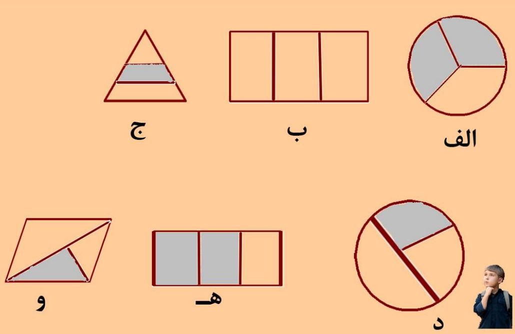

کورنۍ دنده

د $\frac{۱}{۳}$، $\frac{۲}{۳}$، $\frac{۱}{۴}$ کسر د شکلو نو په واسطه په خپلو کتابچو کې وښياست.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۶- په لاندې شکلونو کې کوم یوه ته $\frac{۱}{۴}$ کسر لیکلی شو.

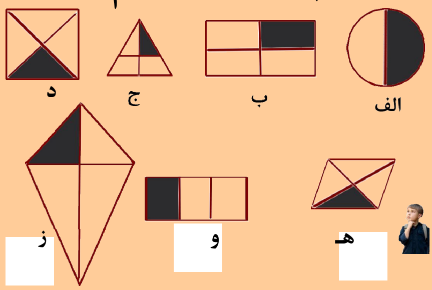

۷- په لاندې شکلونو کې د رنګ شوي برخو او سپینو برخو کسرونه، د نمونې په ډول په تشه ځایونو کې ولیکئ.

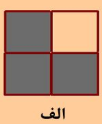

مساوي برخې	څلور
رنګ شوی	$\frac{۳}{۴}$
سپینه	$\frac{۱}{۴}$

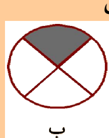

مساوي برخې

رنګ شوې

رنګ شوې نه دي

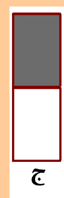

مساوي برخې

رنګ شوې برخې

سپینې برخې

۸- لاندې شکلونو ته پاملرنه وکړئ، د سپینې او رنګه شوې برخې په کسر سره ولیکئ.

الف

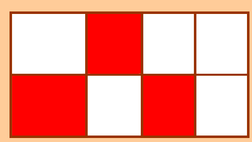

مساوي برخې

رنګ شوې برخې

سپینې برخې

ب

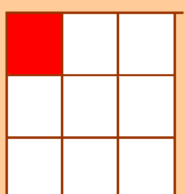

مساوي برخې

رنګ شوې برخې

سپینې برخې

ج

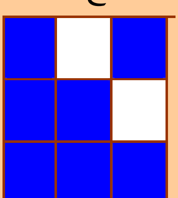

مساوي برخې

رنګ شوې برخې

سپینې برخې

(c) ketabton.com: The Digital Library

۹- لاندې هر یو شکل په خپلو کتابچو کې رسم کړئ، د هر شکل د اړوند کسر په نظر کې نیولو سره د هغه برخې په خپلو کتابچو کې توري کړئ.

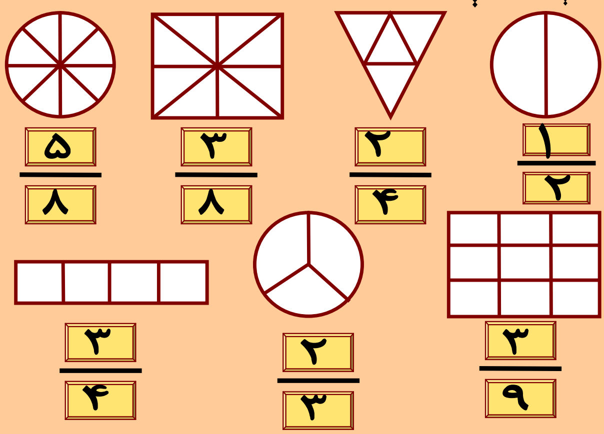

۱۰- د حل شوي مثال په ډول د لاندې شکلونو د رنګ شوو برخو کسر کینې خواته او د سپینو برخو کسر ښۍ خواته ولیکئ.

۸/۹

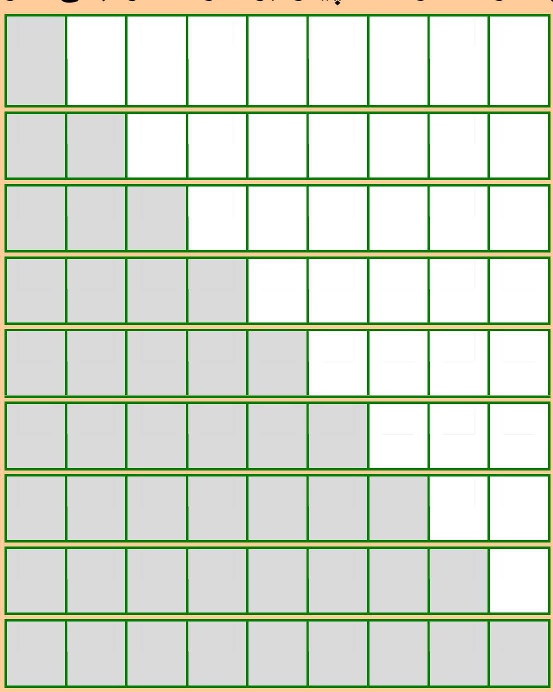

۱/۹

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱۱- د لاندې شکلونو د رنګ شوو او سپینو برخو اړوند کسرونه په غور سره وګورئ. د اړوند شکل په کارولو سره لوی کسر او کوچنی کسر په شفاهي توګه وښیاست.

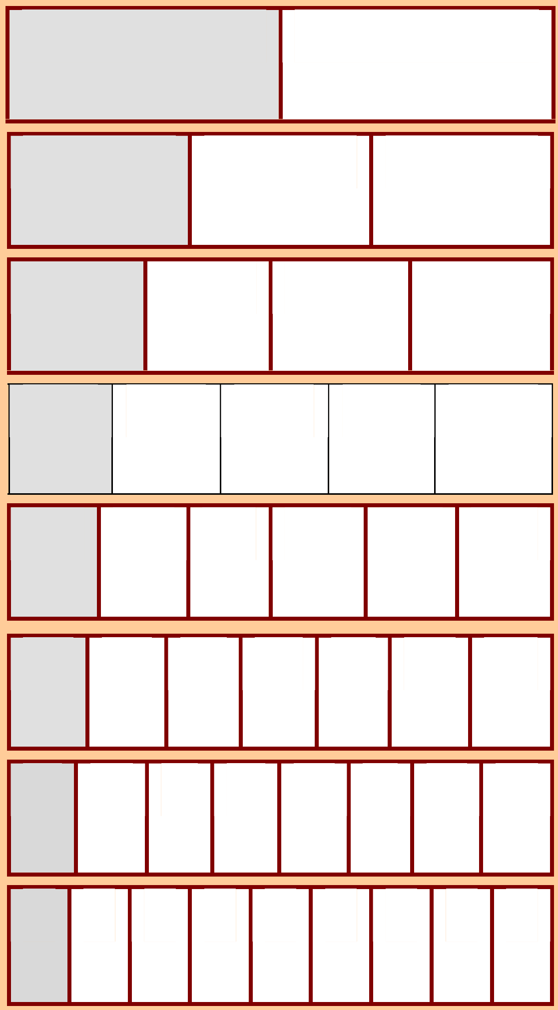

$\frac{۱}{۲}$	$\frac{۱}{۲}$
$\frac{۲}{۳}$	$\frac{۱}{۳}$
$\frac{۳}{۴}$	$\frac{۱}{۴}$
$\frac{۴}{۵}$	$\frac{۱}{۵}$
$\frac{۵}{٦}$	$\frac{۱}{٦}$
$\frac{٦}{۷}$	$\frac{۱}{۷}$
$\frac{۷}{۸}$	$\frac{۱}{۸}$
$\frac{۸}{۹}$	$\frac{۱}{۹}$

کورنۍ دنده

د $\frac{۲}{۳}$، $\frac{۲}{۵}$، $\frac{۲}{۷}$، $\frac{۲}{۸}$ او $\frac{۲}{۹}$ کسرونه د شکل په رنګولو سره وښیاست.

۱۲- د $\frac{۳}{۵}$ ، $\frac{۳}{۷}$ ، $\frac{۳}{۸}$ او $\frac{۳}{۹}$ کسرونه د شکل د رنګولو په واسطه وښیاست.

۱۳- د $\frac{۴}{۵}$ ، $\frac{۴}{٦}$ ، $\frac{۴}{۷}$ ، $\frac{۴}{۸}$ او $\frac{۴}{۹}$ کسرونه په شکل کې وښیاست.

۱۴- د $\frac{۵}{٦}$ $\frac{۵}{۷}$ $\frac{۵}{۸}$ او $\frac{۵}{۹}$ کسرونه د شکل د رنګولو په واسطه وښیاست، رنګ شوې او سپينې برخې سره پرتله کړئ

او د <، > او = نښو په واسطه يې وښياست.

۱۵- د لاندې شکلونو د رنګ شوو برخو کسر ښۍ خواته او د سپينو برخو اړوند کسر کيڼې خواته وليکئ.

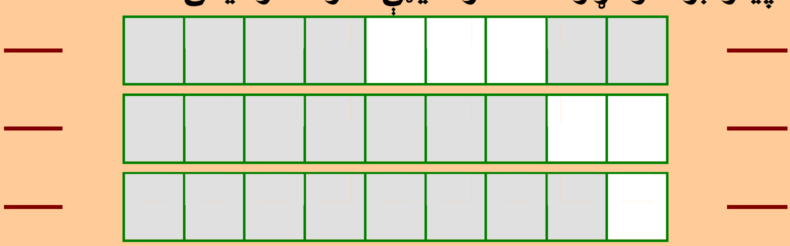

۱۶- د لاندې شکلونو د رنګ شويو برخو کسر ښۍ خواته او د سپينو برخو کسر کيڼې خواته وليکئ او يو له بله سره يې پرتله کړئ.

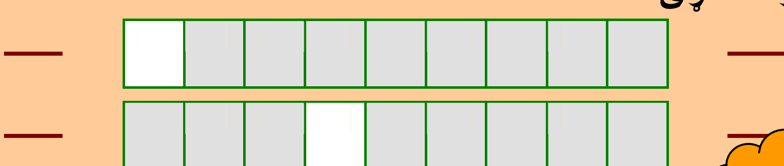

کورنی دنده

د لاندې شکل د رنګ شوو برخو کسر کيڼې خواته او د سپينو برخو کسر ښۍ خواته وليکۍ او پرتله يې کړئ.

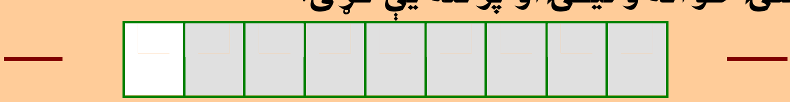

(c) ketabton.com: The Digital Library

پوښتنې:

۱- احمد د یوه مستطیل کاغذ څخه $\frac{۱}{۳}$ برخه پرېکړه، تاسو هم دا کار په عملي توګه سرته ورسوئ او وواياست چې څومره برخه يې پاتې ده، په کسر سره يې وښياست.

۲- کريم یوه دايره په درې مساوي برخو ووېشله او د هغې $\frac{۲}{۳}$ برخې يې تورې کړې، څومه برخه يې سپينه پاتې ده؟ د رسم په واسطه يې وښياست.

۳- د لاندې شکلونو د رنګ شوو او سپينو برخو کسر په خپلو کتابچو کې وليکئ.

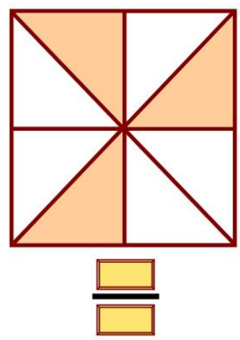

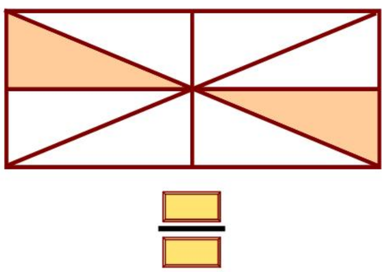

۴- يو ليتر اوبه څو ګيلاسه کيږي؟

۵- يوه دايره رسم کړئ $\frac{۱}{۴}$ برخه يي توره کړئ.

۶- له يوه ګيلن اوبو څخه يو ليتر اوبه څرنګه جلا کوئ؟

۷- د <، > او = نښو په کارولو سره لاندې درکړل شوي وزنونه سره پرتله کړئ.

الف: ۵۰۰ ګرامه ☐ ۲ کيلو ګرامه

ب: ۳ کيلو ګرامه ☐ ۳۰۰ ګرامه

ج: ۷۵۰ ګرامه ☐ نيم کيلو ګرامه

د: ۲۵۰ ګرامه ☐ ۷۵ ګرامه+ ۱۰۰ ګرامه + ۲۵ ګرامه

کورنۍ دنده

يو مستطيل رسم کړئ چې اوږدوالی يې ٦ سانتي متره او سور يې ۳ سانتي متره وي، بيا د هغې $\frac{۱}{۲}$ برخه توره کړئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۸- یوتن آشپز ۷۵۰ گرامه وریژې درلودلې چې ۴۵۰ گرامه یې له هغو څخه پخې کړې معلومې کړئ چې څو گرامه وریژې یې پاتې دي.

۹- یوه ډوډۍ پخوونکي یو کیلو گرام خمیره درلوده چې له ۳ ورځو څخه وروسته ۲۵۰ گرامه خمیره ورسره پاتې وه، معلومه کړئ چې په دریو ورځو کې یې څومره خمیره مصرف کړې ده؟

۱۰- یوې مور ۵ کیلو گرامه وریژې، ۵۰۰ گرامه بوره، ۲۵۰ گرامه غوړي او ۲۵۰ گرامه لوبیا واخیستل. د ټولو شیانو وزن معلوم کړئ.

۱۱- لاندې شیان د څه شي په واسطه اندازه کیږي، ځوابونه یې په خپلو کتابچو کې ولیکئ؟

الف: نفت ☐

ب: د وره لوړوالی ☐

ج: اوبه ☐

د: بوره ☐

که چیرې یو لوښی د ۱۲ معمولي گیلاسونو اوبو ځای ولري، معلوم کړئ چې په نومړي لوښي کې څولیتره اوبه ځایږي؟

۱۲- د لوست توکي او لوازم چې لاندې اندازې ولري، وښیاست.

الف: له ۹ سانتي مترو څخه لږ وي.

ب: د یوه متر په حدودو کې وي.

ج: د ۱۰ او ۲۰ سانتي مترو په منځ کې وي.

۱۳- د ۳ سانتي مترو، ۷ سانتي مترو او ۱۲ سانتي مترو په اندازه خطونه رسم کړئ.

۱۴- د هر غوري خوړو لپاره ۳ منهو لرونکي یو قاب ته اړتیا ده، که چیرې ۲۱۰ دانې منې ولرو څو دانو غوریو او څو دانو قابونو ته اړتیا ده؟

۱۵- د ٦ دانو قلمونو بیه ٦٦ افغانۍ ده، د ۷ دانو قلمونو بیه معلومه کړئ؟

۱۶- زرغونه اوس ۱۲ کلنه ده له ۳ کلو وروسته د هغې عمر معلوم کړئ.

۱۷- که چیرې احمد د ورځې ۹ افغانۍ سپما وکړي، د هغه د یوې کال او یوې میاشتې د سپما اندازه معلومه کړئ؟

Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library